KOMÜNİST ENTERNASYONAL BELGELERİNDE TÜRKİYE DİZİSİ – 4

TÜRKİYE KOMÜNİST VE İŞÇİ HAREKETİ

AYDINLIK
YAYINLARI

Birinci Baskı: Mart 1979

AYDINLIK
YAYINLARI
No: 62

Yönetim Yeri
Dostlukyurdu Sok. 8/7
Binbirdirek — İstanbul

Dizgi - Baskı
Özdem Kardeşler Matbaası

İÇİNDEKİLER

Önsöz 9

Komintern'de Türk Komünistleri 19

Komünist Enternasyonalin Balkan ve Tuna Ülkeleri Proletaryasına, Bulgaristan, Romanya, Sırbistan ve Türkiye Komünist Partilerine Mesajı **(5 Mart 1920)** 27

İsmail Hakkı Paşa, «Milliyetler ve Sömürgeler Meselesi Üzerine» Konuşma **(28 Temmuz 1920)** 36

Mihayl Pavloviç, «Türkiye'de Komünist Hareket» **(1921)** 39

Mihayl Pavloviç, «Türk Komünistlerinin Ölümü» **(1921)** 52

Süleyman Nuri, «Doğu Meselesi Üzerine» Tartışma **(12 Temmuz 1921)** 59

Eberlein, «Üye Kontrol Komisyonu Raporu» **(17 Kasım 1922)** 62

Komünist Enternasyonal Yürütme Kurulu Raporu — Türkiye İle İlgili Bölüm — **(Kasım 1922)** 63

«Doğu Meselesi Üzerine Tezler» **(5 Kasım - 5 Aralık 1922)** 64

Orhan, «Türkiye Komünist Partisi Üzerine» Konuşma **(20 Kasım 1922)** 67

Orhan, «Doğu Meselesi Üzerine» Tartışma **(23 Kasım 1922)** 79

Orhan, «Kemalizmin Yeni Yönelişi» **(2 Aralık 1922)** 85

Komünist Enternasyonal Yürütme Komitesi Raporu, «Türkiye Komünist Partisi» **(15 Aralık 1922 - 15 Mayıs 1923)** 92

Komünist Enternasyonal Yürütme Kurulu, Dünyanın Tüm Devrimci İşçi ve Köylülerine Çağrı «Türkiye'de Devrimci İşçi ve Köylülerin Kovuşturulmasına Karşı Çıkalım!» **(10 Şubat 1923)** 94

«Türkiyeli Komünistlere Açılan Dava» **(19 Mart 1923)** 99

Hristo Kabakçiyef, İstanbul'dan Mektup «Kemal Paşa Hükümeti İşçi Örgütlerine Karşı» **(4 Haziran 1923)** 100

Eric Verney, «İstanbul'da Komünist Sanıkların Davası Beraatla Sonuçlandı» **(29 Haziran 1923)** 106

Henri Saulmier, «Türkiye'de Yeni Tutuklamalar» **(9 Temmuz 1923)** 108

Enternasyonal Köylü Şurası, «Doğu Ülkeleri ve Sömürgelerin Köylülerine Çağrı» **(Ekim 1923)** 110

Komünist Enternasyonal Yürütme Kurulu Raporu, «Türkiye Komünist Partisi» **(1924)** 116

Manuilski, «Milliyetler ve Sömürgeler Meselesi Üzerine Rapor» -Türkiye İle İlgili Bölüm- **(Haziran - Temmuz 1924)** 119

Faruk, «Milli Mesele ve Sömürgeler Meselesi Üzerine» Konuşma **(30 Haziran 1924)** 121

Fevziye, Komünist Enternasyonal Kadınlar Kongresinde Konuşma **(14 Ağustos 1924)** 130

I. Geller, «Sömürge ve Yarı-Sömürge Ülkelerde İşçi Hareketi» -Türkiye İle İlgili Bölüm- **(20 Şubat 1925)** 132

Komünist Enternasyonal Yürütme Kurulunun Gelecek Genişletilmiş Toplantısında Ele Alınmak Üzere Doğudaki Devrimci Hareketin Meseleleri -Türkiye İle İlgili Bölüm- **(Aralık 1925)** 134

P. Kitaygorodski, «Türkiye'de İşçi Hareketi» **(Aralık 1925)** 136

Komünist Enternasyonal Yürütme Kurulu Raporu, «Doğu Ülkelerinde Devrimci Hareketler -Türkiye» **(1925-1926)** 155

Komünist Enternasyonal Yürütme Kurulu Örgütlenme Bölümü, «Doğu Ülkeleri Konusunda Rapor» -Türkiye İle İlgili Bölüm- **(1925-1926)** 159

Komünist Enternasyonal Yürütme Kurulu Kadınlar Sekreterliği, «Doğu Ülkeleri Konusunda Rapor» -Türkiye İle İlgili Bölüm- **(1925-1926)** 160

Komünist Enternasyonal Yürütme Kurulu Raporu, «Doğu Ülkelerinde Devrimci Hareketler-Türkiye» **(Şubat-Kasım 1926)** 162

J. Kitaygorodski, «Türkiye'de İşçi Sınıfının Durumu» **(29 Eylül 1927)** 166

Kızıl Sendikalar Enternasyonali Yürütme Kurulu, «Türkiye'deki Sınıf Sendikalarını Koruyalım!» **(25 Kasım 1927)** 179

Ali Rıza, «Kemalistlerin Türkiye İşçi Hareketine Uyguladığı Terör» **(29 Kasım 1927)** 181

Komünist Enternasyonal Yürütme Kurulu Raporu, «Orta Doğu-Türkiye» **(1928)** 186

«Türkiye'de 'Komünist Tertip'» **(4 Ocak 1928)** 194

Fahri, «Sömürgeler Meselesi Üzerine» Tartışma **(18 Ağustos 1928)** 201

Omura, «Sömürgelerde Devrimci Hareket Meselesi» -Türkiye Komünist Partisi ile İlgili Bölüm- 208

Fahri, «Sovyetler Birliği'nde Durum ve SBKP'nin Durumu ve Meseleleri» Üzerine 209

P. Hasanoğlu, «Türkiye'de Durum: Komünistler Üzerindeki Terör Artıyor» **(14 Haziran 1929)** 211

Komünist Enternasyonal Yürütme Kurulu Raporu, «Komintern'in Görevleri ve Uluslararası Durum» -Türkiye İle İlgili Bölüm- **(3 Temmuz - 19 Temmuz)** 215

S. Bedri, «Türkiye'de Kadınların Uyanışı» **(30 Ağustos 1929)** 218

«Türkiye'de Komünist Mahkumların Açlık Grevi» **(28 Aralık 1932)** 221

Süleyman, «Türkiye'deki Tutuklu Komünistlerin Yiğitçe Sürdürdüğü Açlık Grevi» **(17 Ocak 1933)** 223
«Siyasi Tutukluların Açlık Grevi» **(1 Şubat 1933)** 228
Fahri, «Siyasi Durum ve Komünist Partisinin Görevleri» **(20 Nisan 1933)** 230
Romanya, Yugoslavya, Bulgaristan, Yunanistan ve Türkiye Komünist Partileri Merkez Komitelerinin Balkan Paktı Üzerine Açıklamaları **(3 Mayıs 1934)** 242
«İstanbul'da Açılan Dava» **(17 Ocak 1935)** 250

ÖNSÖZ

«Komünist Enternasyonal Belgelerinde Türkiye» dizisinin dördüncü kitabını yayınlıyoruz. Bu kitap, **Türkiye Komünist ve İşçi Hareketi** adını taşıyor. Belgelerin birkaçı dışında tamamı Türkiye'de ilk olarak yayınlanmaktadır.

Belgeler Türkiye komünist ve işçi hareketi hakkında ilk elden bilgilerdir ve Türkiye Komünist Partisinin geçmişine ışık tutmaktadır. TKP'nin kuruluşu, gelişmesi ve mücadelesine ilişkin belgeler revizyonistlerce alabildiğine tahrif ya da yok edilmektedir. Böylece onlar, devrimcilerin, Şefik Hüsnülerin devrimci Partisiyle bağlarını koparmak istemektedirler. Ancak, revizyonistlerin çabaları boşunadır. Türkiye Marksistleri Şefik Hüsnülerin devrimci çizgisini miras almışlardır ve O'nun izinden yürümektedirler. İ. Bilen kliği ise, TKP'ye sahip çıkar görünürken, TKP'nin devrimci geçmişine ve 1926 Programına azgınca saldırmaktadır. 1975 yılında sahte TKP'nin ele başısı İ. Bilen TKP'nin 1926 Programının yürürlükten kaldırıldığını ilan etmiştir. Böylece revizyonistler, Lenin ve Stalin'in çizgisinde inşa edilen devrimci programın yerine sosyal-emperyalizme uşaklık programını koyduklarını açıkladılar. 1926

Programı ile sahte TKP'nin revizyonist programının karşılaştırılması ve eleştirisi Doğu Perinçek'in **Sahte TKP'nin Revizyonist Programının Eleştirisi** adlı kitabında yer almaktadır.

İ. Bilen kliğinin yanı sıra Türkiye Komünist Partisinin devrimci geçmişine ve Şefik Hüsnü'ye saldıran bir diğer revizyonist çete de Halkın Kurtuluşu'dur. Bunlar, Türkiye'de hiç bir dönemde devrimci bir Partinin inşa edilmediği ve bu görevin H. Kurtuluşu tekkesine kaldığını iddia edecek kadar kendini bilmez bir tutuma düşmüşlerdir.

Yayınladığımız belgeler, TKP'nin Komintern'in bir şubesi olarak Türkiye'de nasıl kurulduğunu ve örgütlendiğini, Kemalist iktidara karşı nasıl mücadele ettiğini, Parti içindeki çizgi mücadelelerinde Troçkist ve revizyonist görüşleri nasıl yendiğini gözler önüne sermektedir. Bu bakımdan, belgeler bütün devrimciler tarafından dikkatle incelenmelidir.

Kitapta yer alan belgeleri incelediğimizde başlıca şu dört noktanın önem kazandığını görüyoruz:

1. TKP, yarı-sömürge bir ülke olan Türkiye'de emperyalizmle mücadeleyi esas almıştır.

2. Türkiye komünistleri Türkiye'nin yapısı hakkında esas itibarıyla doğru bir tahlile sahiptiler ve bu tahlile uygun doğru bir devrim stratejisi inşa ettiler.

3. Türkiye hakim sınıflarının emperyalizmle uzlaşması, daima içerde de gericiliğe yol açmıştır. TKP buna göre, ikili bir siyaset izlemiş, Kemalist burjuvaziyi emperyalizme teslim olması açısından eleştirmiş ve teşhir etmiştir.

4. TKP, bir yandan Kemalist iktidara karşı, diğer yandan Parti içindeki sağ ve «sol» sapmalara karşı sürekli bir mücadele içinde gelişmiştir.

TKP Milli Kurtuluş Savaşımız içinde örgütlenmeye başladı ve emperyalizme karşı mücadelenin ateşi içinde işçi ve köylülere önderlik etmeye çalıştı. Daha, TKP'nin 10 Eylül 1920'de Bakü'de yapılan I. Kongresinden önce Türkiye komünistleri Komintern'le ilişki halindeydiler. Mustafa Suphi, Komintern'in I. Dünya Kongresinde yaptığı konuşmada Türkiye'deki Milli Kurtuluş Hareketini desteklediklerini açıkladı. Hilmioğlu İsmail Hakkı da Komintern'in 2. Dünya Kongresinde Mustafa Kemal hükümetinden «Anadolu'daki devrimci devlet Avrupa emperyalizmine karşı mücadeleye girişiyor» diye söz ediyordu. Türkiye komünistleri en başından itibaren Kurtuluş Savaşına katıldılar, işgalci emperyalistlere karşı silahlı çeteler örgütlediler ve mücadele ettiler. Çünkü onlar, Komintern'in çizgisine bağlı olarak emperyalizme karşı mücadeleyi esas alıyorlardı. Bu doğru çizgi komünistlerin Türkiye işçi ve köylüleriyle bağlarını kuvvetlendirdi ve Kurtuluş Savaşma komünistlerin önderliği için elverişli koşulları yarattı. Ne var ki, ilerde değineceğimiz nedenlerden ötürü bu gerçekleşmedi.

Türkiye komünistlerini Kurtuluş Savaşını desteklemeye sevkeden, Lenin'in ulusal kurtuluş mücadelelerine bakış açısıydı. Türkiye'de milli burjuvazinin önderliğindeki Kurtuluş Savaşına karşı tutum alanlar da vardı. Şefik Hüsnü, ilk zamanlardan itibaren bu Troçkist fikirlere karşı mücadele etti. Bugün de, devlet bağımsızlığı ve

milli bağımsızlık mücadelelerine karşı çıkan revizyonist-Troçkist akımların TKP'ye ve Şefik Hüsnü'ye saldırmalarının altında yatan da budur. Belgelerden açıkça görüleceği gibi, emperyalizme bağımlı, hatta sömürgeleşme tehdidi altındaki bir ülkede komünistler milli bağımsızlığın önde gelen savunucusu olmalı ve emperyalizme karşı mücadeleyi esas almalıdırlar. Çünkü, işçi köylü, bütün halkın kurtuluşu en başta emperyalizmin boyunduruğunun kırılmasına bağlıdır.

Belgelerde ezilen ülkelerin burjuvazisine karşı tutum meselesi şöyle tahlil edilmektedir:

> «Türk büyük ticaret burjuvazisi esas olarak Rumlardan, Ermenilerden ve Levantenlerden oluşmaktadır. Bu burjuvazi Avrupalı banker ve fabrikatörlerin ajanıdır ve fabrikatörlerin kârlarına ortak olduğu için de Türkiye'nin bağımsızlığını korumak gibi bir meselesi yoktur... Türkiye'nin orta ve küçük burjuvazisi son on beş yıl içinde ortaya çıkmış ve esas olarak dünya savaşı sırasında gelişip güçlenerek Avrupa, Rum ve Ermeni burjuvazisinin rekabetini altetmiştir. Bu burjuvazi 'Türkiye'nin etnografik sınırları içinde bağımsızlığını ve toprak bütünlüğünü' koruma mücadelesinde Türkiye halkının önderidir. Türkiye Komünist Partisi Müttefiklere karşı mücadele söz konusu olduğu sürece Millî Kurtuluş Hareketini ve onun önderi olan orta ve küçük burjuvaziyi en enerjik biçimde desteklemek zorundadır.»

Ancak, gerek Komintern, gerekse TKP, milli burjuvazinin emperyalizmle uzlaşma olasılığının

bulunduğunu ve buna karşı şiddetle mücadele etmek gerektiğini de belirtmektedirler. Komintern, «devlet bağımsızlığı için mücadele eden» Türkiye gibi ülkelerde, milli burjuvazinin emperyalist devletlerle uzlaşma tehlikesinin, sömürge ülkelerde olduğundan daha büyük olduğuna işaret etmektedir. Bunun nedeni, yarı-sömürge durumundaki ülkelerde emperyalistler arasındaki rekabetin daha büyük olmasıdır. Gerçekten de, Türkiye milli burjuvazisine kolay ve hızlı bir zafer imkanı hazırlayan etkenlerden biri de budur. Türkiye komünistlerinin milli kurtuluş mücadelesi içinde kazandıkları bu önemli deney onlara daha sonraki yıllarda yol gösterdi. Kemalist burjuvazinin 1920'lerin sonlarından itibaren emperyalist devletlerle iyice uzlaşmaya başlaması karşısında TKP de bu eğilime karşı mücadeleye ağırlık verdi.

Kitaptaki belgeler, Türkiye komünistlerinin Türkiye'nin sosyo-ekonomik yapısı hakkındaki tahlillerinin doğruluğunu göstermektedir. Türkiye bugün olduğu gibi 1920'lerde de «geri bir tarım ülkesi» ve «yarı-feodal» bir ülkedir. Ali Cevdet'in 1928 tarihini taşıyan «Sömürgeler Meselesi Üzerine Tartışma» adlı yazısında, Türkiye'nin bir burjuva devriminden geçmiş olmasına rağmen, bu devrimin burjuva-demokratik devrimin bütün görevlerini yerine getirememiş olduğuna dikkat çekilmekte ve Türkiye proletaryasının önündeki görev doğru olarak tespit edilmektedir:

> «Türkiye'de hâlâ yarı-feodal kalıntılar vardır. Türkiye örneğin Almanya gibi, çok gelişmiş bir sanayi ülkesi değildir. Nüfusun

çoğunluğu küçük üretici köylülerden oluşmaktadır. İşte bu yüzden, Türkiye proletaryasının önündeki görev, işçi-köylü diktatörlüğünü kurarak proletarya diktatörlüğüne geçiştir.»

Bu tahlili ve ona dayanan devrim stratejisini revizyonistler elli yıldır hasıraltı etmeye çalışmaktadırlar. Ancak, Marksist bir bakış açısı, 1920 lerde olduğu gibi 1970'lerde de Türkiye'nin doğrudan sosyalist devrim değil, milli demokratık devrim aracılığıyla sosyalist devrime geçiş aşamasında olduğu tespitine götürmektedir. Ali Cevdet'in bu yazısı, ele aldığı diğer meselelerde de Marksist bir tutuma sahiptir ve TKP'nin o dönemdeki teorik kavrayışını yansıtmaktadır.

Yine 1928 yılındaki Bir Komünist Enternasyonal Yürütme Komitesi (KEYK) Raporu, Türkiye'nin yapısını somut olarak incelemekte ve toprak meselesinin önemine dikkat çekmektedir. Raporda verilen bilgilere göre, 1 milyon 460 bin köylü ailesinin yüzde 88'i topraksız ya da az topraklı köylülerden oluşmaktadır. Köylü nüfusunun yüzde 4'ünü meydana getiren toprak ağaları, tüm toprağın yüzde otuz altısına sahiptirler. 5 dönümden az toprağı bulunan ve köylü nüfusunun yüzde 60'ını oluşturan köylüler ise tüm toprağın ancak yüzde 7'sine sahiptirler. 1970'ler Türkiyesiyle karşılaştırıldığında bu oranlarda pek bir değişikliğin olmadığını görüyoruz.

Türkiye geri bir tarım ülkesidir, ama hıç sanayisi de yok değildir. Kuusinen'in Türkiye'yi hiç proletaryası olmayan «dördüncü tip ülkeler» arasında saymasını eleştiren Ali Cevdet, Türkiye'

nin işçi-köylü diktatörlüğünden proletarya diktatörlüğüne geçiş döneminin kısa süreceğini belirtmektedir.

Milli Kurtuluş Savaşını reddeden oportünist akımlar, Kemalist burjuvazinin daha sonraları emperyalizmle uzlaşmasını ve milli devrimin neden kapitalist bir yol izlediği meselesini hiç bir zaman anlamamışlardır. Ali Cevdet'in aynı yazısı bu konuda da Marksist bir bakış açısına sahiptir. Kurtuluş Savaşı ve Kemalist iktidar döneminin deneylerini Ali Cevdet şöyle özetlemektedir:

> «Kurtuluş mücadelelerini zaferle sonuçlandıran ama sosyalist yola girmeyen bu ülkeler zamanla adım adım yarı-sömürge ülkelere dönüşürler.»

Yayınladığımız kitapta yer alan belgelerin hemen hepsinde gözler önüne serilen bir gerçek de şudur: Kemalist burjuvazi emperyalizmle uzlaştığı, hatta uzlaşma olasılığı belirdiği durumlarda komünistlere ve işçi hareketine saldırılarını artırmakta, milli azınlıklara karşı şoven ve ırkçı bir tutumu benimsemektedir. Daha 1921 Ocağmda, Türkiye'ye Kurtuluş Savaşma katılmak ve Mustafa Kemal hükümetiyle görüşmelerde bulunmak üzere gelen Mustafa Suphi ve 14 yoldaşının gericilik tarafından boğdurulmasına ses çıkarmayışları, tam da o sıralarda emperyalistlerle bir uzlaşma olasılığının doğmasıyla sıkı sıkıya bağlıydı.

Belgelerden, Çerkes Ethem'in isyan hareketinin bir provokasyon olduğunu da öğreniyoruz. Bu provokasyon yeni doğmakta olan komünist hareketi boğmayı amaçlıyordu.

Belgelerde, Kemalist iktidarın komünistlere karşı izlediği gerici siyaset eleştirilmekte ve teşhir edilmektedir. Komünistlere yönelen her saldırı emperyalistlerle uzlaşmayı da ifade etmektedir. Bu tarihi gerçek, yarı-sömürge bir ülkede bağımsızlık ve demokrasi arasındaki sıkı birliği ortaya koymaktadır. Emperyalistlere karşı yurdun bağımsızlığını savunanlar her zaman aynı zamanda en tutarlı demokratlar da olmak zorundadırlar.

Kitapta yer alan belgelerin TKP'nin ve işçi hareketinin tarihi açısından son derece önemli olduğuna en başta değinmiştik. Belgeler, TKP'nin Milli Kurtuluş Savaşından başlayarak izlediği siyasetleri, çeşitli meseleler karşısında aldığı tutumu yansıtmaktadır. Ayrıca belgeler arasında, Türkiye işçi sınıfının durumu ve TKP hakkında ayrıntılı bilgi veren yazılar vardır.

Belgeler, TKP'nin 1926 yılında giriştiği düzeltme hareketinin neden ve sonuçlarına da ışık tutmaktadır. Bilindiği gibi, Kemalist iktidarın, özellikle Şeyh Sait isyanını bahane ederek başlattığı saldırılar TKP'nin 1925 yılında ağır darbeler yemesine yol açtı. Kemalist iktidarın tanıdığı özgürlükleri abartarak Parti örgütünü geniş ölçüde legalleştirmiş bulunan TKP bu saldırılar karşısında dağıldı. Komintern bu durumla yakından ilgilendi ve TKP'ye yol gösterdi. 1926 yılındaki KEYK Raporlarında buna ilişkin talimatlara rastlıyoruz. 1926 Mayısında TKP gizli bir konferans topladı. Bu konferans, Parti'de bir düzeltme hareketinin başlangıcı oldu. («TİİKP **Davası-Savunma**»da Viyana'da toplandığı belirtilen konferansbudur) TKP, Komintern'in de uyarılarını dikkate

alarak yeni bir Program kabul etti ve bu Programı hayata geçirmek için faaliyete geçti. İşte TKP'nin 1926 Programı, bu düzeltme hareketinin bir ürünüdür ve TKP'nin devrimci çizgisinin bir ifadesidir. 1926 yılından başlayarak TKP'nin çalışmalarında büyük bir canlılığın görüldüğünü Komintern belgelerinde okuyoruz. 1928 yılındaki KEYK Raporu da bu canlanmaya işaret etmektedir.

1928 yılında Vedat Nedim ve Şevket Süreyya gibi döneklerin Partiden atılmalarıyla sonuçlanan mücadelenin temelini ise Kemalist burjuvaziye karşı tutum meselesi oluşturmaktadır. 1926 Programı Kemalist burjuvaziye karşı «barışmaz ve devamlı bir mücadele» öngörüyordu. Vedat Nedim ve Şevket Süreyya ise, Şefik Hüsnü'nün yurt dışında bulunmasından yararlanarak Merkez Komitesini denetimleri altına almaya, Programın ve Şefik Hüsnü'nün talimatlarını yerine getirmemeye ve Partiyi Kemalist burjuvazinin kuyruğuna takmaya giriştiler. Bunun üzerine Türkiye'ye gelen Şefik Hüsnü Merkez Komitesini topladı ve kuyrukçuları eleştirerek Partiden atılmalarını sağladı. Bunun üzerine Vedat Nedim haini, Parti önderlerini polise ihbar etti. Bu ihanet Partiye ağır zararlar verdi.

Bu tarihten sonraki belgelerde, komünistler üzerindeki baskının gitgide arttığını görüyoruz. Son belge 1935 tarihini taşımaktadır.

Türkiye'de ilk defa yayınlanan bu belgelerin Türkiye Komünist Partisinin geçmişine ışık tutacağına ve Türkiye devrimcilerine yol göstereceğine inanıyoruz.

AYDINLIK

KOMİNTERN'DE TÜRKİYE KOMÜNİSTLERİ

Komintern'in 1. Dünya Kongresi

Komintern'in 1. Dünya Kongresi 2-19 Mart tarihleri arasında Moskova'da toplandı. Bu Kongreye Türk Komünist Teşkilatlarını temsilen Mustafa Suphi katıldı. Ancak, Türkiye Komünist Partisi henüz örgütlenmemiş olduğundan M. Suphi'nin yalnızca söz hakkı vardı. Bu nedenle M. Suphi'nin Kongrede yaptığı konuşmanın metni yayınlanan Komintern tutanaklarında yer almadı[1].

M. Suphi, Komintern'in 1. Dünya Kongresinde yaptığı konuşmada şunları söyledi:

> «Burada, Moskova'da, bütün dünyanın geleceğini değiştirecek olan Üçüncü Enternasyonalin Büyük Kongresinde konuşmak,

1 Mustafa Suphi'nin yaptığı konuşmanın Komintern tutanaklarında yer aldığı anlaşılıyor. Ancak bu tutanaklar Rusça yayınlanmış. Almanca tutanaklarda oy hakkına sahip olmayan delegelerin konuşmalarının çevrilmediğini tahmin ediyoruz. *Türkiye'de Komünizmin Kaynakları* adlı kitabında George S. Harris, Komünist Enternasyonal'in 1 Kongresine ait Rusça tutanaklardan M. Suphi'nin konuşmasının bir cümlesini aktarmaktadır. s. 76.

ezilen Türk köylüsü ve işçi sınıfı adına konuşmak, kurtuluş, hürriyet, eşitlik ve kardeşlik için konuşmak, emperyalist canavarlardan çekmediği kalmayan Türkiye halkı adına konuşmak en büyük bir kıvanç, en büyük bir saadettir.»[2]

«(Doğuda devrim) yalnız Doğuyu Avrupa emperyalizminden kurtarmak için değil, Rus devrimini desteklemek için de gereklidir.»[3]

«Dünya ihtilalinin gelecekteki seyrinde Türk proletaryası şerefli bir mevki işgal edecektir.»[4]

2. Dünya Kongresi

Komintern'in 2. Dünya Kongresi 19 Temmuz-7 Ağustos 1920 tarihleri arasında Petrograd'da toplandı. Türkiye bu Kongrede karar oyuna sahip üç delege ile temsil ediliyordu. Bu delegelerin adları şöyleydi: Hilmioğlu İsmail Hakkı, Slanitzki (ya da Slawutski takma adıyla katılan bir delege, gerçek adı bilinmiyor) ve Nihat[5].

---

2 *TKP'nin Doğuş, Kuruluş ve Gelişme Yolları*, broşür, 1960

3 George S. Harris *Türkiye'de Komünizmin Kaynakları*, s. 76

4 Y.N. Rozaliev, *Mustafa Suphi, Kavgası ve Düşünceleri* adlı broşür, İnfo-Türk Ajansı, 1974, s. 6

5 *Türkiye'de Sol Akımlar, 1908-1925* adlı kitabında Mete Tuncay'ın aktardığına göre 2. Kongreye katılan Türkiyeli delegeler arasında Malatyalı Hüseyin Hüsnü'nün de bulunduğunu Şevket Süreyya Aydemir belirtmektedir. (s. 109, *Not* 127) «Nihat» veya «Slavatski» Hüseyin Hüsnü olabilir.

Bu kongrede Komünist Enternasyonal Yürütme Komitesine (KEYK) bir Türkiyeli komünist de seçilmiştir. Bu Türkiyeli komünistin gerçek adı belli değildir. Komintern belgelerinde Schatzkin (ya da Shatskin) olarak geçmektedir[6].

Hilmioğlu İsmail Hakkı, 2. Dünya Kongresi nin 28 Temmuz 1920 tarihli 5. Oturumunda sömürgeler meselesi üzerine bir konuşma yaptı.

Türkiyeli delegeler Komintern'in çeşitli komisyonlarında görev aldılar. İsmail Hakkı tarım komisyonuna, Slanitski ise milli ve sömürge meselesi komisyonuna seçildiler.

3. Dünya Kongresi

Komintern'in 3. Dünya Kongresi 22 Haziran-12 Temmuz 1921 tarihleri arasında Moskova'da toplandı. Bu Kongrede Türkiye dört delegeyle temsil edilme hakkında sahipti. (Bir sonraki Kongreye katılacak delege sayıları her Kongrede belirleniyordu. 2. Kongrede Türkiye'nin delege sayısı dörde çıkarılmıştı.) Ancak, 3. Dünya Kongresine katılan Türkiyeli delegelerin sayısının üç olduğu anlaşılıyor. Bunların Süleyman Nuri, Şefik Hüsnü ve Sadrettin Celal oldukları belirtilmektedir.[7]

---

6 Kongre Tutanakları.

7 *Türkiye'de Sosyalist ve Komünist Faaliyetler* adlı kitabında Fethi Tevetoğlu yalnızca Şefik Hüsnü ve Sadrettin Celal'in katıldıklarını yazmaktadır. (s. 91) Ancak, belgelerden Süleyman Nuri'nin de Kongreye katıldığı anlaşılmaktadır.

4. Dünya Kongresi

Komintern'in 4. Dünya Kongresi 5 Kasım - 5 Aralık 1922 tarihleri arasında ilkönce Petrograd' da toplandı, sonra Moskova'da devam etti.

Bu tarihte Türkiye'de biri İstanbul, diğeri de Ankara'da olmak üzere iki Komünist Partisi vardı ve Komintern her iki Partinin de delege göndermesini kararlaştırmıştı. Ankara'daki partinin (Türk Halk İştirakiyyun Fırkası) Komintern'e gönderdiği altı delegenin ancak dördü Kongreye katıldı. Bunlar, Salih Hacıoğlu,[8] Nizamettin Nazif (Tepedelenlioğlu), Z. Nuşiveran ve İsmail Hüsrev Tökin'di.[9] İstanbul'daki Partinin (Türkiye İşçi ve Çiftçi Sosyalist Fırkası) delegeleri de, Vedat Nedim (Tör), Sadrettin Celal (Antel) ve Sakallı Celal idi.

Türkiye delegasyonunun sekreterliğini «**Orhan**» takma adıyla Kongreye katılan Sadrettin Celal yaptı. Sadrettin Celal, 23 Kasım 1922 tarihli 20. oturumda Doğu meselesi üzerine bir konuşma yaptı. Sadrettin Celal, Komintern'in Mısır'daki durumu incelemek üzere kurduğu komisyona da seçildi. Türkiye delegelerinden Salih ise, «Doğu Meselesi Üzerine Tezleri Kontrol Komisyonu»na seçildi.

Komünist Enternasyonal Yürütme Komitesi'nin 12-23 Haziran tarihli genişletilmiş toplantısına Türkiye'den «Gafurow» takma adıyla bir üye katıldı.

8 Mete Tuncay, Salih adlı delegenin Salih Hacıoğlu değil de Salih Zeki ya da başka bir Salih olduğunu iddia etmektedir. *Aynı eser*, s. 138, Not 188

9 Mete Tuncay, *Aynı eser*, s. 139, Not 188

5. Dünya Kongresi

Komintern'in 5. Dünya Kongresi 17 Haziran — 8 Temmuz 1924 tarihleri arasında Moskova'da toplandı.

Türkiye'den katılan delegelerin sayısı bu kongrede beşe yükseldi. Bu delegelerin adlarına Komintern belgelerinde çeşitli komisyonlara seçilenler arasında rastlıyoruz. Belgelerde Türkiyeli delegeler çeşitli takma adlarla geçmektedir. Belgelerde «**Faruk**», «**Fesuk**» ve «**Fahri**» takma adlarıyla geçen (Baytar) Ali Cevdet, Propaganda, Bulgar ve Sömürge Komisyonlarına seçildi ve milli mesele üzerine bir konuşma yaptı. «**Aziz**» takma adıyla Kongreye katılan Hüsamettin Özdoğu, Köylü Komisyonuna, «**Chalnin**» olarak belgelerde görülen ve «**Halim**» takma adını kullanan Hasan Ali Ediz de Sömürge Meselesi Komisyonuna, Cevat adlı delege Köylü Komisyonuna ve İtalyan Komisyonuna seçildiler. Türkiye delegeleri arasında Şefik Hüsnü de bulunuyordu. Şefik Hüsnü Komintern'in Uluslararası Kontrol Komisyonuna seçildi. Belgelerde Ş. Hüsnü «**Medschid**» takma adıyla geçmesine karşılık, Komintern yayın organlarından «**Desiat Let Kominterna**»da aynı üye Şefik olarak belirtiliyor. Şefik Hüsnü Komünist Enternasyonal Yürütme Komitesinin 1926 yılının 17 Şubat — 15 Mart tarihleri arasında yapılan plenumuna (genişletilmiş toplantı) katıldı ve başkanlık divanında yer aldı. Kasım—Aralık plenumunda ise Şefik Hüsnü, Çin Komisyonuna seçildi ve Yürütme Komitesi Raporu tartışmalarına katıldı. Şefik Hüsnü, «**Ferdi**» ve «**B. Ferdi**» takma adlarıyla da belgelerde geçmektedir.

Komünist Kadınlar Üçüncü Enternasyonal Konferansı

Komünist Kadınlar Konferansı 11-19 Temmuz 1924 tarihleri arasında toplandı. Konferansa, Türkiye komünistlerinden Fevziye katıldı. Fevziye, Clara Zetkin'in başkan olduğu Başkanlık Divanına üye seçildi ve sosyal eğitim komisyonunda yer aldı.

6. Dünya Kongresi

Komintern'in 6. Dünya Kongresi 17 Temmuz — 1 Eylül 1928 tarihleri arasında Moskova'da toplandı.

Bu kongreye Türkiye'den Şefik Hüsnü («**Ferdi**» takma adıyla) ve Ali Cevdet («**Fahri**» takma adıyla) katıldılar. Ali Cevdet, Program ve Zenci meselesi Komisyonlarına seçildi. Şefik Hüsnü ise, KEYK'e seçildi ve Batı Avrupa Bürosu Başkanı oldu. Daha sonra KEYK Başkanlığı ve Komintern Sekreterliğinde bulunacak olan Dimitrov KEYK yedek üyeleri arasında idi. KEYK'e seçilenler arasında Stalin, Thaelmann, Gottwald, Kolarov, Manuilski, Molotov, Pieck, Clara Zetkin ve 59 kişi daha bulunuyordu.

Ali Cevdet, sömürge meselesi üzerine tartışmalarda ve Sovyetler Birliği ve SBKP'de durum konusunda Yakın Doğu delegasyonu adına konuştu.

7. Dünya Kongresi

Komintern'in son Dünya Kongresi olan bu kongre 25 Temmuz — 20 Ağustos 1935 tarihleri

arasında Moskova'da toplandı. Şefik Hüsnü, Kongrenin Başkanlık Divanına seçildi ve 15 Ağustos 1935 tarihli akşam oturumunu yönetti. Şefik Hüsnü Kongrede iki konuşma yaptı. Bu Kongrede, KEYK'te yer almayan Şefik Hüsnü Komünist Enternasyonal Kontrol Komisyonuna seçildi.

KOMÜNİST ENTERNASYONALİN BALKAN ve TUNA ÜLKELERİ PROLETARYASINA, BULGARİSTAN, ROMANYA, SİRBİSTAN ve TÜRKİYE KOMÜNİST PARTİLERİNE MESAJI

5 Mart 1920

Komünist Enternasyonal, Balkan ülkelerindeki komünist hareketi sevinçle selamlar. Bulgaristan Komünist Partisinin Sobranye seçimlerinde kazandığı parlak zafer, işçilerin son günlerde tüm Bulgaristan'ı saran ve çoğu kez askeri birliklerle kanlı çatışmalara yol açan kitle grevleri ve gösterileri; Romanya'da bir yıldır süregelen iktisadi ve siyasi ayaklanmalar dalgası; Bükreş proletaryasının 1918 Aralık ayında giriştiği ve onlarca işçinin vurularak ölmesiyle son bulan eylemler; Sırbistan Sosyal-Demokrat İşçi Partisinin Üçüncü Enternasyonale resmen katılması, işte bütün bu olaylar, Balkan proletaryasının Rusya proletaryasının izinden gitme ve kendi diktatörlüğünü kurma isteğini ve devrimci yönelişini açıkça gözler önüne seriyor.

Rus Beyaz Muhafızlarının kesin yenilgiye uğratılması, Kolçak'ın tutsak edilmesi, Judeniç'in

ordusunun tamamen yok edilmesi, Denikin'in yenilgisi, Rus-Ukrayna Kızıl Ordusunun Dinyester nehrine yaklaşması, Almanya'da devrimci hareketin yükselmesi ve kapitalist devletlerin saflarında gittikçe daha çok kendini duyuran parçalanma, işte bütün bunlar, Balkan yarımadasındaki proleter komünist hareketin yeni bir hızla gelişmesine hizmet ediyor.

Zafer, komünistlerin olmalıdır. Bu düşünceyi Balkan ülkelerinin sadece proletaryasının bilincine değil, aynı zamanda emekçi köylülüğünün de bilincine derinlemesine yerleştirmeliyiz. Bunun için Balkan ve Tuna ülkelerinin komünist partileri ve örgütler, işçilerin, köylülerin kurtuluşuna karşı olanların bizim programımız hakkında yaymaya çalıştıkları tüm yanlış fikirleri silmelidirler. Öncelikle de, güya Balkan ülkeleri iktisadi bakımdan geri oldukları için proletarya devriminin dışında kalacaklardır şeklindeki o pek sevilen iddiayı çürütmek gerekir. Balkanların komünist partileri ve örgütleri, bu malum iddiamn karşısına, savaş sırasında ve savaştan sonra Balkan ülkelerinde gelişen iktisadi-siyasi koşulların tahlilini çıkarmalıdırlar. Çünkü bu koşullar, Balkan ve Tuna ülkelerinin emekçi kitlelerinin, içinde bulundukları güç durumdan kurtulmak için, proletarya devriminden başka çıkar yolları olmadığını kesin bir açıklıkla kanıtlamaktadır.

Rusya proletaryasının, üç devrim yılı boyunca, ağır ve kanlı deneylerin süzgecinden geçirerek oluşturduğu program ve mücadele yöntemleri, tüm ülkelerdeki, bu arada Balkan ve Tuna ülkelerindeki, proletarya kitlelerinin çıkarlarına uygundur.

Balkan ve Tuna ülkeleri, coğrafi ve iktisadi konumları dolayısıyla çoktandır emperyalist devletlerin çıkar alanları içine çekilmiş bulunuyorlar. Kapitalist Çarlık Rusyasının Akdeniz'e inme tutkusu; emperyalist Avusturya ve Almanya'nın Ege Denizi kıyılarına, Anadolu ve Mezopotamya'ya yayılma tutkuları; İngiltere, Fransa ve İtalya'nın Akdeniz'de, Mısır'da, Mezopotamya'da üstünlüğü kapmak için çekişmeleri; işte bütün bunlar, Güneye, Orta Doğuya ve Uzak Doğuya giden yolların düğüm noktasını oluşturan Balkan Yarımadasında çakışmakta ve iç içe girmektedir.

Balkanlarda üstünlüğü ele geçirmek için haydutların verdiği kanlı mücadele on yıllarca sürmüştür. Ne zaman ki haydutlar artık bitkin düşüp savaşmaktan vazgeçtiler, o zaman da onların Balkan ülkelerindeki ajanları ve uşakları durumuna gelmiş olan hakim sınıflar, bu savaşı kendi aralarında sürdürmeye başladılar. Son «büyük» emperyalist savaş Balkanlarda patlak vermiştir. Bu savaşın perde öncesini ise, 1912-1913 Balkan Harbi oluşturuyordu. Balkan Harbi, taraflardan herhangi birinin kesin zaferiyle sonuçlanmadığı için, emperyalist büyük devletlerin, Balkan Yarımadasında kimin hakim olacağı, Asya ve Akdeniz'e giden büyük yollara kimin hükmedeceği sorununu kesin çözüme bağlamak için 1914 savaşma girmelerine yol açmıştı.

Emperyalist efendiler, Balkan devletlerini birbirlerine karşı savaşa sokabilmek için, bu ülkeler burjuvazilerinin toprak fethetme hırsından yararlanmışlar ve «Büyük Bulgaristan», «Büyük Sırbistan», «Büyük Romanya» gibi hayallerle akıllarını çelmişlerdir. Emperyalistler, değişik

milliyetleri birbirlerine karşı kışkırtmış, silahlanmaları için onlara para vermiş, zenginlik kaynakları olan madenlerine, limanlarına ve hammaddelerine haciz koyarak, onları fiilen kendi sömürgeleri durumuna getirmişlerdir.

Savaş, Müttefiklerin zaferi ile son buldu. Romanya, Sırbistan ve Yunanistan, savaştan önce sahip oldukları toprakların üç-dört katından da fazla, muazzam ölçüde toprak kazandılar. Bulgaristan'ın bir kısmı, haydut komşuları tarafından bölüşüldü. Türkiye'yi bekleyen şey, tamamen parçalanma Türkiye halkını bekleyen ise, Yahudi kavminin kaderi, yani kendi toprağı olmayan bir halka dönüşmektir.

Savaştan muzaffer çıkan ülkelere gelince, onlar Müttefiklerin kendilerine sağladığı desteğin bedelini, iktisadi ve siyasi bağımsızlıklarının fiilen yok edilmesiyle ödüyorlar. Savaşı yürütebilmek için almak zorunda kaldıkları milyarların dışında, Türkiye ve Avusturya—Macaristan'ın borçlarından kendilerine düşen pay nedeniyle devlet borçları daha da büyümüştür. İngiliz, Amerikan ve Fransız borsacıları, paralarını ve hisse senetlerini garantiye alabilmek için, Versay ve Saint—Germain antlaşmalarıyla Romanya'nın ve Sırbistan'ın demiryolu ve gümrük işlerini denetleme ve bunlara müdahale etme hakkını elde etmişlerdir. Paris Yüksek Konseyi, bir yandan Sırp askeri kliğine, Romen toprak sahipleri sınıfına ve Romanya'nm yoz bürokrasisine milyonlarca yabancıyı— Bulgarları, Arnavutları, Macarları, Almanları, Ukraynalıları ve Rusları— neredeyse çiğ çiğ yemesi için bırakırken, öte yandan da her türlü iktisadi ve siyasi ayrıcalık elde

etmek amacıyla, beş «büyük devlete» milli azınlıkları, gerektiğinde Sırbistan, Romanya ve Yunanistan üzerinde bir baskı aracı olarak kullanma hakkını tanımıştır.

Aslına bakılırsa, muzaffer ülkelerdeki halk kitlelerinin de iktisadi ve siyasi durumu, yenik ülkelerdeki kadar kötüdür. Ellerinde ne varsa savaş için harcamış, tüm iktisadi olanaklarını yitirmiş ve sanayi ile tarımı mahvetmiş olan Balkan ve Tuna boyu ülkelerinin kapitalist hükümetleri, halk kitlelerini sefalete itmişler, ölüme terketmişler, bir yandan işçi ücretlerini düşürmüş, diğer yandan da besin maddelerinin ve mamul malların fiyatını fahiş derecede yükseltmişlerdir.

İşte bütün bunlar, ister istemez, halkın en alt tabakalarının direnmesine yol açtı ve ayaklanmalar başgösterdi. Topraklarını ve halklarını, hiç direnmeksizin yabancı boyunduruğuna terketmiş olan yenik Balkan devletlerinin, ülkede en zalimce baskı yöntemleriyle «huzur ve nizam» sağlama umutları boşa çıktı. Aynı şekilde Romanya, Yunanistan ve Sırbistan savaşta sundukları hizmetler karşılığında «Müttefikleri»nden yardım almayı boşuna hayal edip durdular. Çünkü İngiliz ve Fransız kapitalistleri daha kendi ülkelerindeki çöküntüye bir çare bulmaktan acizdirler, kendi ülkelerindeki sanayi ve ulaşımı yeniden kuramamışlardır ve dolayısıyla Balkan ülkelerine herhangi bir yardımda bulunmaları mümkün değildir. Tam tersine, bu ülkelere gelecekte daha da fazla bir hammadde kaynağı ve gereksiz mallar pazarı gözüyle bakacaklardır. İster «düşman»ları, ister «müttefik»leri olsun, Bal-

kan devletlerini soyup soğana çevirmeye daha da acımasızca devam edeceklerdir.

Nitekim Amerikan sermayesiyle İngiliz-Amerikan sermayesinin Romanya'nın petrol bölgelerini kapmak için sürdürdükleri mücadele, Müttefiklerin Balkanlar burjuvazisine, kazandığı zaferin meyvalarını toplamasına izin vermeye hiç de niyetleri olmadığını kanıtlamaktadır.

İzledikleri talan siyaseti yüzünden, Balkan ülkelerini gelecekte bugünkünden de kötü şeyler bekliyor. Milletlerin Avusturya—Macaristan'ın yenilgisinden ve Bulgaristan'la Türkiye'nin parçalanmasından sonra ortaya çıkan yeni dağılımı, Balkan Yarımadasında milliyetler meselesini, savaş öncesine göre, daha da karıştıracaktır. Yabancı milliyetlerden çok daha fazla sayıda unsur, muzaffer devletlerin hakimiyeti altına girmiştir. Ve izlenen milli baskı siyasetinin, doymak bilmeyen militarizm siyasetinin, kurtuluş için çok daha büyük bir istek uyandırması doğaldır. Dolayısıyla kurtuluş mücadelesi, daha da büyük boyutlara ulaşacaktır.

Bürokrat-toprak sahibi Sırp oligarşisinin hakimiyetine karşı Makedonyalı Bulgarlar, Arnavutlar, Karadağlılar, Hırvatlar ve Bosnalılar ayaklanıyor. Romen oligarşisine karşı mücadele edenler ise, sadece mülkleri Romanyalı toprak sahipleri tarafmdan talan edilen Eski ve Yeni Dobruca'daki Bulgar ve Türk çiftçilerinden ibaret olmayacak, bu mücadeleye Transilvanya'daki Macarlar ve Almanlar, Bukovina'daki Ruslar ve Ukraynalılar da katılacaktır. Yunan ticaret burjuvazisinin, vurguncu ve tefecilerin hakimiyetine karşı da, hem Epir bölgesindeki Arnavut-

lar, hem de Trakya'nın Türk ve Bulgar çiftçileri mücadeleye girişecektir.

Balkan ve Tuna halklarını bugün yeni bir amansız milliyetçi ajitasyon, milli kışkırtma ve milli-burjuva savaşlar dönemi tehdit ediyor. Ancak proletarya, zafer kazanarak yeni bir felaketi önleyebilir ve emekçi işçi ve köylü kitlelerini ekonomik ve milli baskıdan kurtarabilir. Ancak proletarya diktatörlüğünün zaferi, tüm halk kitlelerini Federatif Sosyalist Balkanlar (ya da Balkanlar ve Tuna) Sovyetleri Cumhuriyetinde birleştirebilir ve onları hem kendi burjuvazilerinin, hem de yabancı burjuvazilerin feodal-kapitalist sömürüsünden, ayrıca sömürge boyunduruğundan ve milli didişmelerden kurtarabilir. Bu koşullar yüzünden komünist partisinin Balkan Yarımadasında oynayacağı rol, milliyetler meselesinin sözkonusu olmadığı bir türden bir nüfusa sahip kapitalist ülkelerde oynayacağı rolden çok daha büyük olacaktır. İşte, Balkanlardaki komünist partileri, tüm çabalarını, komünizmin Balkan Yarımadasındaki bu büyük tarihi rolünü gerçekleştirmeye yöneltmelidirler.

Bugün içinde bulunduğumuz sosyalist devrime hazırlık döneminde Balkan komünist partileri, kendi ülkelerinde yürüttükleri çalışmanın yanı sıra, Balkan partilerinin birbirleriyle bağlarını güçlendirmeye ve eylem birliği sağlamaya en büyük özeni göstermelidirler. Macaristan Sosyalist Cumhuriyeti'nin tecrübesi, Balkan partileri arasında en sıkı bir birlik sağlanmaksızın zafer kazanmanın olanaksız olduğunu açık seçik göstermelidir. Macaristan Sosyalist Cumhuriyeti, Romen, Güney Slav ve Çekoslovak işçilerinin des-

teğini alacak yerde, buralardaki beyaz hükümetlerin süngüsüyle karşılaştığı için yıkılmıştı.

Gene Sovyet Cumhuriyetlerinin tecrübelerinden çıkan ve Balkan ve Tuna ülkelerinin komünist partilerinin akıllarından hiç çıkarmamaları gereken ikinci ders ise, işçi kitlelerinin dışında geniş **emekçi köylü** tabakalarını, yoksul ve orta köylüleri komünist harekete kazanmanın zorunlu olduğudur. Romanya'da, Bulgaristan'da, Sırbistan'da, Yunanistan'da, Türkiye'de, yani kısacası tüm Balkan ülkelerinde Sovyet iktidarının zafer kazanmasını ve sağlamlaştırılmasını belirleyecek olan şey, komünistlerin **köylü kitleleri** arasında Komünist Partisinin etkisini ne derece yayabildikleri olacaktır. Balkan yarımadasında proletaryanın zaferini, Romen köylülerinin, Besarabyalı ve Bukovinalı köylülerin toprak sahiplerine karşı duydukları derin sınıf kini, Bosna ve Hırvat köylülerinin, Habsburglardan* farksız olan Türk toprak sahiplerine besledikleri nefret, Bulgaristan'ın, Makedonya'nın ve Trakya'nın yoksul köylülerinin komünist partiye kazanılması belirleyecektir.

Balkan Yarımadasında devrimin yakınlaştığını haber veren pek çok belirti var. Ama, Balkanlarda ve Tuna ülkelerinde proletaryanın iktidarı sadece ele geçirmesi yetmez, iktidarı elinde tutmasını da bilmelidir. Bütün ileri ülkelerdeki proleter komünist mücadelenin tecrübelerini iyi öğrenmeli, Rusya'daki işçi ve köylü devriminin tecrübesini aklından çıkarmamalıdır. Bu devrimin

* Orta Avrupa'da 10. yüzyıldan 20. yüzyıl başlarına kadar hüküm sürmüş bir Alman Hanedanı. —Ç.N.

zafer kazanmasının nedeni, sadece Rusya'daki özel tarihi, coğrafi ve siyasi koşullar değil, bunun yanı sıra Rusya Komünist Partisinin güçlü örgütlenmesi ve Çarlığa karşı on yıllarca hiç durmaksızın devrimci mücadele yürütmüş olan örgütlü Rus proletaryasının yüksek bilinç düzeyi ve sahip olduğu siyasi eğitimdir. Rusya proletaryası, ancak zafer için gerekli azami önkoşulları, bu zaferi **korumak** için gerekli azami önkoşulları hazırladıktan sonra iktidarı ele aldı. Balkan yarımadasında ise bu, ancak her Balkan ülkesindeki komünist partisi gerçekten proletaryanın örgütlü iradesini temsil ettiği zaman ve tüm Balkanlar ve Tuna ülkelerindeki komünist partileri tek bir devrimci birleşik cephe oluşturdukları zaman, mümkün olacaktır.

Yaşasın komünist Balkan partileri!
Yaşasın dünya devrimi!

Komünist Enternasyonal
Yürütme Kurulu Başkanı
G. Zinovyev

Komünist Enternasyonal Dergisi, 1920, **Sayı** 9, s. 181-187

İsmail Hakkı Paşa (Türkiye)

MİLLİYETLER VE SÖMÜRGELER MESELESİ ÜZERİNE KONUŞMA*

28 Temmuz 1920

Lenin yoldaşın tezleri üzerine, özellikle de İslamizmi ele alan bölümü hakkında konuşmak istiyorum. Bu mesele özellikle büyük bir ilgi gerektirmektedir. Türk Sultanlarınm Suriye ve Mezopotamya'yı fethettikleri günlerden, İslam dünyasının kutsal yerlerine giden yolu ellerine geçirdikleri günlerden bu yana, Türk iktidar sahipleri, Doğunun, Afrika'nın ve diğer ülkelerin Müslüman olan bütün halklarını birleştirmeye çalışmışlardır. Kutsal yerler ve özellikle de demiryolları Sultanların eline geçtikten, Müslümanlığın kalbinin attığı yer ellerine geçtikten sonra Türk Sultanları, her yerde ve her şekilde Panislamizm vaazı verip durmuşlar, Doğuda ve Afrika'da yaşayan bütün halk topluluklarını, bütün Müslüman ülkeleri Türkiye etrafında birleştirmek istemişlerdir.

* Bu konuşma, Komünist Enternasyonal 2. Dünya Kongresi, beşinci oturumunda yapılmıştır. —Ç.N.

Ne var ki, 1908 yılında patlak veren Jön Türk devrimiyle iktidar Jön Türklerin eline geçti. İktidarı ele geçiren liberal burjuvazi, bütün bu halk topluluklarını birleştirmek için yeni yollar aramaya başladı. O sıralarda Rusya'da Tatarlar, Türkistanlılar, Başkırlar, Kafkas Türkleri ve daha pek çok başka halk, Çarlığın kamçısı altında inliyordu. İşte bu dönemde, Panislamizm düşüncesinin karşısına çıkarılan Pantürkizm buralara nüfuz etti. Panislamizm, değişik diller konuşan değişik halk topluluklarını birleştiremiyordu. Daha sonraları Jön Türklerin sahip çıktığı Pantürkizm düşüncesi ise, Kazan'dan Türkistan'a ve Kafkasya'ya kadar bütün Türk halklarını, Türkiye'nin tümü ve İran'ın bir bölümüyle kaynaştırmayı amaçlıyordu. Pantürkistlerin hedefi, işte bu muazzam genişlikteki bölgeyi birleştirmekti. Ama bütün bu hayaller, kağıt üzerinde kalmaya mahkumdu.

Rusya devriminden sonra; Avrupalı emperyalistlerin Türkiye'yi aralarında paylaşmalarından sonra; İngiliz ve Fransız kapitalistlerinin ikiyüzlülüğü Türkiye halkının gözünde açığa çıktığı zaman, Türkiye'de yeni bir hareket, bir özgürlük hareketi başladı. Bugün demokratik partilerin* önderliğinde yürütülen Anadolu hareketi, İttifak Devletlerinin Türkiye'yi amansızca sömürme çabalarına verilen en iyi cevaptır. Özellikle İstanbul'un işgali, ateşi körüklemiş ve hareket daha da büyük bir hızla gelişmiştir. İttifak Devletlerine düşman olan ve içleri emperyalizme karşı asırların kiniyle dolu bütün güçleri etrafın-

* Müdafaai Hukuk Cemiyetleri kastediliyor. —Ç.N

da toplayan Anadolu'daki devrimci devlet, şimdi Avrupa emperyalizmine karşı mücadeleye hazırlanıyor. Emekçi Türkiye, İttifak Devletlerinin kendisini bir daha köleleştirmesine izin vermeyecektir. Emekçi Türkiye'nin en iyi dostu olan Rusya devrimi sayesinde Türkiye halkı, çok yakın bir gelecekte tam özgürlüğüne kavuşacak ve bütün ülkelerin emekçileri ile birlikte bütün dünyadaki emperyalistlere karşı mücadeleye girişecektir.

Komünist Enternasyonal 2. Dünya Kongresi Tutanağı, Almanca, s. 187-188

Mihayl Pavloviç (Baku)

TÜRKİYE'DE KOMÜNİST HAREKET

1921

Toprak Meselesi

Türkiye her şeyden önce bir tarım ülkesidir. Halkın ezici çoğunluğu köylüdür.

Her ne kadar bazı bölgelerde, örneğin Kürdistan'da, eski feodal düzenin kalıntıları varsa da, genellikle toprak hukuki bakımdan, miri arazi ve vakıf toprakları olarak devlete aittir ve fiilen büyük toprak sahipleri tarafından kullanılmaktadır. Özel büyük toprak mülkiyetinin olmamasına ve boş miri toprakların bulunmasına rağmen, Türkiye köylülerinin önemli bir bölümünün, yüzde otuzdan fazlasının , toprağı yoktur ve bunlar ortakçı, ırgat, şehirlerde işçi ya da gündelikçi olarak çalışmak zorundadırlar. Yoksullaşmanın had safhaya varması yüzünden köylüler topraklarını tefecilere terketmek zorunda kalmakta; dahası, hiç bir üretim aracına sahip olmadıklarından topraklarını işleyemeyip kadere terketmektedirler. Türkiye köylülerinin yoksullaşması-

nın esas nedeni, aşırı derecede ağır olan vergi yüküdür. Bu vergi yüzyıllardır toprak kirası olarak en acımasız ve yıkıcı bir biçimde köylülerden toplanmaktadır.

Eşraf, paşalar, beyler, jandarmalar, vergi tahsildarları, tahıl tüccarları, faizci ve tefeciler Türkiye köylüsünü tamamen mahvetmişler ve köylü için hayatı öylesine çekilmez bir hale getirmişlerdir ki, köylülük bugünkü durumdan büyük bir hoşnutsuzluk duymakta ve bir kurtuluş yolu bulmak için yanıp tutuşmaktadır.

Türkiye Burjuvazisi

Avrupa'nın hiç bir ülkesinde büyük ticaret burjuvazisi ile orta ve küçük burjuvaziler arasındaki çıkar çatışması, Türkiye'de olduğu kadar keskin değildir.

Emperyalist savaştan hemen önce ortaya çıkan ve güçlenen Türkiye büyük ticaret burjuvazisi esas olarak Rumlardan, Ermenilerden ve Levantenlerden* oluşmaktadır. Bu burjuvazi, Avrupalı banker ve fabrikatörlerin ajanıdır ve o fabrikatörlerin kârlarına ortak olduğu için de, Türkiye'nin bağımsızlığını korumak gibi bir meselesi yoktur. Büyük ticaret burjuvazisi, uluslararası sermayenin ajanı olarak kendi çıkarlarının Türkiye parçalansa da bir zarar görmeyeceğini bildiğinden, Türkiye'nin İngiliz-Fransız sömürgesi mi, yoksa Amerikan sömürgesi mi olacağına pek aldırmamakta ve bir an önce barışın yapılmasını

* "Levanten", liman şehirlerinde yabancılara aracılık yapan gayrı müslim tüccarlara verilen addır. —Ç.N.

istemektedir. Bu büyük burjuvazi, talancı Avrupa sermayesine uşaklıkta öylesine ileri gitmiştir ki, Sevr Antlaşmasını, daha doğrusu Müttefiklerin bütün taleplerini desteklemektedir.

Türkiye'nin büyük burjuvazisi, bir kısım büyük bürokratla birlikte «Hürriyet ve İtilâf» Partisi etrafında toplanmıştır ve sırf Avrupa ve Amerikan burjuvazileri ile arayı bozmamak için İstanbul'u, İzmir'i, Adana'yı ve Yafa'yı teslime hazırdır. Avrupa ve Amerikan burjuvazileri Türkiye'yi daima ucuz hammadde satın alıp kendi mamullerini de tatlı kârlarla satabilecekleri bir pazar olarak görmüşlerdir.

Türkiye'nin orta ve küçük ticaret burjuvazisi ise, uluslararası sermayenin Türkiye'yi sömürgeleştirme çabalarına karşı tamamen farklı bir tavır almaktadır. Türkiye'nin orta ve küçük burjuvazisi, son on beş yıl içinde ortaya çıkmış ve esas olarak dünya savaşı sırasında gelişip güçlenerek Avrupa, Rum ve Ermeni burjuvazisinin rekabetini altetmiştir. Bu burjuvazi, **«Türkiye'nin etnografik sınırları içinde bağımsızlığını ve toprak bütünlüğünü»** koruma mücadelesinde Türkiye halkının önderidir. Bu orta ve küçük burjuvazinin temsilcileri, eğer Türkiye parçalamrsa, ele geçirmiş oldukları iktisadi mevzileri uluslararası sermayenin saldırısı karşısında terketmek zorunda kalacaklarını ve kendi yerlerine uluslararası sanayi ve ticaretin temsilcisi olan Rumların, Ermenilerin ve Levantenlerin vb. geçeceğini gayet iyi biliyorlar. Türk orta ve küçük burjuvazisi için Türkiye'nin bağımsızlığı uğruna mücadele, aynı zamanda kendi varlığını koruma mücadelesidir

Bugün bu orta ve küçük burjuvazi, Müttefik-

ler tarafından desteklenen Türk büyük burjuvazisinin can düşmanıdır. Orta ve küçük burjuvazi, Türkiye'nin tüm emekçi köylülerini ve hatta şehirlerdeki işçi kitlelerini, yani Avrupa'dan ithal edilen ucuz sanayi malları yüzünden mahva sürüklenen küçük zanaatkarlarla şimdi İstanbul, Bursa, İzmir, Adana, Samsun vb.'de sayıları hiç de küçümsenemeyecek ölçüde artan sanayi işçilerini kendi etrafında toplamaya çalışıyor.

Şu gerçeği kabul etmek gerekir ki, Türkiye' nin emekçi işçi ve köylü kitlelerinin ezici çoğunluğu, Anadoludaki milli ayaklanma hareketinin fikrî önderi ve tek gücü olan bu orta ve küçük burjuvaziyi yürekten izliyor.

Türkiye Komünist Partisi

Bu durumda Türkiye Komünist Partisine son derece güç ve karmaşık bir görev düşmektedir. Bir yandan Türkiye Komünist Partisi, Müttefiklere karşı mücadele sözkonusu olduğu sürece, milli kurtuluş hareketini ve onun önderi olan orta ve küçük burjuvaziyi en enerjik bir biçimde desteklemek zorundadır; çünkü Türkiye'de soyguncu Avrupa sermayesinin hakimiyeti altında geçen her gün halkın sefaletini artırmakta, üretici çalışmalarından kopartılan zanaatkarlarla köylülerin yoksullaşma sürecini hızlandırmakta ve bahtsız ülkenin, Müttefiklerce örgütlenen karşı-devrimci çetelere ve yabancı ordulara karşı sürdürdüğü savaşın ateşten çemberinden kendini kurtarmasını büsbütün olanaksız kılmaktadır.

Ne var ki, Türkiye komünistleri Müttefiklere karşı mücadelede orta ve küçük burjuvaziyi des-

teklerken, öte yandan da burjuvaziden bağımsız olarak emekçi işçi ve köylü kitlelerinin kendi ayrı örgütlerini inşa etmeli, inançlı işçilerden ve savaşçılardan oluşan kararlı kadroları kendi bayrağı altında toplamalı ve böylece Türkiye'nin emekçi kitlelerinin çıkarlarını Komünist Enternasyonalin bayrağı altında savunan bağımsız bir parti olarak kendi varlığını güvence altına almalıdır.

Bu görevi gerçekleştirmek için bir grup Türkiyeli komünist çalışmalarını sürdürüyor. Grubu yönetenler, Doğu Halkları Propaganda ve Ajitasyon Dairesi Başkanlığı üyesi Suphi yoldaş, İsmail Hakkı yoldaş ve diğer yoldaşlardır. Bu grup canla başla çalışmaktadır, Baku'da **Yeni Dünya** adını taşıyan ve bütün Türkiye'ye dağıtılan haftalık bir dergi çıkartıyorlar. Bu grup ayrıca birçok broşürü Türkçeye çevirmiş, bazı yeni broşürler de çıkarmıştır. Bu broşürler arasında şunlar vardır: 1) Komünist Manifesto, Karl Marks; 2) Lenin'in Hayatı; 3) SSCB Anayasası; 4) Komünizmin Alfabesi, Buharin ve Preobrajenski; 5) Bolşevik Komünistlerin Programı, Buharin; 6) Emek ve Sermaye; 7) Bolşevizm Nedir; 8) Sovyet İktidarı Nedir; 9) Rusya Komünist Partisi Programı; 10) Türkiye Komünist Partisi Programı; 11) Lenin'in Burjuva Demokrasisi ve Proletarya Diktatörlüğü Üzerine Tezleri.

Sadece bu broşür adlarını saymak bile, Suphi ve İsmail Hakkı'nın grubunun niteliği hakkında bir fikir veriyor ve bu grubun Komünist Enternasyonal saflarında yer aldığını gösteriyor. Ancak bu grubun faaliyeti Türkiye'de büyük engellerle karşılaşmaktadır. En gelişmiş sanayi böl-

gelerindeki Türk işçileri bile kendi çıkarlarının bilincine varmadıkları ve karşılarına çıkan çeşitli partilerin gerçek niteliğini kavrayamadıkları için, Türkiye işçi ve köylü kitleleri, aslında kuzu postu giymiş kurttan başka bir şey olmayan her türden zorba ve sahtekarın tuzağına kolayca düşmektedirler.

Yeşil Elma

İttihat ve Terakki partisi hem Türkiye'de, hem de Doğunun her tarafında ortaya çıkan güçlü komünist hareketi kendi parti amaçları için kullanmak ve kendi iktidarını sağlama bağlamak amacıyla, Türkiye Komünist Partisinin adını ve örgüt tüzüğünü gaspettiği gibi, bir de Ankara'da bir Komünist Partisi Merkez Komitesi kurdu.

Böylece «İttihat ve Terakki» grubu, sadece sözde komünist bir parti kurmakla kalmayıp, aynı zamanda **Suphi'nin ve İsmail Hakkı'nın grubuyla ilişkisi olan komünistlere de baskı yapmaya başladı.** Bu sözde komünist partinin programının gerçek niteliği ise, «Yeşil Elma» sloganı altında Pantürkizm ve Panislamizm propagandasından başka bir şey değildir.

Bu programın babası, «İttihat ve Terakki» partisinin temsilcisi ve dünya savaşı sırasında gıda bakanının yardımcısı olan Kara Ali Beydir. **Yeni Gün** gazetesi, Kara Ali Bey'e Türkiye'nin Karl Marks'ı demekte ve bu yakıştırmayı şöyle açıklamaktadır: Karl Marks dünya tarihini nasıl ele almışsa, Ali İhsan Bey de Türkiye tarihini işte öyle ele almıştır. Karl Marks'ın dünya tarihini incelerken taktığı gözlüklerin aynını Ali İhsan

Bey, Türkiye tarihini incelemede ve araştırmada kullanmıştır.

Marks, tarihi inceleyerek insanlığın geleceğini önceden bildirmişti. Ali İhsan Bey de, Osmanlı tarihini inceleyerek Anadolunun kaderini ve geleceğini keşfetmek istedi. Bütün bunlardan sonra gazete, Ali İhsan Beyin programını şöyle niteliyor:

«Bu program hazırlanırken Rusya'da Bolşevizm olmadığı halde, programın komünist niteliği taşıdığını söyleyebiliriz. Ali İhsan Bey ve yoldaşlarının yaptığı iş, ülkenin tarihini incelemek oldu. Bu incelemelerinin sonunda, tüm ülkeyi her türlü sefaletten ancak böyle bir programın kurtaracağını gördüler. Ali İhsan Bey, sermayenin ve ekonominin üzerinde büyük bir dikkatle durdu. Ali İhsan Bey, **komünizmin bütün dünyada nihai zafer kazanacağına inananlardan değildir.** Ama bunun aksine inandığı da kesinlikle söylenemez. Daha doğrusu Ali İhsan Bey, meselenin bu şekilde ele alınmasını boş bir teorik uğraşı olarak görmektedir.

«Ali İhsan Bey, meselenin bu yanıyla boşu boşuna ilgilenmiyor ve buna özel bir önem de vermiyor. Buna karşılık kendisi Anadolu için, bugünün koşullarına uygun bir siyasi ve idari program hazırlamakla meşguldür. Ali İhsan Bey'in görüşüne göre, büyük ticarete ve sermayenin yoğunlaşmasına hiç bir biçimde izin verilmemelidir. Ama Ali İhsan Bey, özel sermayeye karşı savaş da ilan etmemektedir. Özel sermayeyi, millileştirme yoluyla yavaş yavaş tasfiye etmek istemektedir.»

Dolayısıyla bu programın en muazzam üs-

tünlüğü, onun hiç bir şeyin taklidi olmaması oluyor.

«İttihat ve Terakki» partisi tarafından Ankara'da kurulan komünist partinin gerçek niteliğine de, gene bu Ankara Komünist Partisinin yöneticilerinden biri olan, İzmir mebusu Mahmut Esat'ın, 20 Ekim 1920 tarihli **Yeni Gün** gazetesine yazdığı bir makale ışık tutuyor. Yazar, bu makalede şöyle görüşler geliştirmektedir:

«Bağrını çeşitli felaketlerin ve belaların deldiği bahtsız ülkemiz, **şimdi de kuzeyden gelen korkunç bir kasırganın, Bolşevizmin tehdidi altındadır.** Biz bu olayı, siyasi, iktisadi ve kısmen de toplumsal açıdan incelemeliyiz. Peki, bu incelemeyi yaparken yaklaşımımız hangi noktadan ve hangi ideal temelinde olacaktır? Biz, bu yaklaşımın kendi ülkemizin çıkarları açısından ve kendi **milli** idealimiz temelinde olması gerektiğine inanıyoruz. Gerçi, daima böyle denir ve biz de bunları söyledik.

«Düşüncelerimizi daha da açalım. İçimizden bazılarının görüşünün tersine **ben, komünizmin Rusya'daki biçiminin kabulüne kesinlikle ve mutlak surette karşıyım.** Bundan kasdım, Rus milli komünizmi, yani daha açık deyimle Bolşevizmdir. Hiç kuşkusuz, insan çağdaş uygarlığın koşullarına uymak zorundadır. Bu, hayati bir zorunluluktur. Dolayısıyla, modern komünizmden de daha radikal bir akım varsa, gerektiğinde biz onu kabul edebiliriz. Ama biz, bu akımların her millet tarafından kendisi için kendi hayat koşullarına uygun olarak hazırlanmış biçimlerini kabul edemeyiz. Çünkü Türkiye Rusya olmadığı gibi. Türkler de Rus değildir.

«Yeryüzünde Türkiye kadar, yabancı modelleri taklit yüzünden çekmiş, sefalete ve talihsizliğe uğramış bir başka millet daha yoktur.

«Başka bir milleti yutmak isteyen her millet, kendi toplumsal ve siyasi kurumlarını ve kendi kültürünün genel çizgilerini ona zorla kabul ettirmeye çalışır. Burada başarıyı belirleyen, yutulmak istenen milletin göstereceği direniş gücü ve iç sağlamlığı olacaktır. Örneğin, Kuzey Afrika'daki çeşitli kabile ve ırklarla Suriye'deki bazı halk toplulukları üzerinde egemenlik kurabilen Arap kültürü, yüksek bir kültüre, şanlı bir tarihe ve bağımsız bir ruha sahip olan Türk milletini yutamadı.

«Ama Batı modellerini körü körüne taklit etmek, Osmanlı İmparatorluğunun bünyesinde son derece olumsuz bir etki yaptı. Örneğin, iyi niyetli reformlarıyla devrimci Fransa bize muazzam zarar vermiştir; çünkü bu reformlar ülkemizin ruhuna uygun değildir.

«Tıpkı Rusların Karl Marks'ın öğretisindeki bazı ilkeleri, hatta genel nitelikte olanların bile bir kısmını bir kenara bırakmak zorunda kalmaları gibi, biz de kendi topraklarımıza Bolşevizmi getirip ekemeyiz. Çünkü o, Rusya'nın ve Rus milliyetinin koşullarına ve ihtiyaçlarına uygun olarak geliştirilmiş bir şeydir. Aynı şekilde Almanlar da din konusunda böyle bir taklit tehlikesiyle karşı karşıya gelmişlerdi. Ta ki Luther protestanlığı geliştirene, yani İncil'in ilkelerine dokunmadan ona, Alman milleti için en uygun ve en iyi biçimi verene kadar. Bugün Luther'in ülkesinde din, Almanların milli birliğine hizmet eden bir silahtır ve milleti kaynaştırmaktadır. Bizim devletimizin

kuruluş dönemlerinde de İslam şeriatının tüm inceliklerini hakkıyla bilen devlet adamlarımız, meselenin bu yanını ihmal etmemişlerdir. Ulu Celaleddini Rumi'nin kutsal fikirleri, Osmanlı devletinin kuruluşundan önce ortaya çıkmış olmakla birlikte, sonraları ne yazık ki yaygınlık kazanamamıştır.

«Bence, **Türk komünizmi, Türk milletinin mutluluğuna, refahına ve iktidarının güçlenmesine hizmet eden bir araçtır.**

«Milli kollektivizm, Türk milletini birleştirecek yoldur.

«Marks, kendi felsefesini geliştirirken bütün dünyayı göz önüne almış, ama milliyetçiliğin varlığını da inkar etmemiştir. Zaten inkar etmesi mümkün değildi. Çünkü, milliyetçiliğin varlığını inkar etmek demek, doğal bir olgunun varlığını inkar etmek demektir.

«Komünizm, bütün dünyanın tek bir millete dönüştürülmesi anlamına gelmez. Nasıl her bir halkın içinde yaşadığı yörenin niteliğinin, doğanın coğrafi koşullarının, halkların psikolojisi, düşünce tarzı ve tarihî hayat koşullarının birbirinden değişik ve çeşitli olduğunu kabul etmek zorundaysak, milliyetlerin de değişik ve çok çeşitli olduklarını aynı şekilde kabul etmek gerekir. Bence **Türk komünizmi, Türk milletinin mutluluğuna ve güçlenmesine hizmet eden bir araçtır. Millî kollektivizm, Türk milletinin gelecekteki birliğine giden yoldur. Millî kollektivizm, bir çeşit siper, kızıl elmaya giden yoldur.** Ruslar da kollektivizmi Rusya için böyle kavramışlardı.

«Rus komünistleri işte bu yönde çalışmaktadırlar, hatta onlar biraz daha ileri gitmişlerdir.

Bugün kollektivizm bir zorunluluktur. Yarın ise bu zorunluluk, toplumun hayat koşullarına uygun olarak başka bir biçim alabilir. **Kollektivizm günümüzün bir programıdır ve bu programın yarın düzeltilmesi, değiştirilmesi ya da kısaltılması mümkündür. Milliyetçilik ise değişmez.** Milliyetçiliği inkar etmek ölümle eş anlamlıdır. Kollektivizmin, istenilen yararı sağlayabilmesi için, mutlaka ve kaçınılmaz olarak milli bir renk alması gerekir. Türk, daima milli bir ideale, milli bir özgüvene sahip olmalıdır. Bu yüzden tüm programların bu ideale hizmet etmesi ve ona bağımlı olması gerekir. Günümüzün en önemli iktisadi etkeninin rekabet ve ayakta kalma mücadelesi olduğunu, gereğince ve layık olduğu biçimde kavramak zorundayız.

«**Komünizm, Türkler için bir ideal değil, bir araçtır. Türklerin ideali ise Türk milletinin birliği, yani Altın Elmadır.**

«Milli birlik, insanın biricik ve en değerli idealidir. Nitekim Bolşevikler de bunun aksini iddia etmiyorlar, tam tersine bu görüşü gayet bilinçli bir şekilde savunmaktadırlar. Esasen başka türlü olması da beklenemezdi. Türk milli düşüncesi, her nedense bazılarının sandığı gibi İslamın karşıtı değildir. Tam tersine bu düşünce, Türkler için olduğu kadar tüm Müslüman milletler için olumlu ve yararlıdır. Bu düşünce, yüzyılımızın bir zorunluluğudur; üstelik temeli olan ve bilimsel bir zorunluluktur, çünkü Türklerin birliği, Müslümanların büyük bir bölümünün birliği anlamına gelir. Tüm Panislamizm aleminin bu birliği desteklemesi ve alkışlaması gerekir. Eğer Türklerin birliği, bir rüyadan ibaret kalırsa, Pa-

nislamizmin akıbeti de o ölçüde kötü olur.

«Türklerin birliğinden bizim anladığımız, tahtın ve hükümdarın tek olması değildir. Biz, bugüne kadar Avrupa'da var olan ve sonunda emperyalizme götüren siyasi milli birlik görüşüne tamamen karşıyız.

«Bizim istediğimiz, Türklerin toplumsal ve kültürel birliğidir.

«Biz, tüm Türk alemi için dil birliği, edebiyat, eğitim birliği ve kollektif sistemlerin birliğini istiyoruz.

«Kızıl Elma, yeryüzünde gerçekleşmelidir. Daha 19. yüzyılda İnsan Hakları Bildirisinin milli bölümünü ve milli ilkelerini ön plana çıkaran İtalyan Mazzini'nin haklı ilkesi, yirminci yüzyılda işte böyle zafer kazanacaktır.

«Biz, altın dağların ardından doğacak güneşi bekliyoruz; gecelerin karanlığını sadece o dağıtacaktır.

«Tarih ve hayat tekerrürden ibarettir.»

İşte, Yeşil Elma başlığı altında sunulan programın özü budur. Devrimci bir eğilim gösteren halk kitlelerine hoş gözükmek için programın başlığı kah Altın Elma, kah Kızıl Elma olarak değiştirilmektedir.

Son zamanlarda çeşit çeşit ismin ardına gizlenen «İttihat ve Terakki» partisi, bu programla ve Yeşil Elma ilkelerini ortaya atan Ankara Komünist Partisini kurmakla, Türkiye toplumundaki eski önder durumunu yeniden elde etmeyi umuyor. Bunun için de, Jön Türk partisinin çok eski idealleri olan Pantürkizmi ve Panislamizmi gerçekleştirmede, komünizmden bir araç ve bir köprü olarak yararlanmaya çalışıyor. Bu partinin önder-

leri Avrupa emperyalizmine ne kadar saldırırsa saldırsın, bu parti için komünizm, kendi emperyalist emellerini gizlemek için bir kılıftan başka bir şey değildir.

Halk kitlelerinin gözünde İttihat ve Terakki üyelerinin itibarını yükseltmek için **Yeni Gün** gazetesi, bir yandan —tabii kendi anladığı biçimde— komünizm propagandası yapmakta, öte yandan da Talat Paşa'nın Komünist Enternasyonal çevrelerindeki etkisinden dem vurmaktadır. **Yeni Gün**'e bakılırsa Komünist Enternasyonal, kendi Doğu siyasetini yönetmeyi Talat Paşa'yla, Enver Paşa'ya bırakmış.

Komünist Enternasyonal, hiç kuşkusuz Yeşil Elma programını savunan partiyi desteklemeyecektir. Komünist Enternasyonal, kendi üyesi olarak sadece Türkiye Komünist Partisini görür. Türkiye Komünist Partisi, Komünist Enternasyonalin ana ilkelerini hem sözleriyle, hem de davranışlarıyla uygulamaktadır; Doğu ülkelerinin ikinci kongresine kabul edilmiştir ve Panislamizm ve Pantürkizm de dahil olmak üzere tüm gerici ve burjuva milliyetçi akımları mahkum etmektedir.

Komünist Enternasyonal Dergisi,
1921, Sayı 17, s. 269-277

Mihayl Pavloviç

TÜRK KOMÜNİSTLERİNİN ÖLÜMÜ

1921

Türkiye Komünist Partisi Yurtdışı Bürosu üyesi Cevat yoldaştan, Suphi yoldaş ile arkadaşlarının şehit düştüğünü haber veren bir mektup aldım. İnanmak istemediğimiz korkunç söylentiler ne yazık ki doğru çıktı. Türkiye burjuvazisinin kiraladığı cellatlar ve gözü dönmüş bağnaz bir güruh, yoldaşlarımızı taşlayarak, eziyet ederek, ölesiye işkence ederek katletti.

Cevat yoldaş, bu inanılmaz olay üzerine, Türkiye'de iktidarda olan sınıfların işlediği bu yeni suç konusunda şunları yazıyor:

Baku, 2 Nisan 1921

«Aziz Yoldaşım Pavloviç*

28 Ocak'ta Trabzon civarında vahşicesine denize atılmış olan Yoldaş Suphi ile

* Mektubun orjinali için bkz. **Yeni Dünya**, Sayı 1, s. 78.

Türkiye Komünist Fırkası'mn Merkez Komitesi azalarından dört kişi ve diğer on iki komünist yoldaşlar hakkında sizinle ciddi görüşmek istiyorum.

Kaybolan yoldaşlarımız hakkında epey zaman malumat alamadık. Fakat sonra onların Trabzon burjuvazisi tarafından elde edilmiş cellatlar tarafından öldürüldükleri anlaşıldı.

Ta Erzurum'dan itibaren bizim yoldaşlarımız aleyhinde nümayişler başlamıştı. Halka diyorlar ki: «Rusya'dan gelmiş olan komünistler Bolşeviklerdir. Onlar mağazaları kapamak için geldiler, kimsenin almak ve satmak selahiyeti olmayacaktır. Sonra taharriyata başlanacak, herkesin eşyası ve parası müsadere olunacaktır. Komünistler dinsizdir. Allaha inananları hapse atacaklardır. Din, ticaret ve hususi mülkiyet Bolşevikler tarafından men'edilmiştir.

Nümayişçiler arasında burjuvazi tarafından para ile elde edilmiş ve polis teşkilatı tarafından komünistler aleyhinde tevcih edilmiş cahil şahsiyetler çoktu. Bunlar bizim yoldaşlara hücum ederek taşlamışlar ve parça parça etmeye kalkışmışlardır. Yolda bizim yoldaşlara kimse ekmek ve atları için yem satmıyor. Hükümet ise Bolşevikleri himaye rolünü takınmaya çalıştığını göstermek istiyordu. Komünistleri müdafaa için hükümetin tedbir aldığı yalandı. Bizim mevsuk menbalardan aldığımız haberlere göre polisler ahaliyi dükkanlarını kapamaya teşvik ettikleri gibi müdafaasız kalmış olan yoldaşla-

rımızı taşlamak için halkı tahrik etmişlerdir. Bu gibi hücumlara yoldaşlarımız dört yahut beş şehir ve kasabada maruz kalmışlardır. Fakat bu yoldaşlar en vahşi hücuma Trabzon'da uğramışlardır. Bunlar Trabzon'a gelir gelmez ahali bağırıp çağırmış ve tahrikler altında limana sevk edilmişlerdir. Burada onların üzerinde bulunan birkaç tabancayı aldılar ve sonra cebren bir motora koyarak denize açıldılar. Bu motorun arkasından ikinci bir motor daha sahilden ayrıldı. Bu motorda silahlı adamlar vardı. Bizim arkadaşları bağladılar ve süngüleyip denize attılar. Ertesi günü her iki motor sahildeydi. Ve bunların tayfası herkese Türk komünistlerinin denizin dibine gittiklerini anlatıyordu. Rusya Şuralar Cumhuriyeti Mümessili, yoldaşlarımızı istikbal etmek istemiş, fakat Vali buna mani olarak Mümessilin evinden çıkmamasını emretmiş, aksi halde halk tarafından parçalanacağını bildirmiştir. Rus Mümessilinin bu vakayı Moskova ve Ankara'ya haber vermesi ve bizim yoldaşların cellatların elinden alınmasına çalışması lazımdı. Fakat yazık ki, o sırada Trabzon'daki Rus mümessili cesur bir adam değildi. Trabzon'da bunun, Millî Müdafaa Cemiyeti Riyaset Divanı tarafından yapıldığı söyleniyor. Burada (Rusya'da) ise bu meseleye dair henüz bir karar alınmamıştır. Fakat artık susmak da imkan haricindedir. En iyi ve cesur arkadaşlarımızdan on altı yahut on yedi sını kaybettik. Bizimle hem fikir olup o cellatların tecziyesini istemelisiniz. Trabzon'a

gelecek her komünistin öldürülmesine karar verilmiştir. Anadolu burjuvazisi barbarca yaptığı cinayetlerden mesul olmadığını gördüğünden, komünistleri şiddetle takibe devam ediyor. Cellatlar tarafından öldürülmüş olan bizim en değerli yoldaşlarımızı müdafaa etmeyi üzerinize alacağınızı ümit ederim. Komünist selamlar ve hürmetler.»

Türk Komünist Fırkası
Merkez Komitesi
Ahmed Cevad
Harici Büro Azası

Bu mektuba ekleyebileceğim tek şey, içeriğinin, değerli yoldaşlarımızın şehit edilmesi hakkında aldığım diğer haberlere tamamen uymasıdır.

Suphi yoldaş, tutarlı bir Marksist ve işçilerin Türkiyesinin en önde gelen devrimcilerinden biriydi. «Komünist Manifesto», Marks; Marks'm Biyografisi; «Komünizmin Alfabesi», Buharin; «SSCB'nin Programı»nın vb. Türkçeye kazandırılmasına o önayak olmuştur. Suphi yoldaş, üstün yazarlık ve hitabet yeteneği olan bir insandı; aynı zamanda büyük bir örgütçüydü. Suphi yoldaş kendini yurdunda çetin sınavların beklediğini biliyordu. Fakat bu, onu ve yiğit arkadaşlarını yollarından alıkoyamamıştır.

Bize ulaşan haberlere göre, Suphi yoldaş ve dava arkadaşları Türkiye'ye geldiklerinde, Türkiye milliyetçilerinin komünistlere duyduğu nefret adeta bir isteri nöbeti derecesindeydi. Bunun nedeni, tam da o tarihlerde Yunan cephesinde

patlak veren Ahmet Paşa isyanının* Bolşevik şiarlar altında yürütülmesiydi. İddianameye göre Ahmet, üzerinde Komünist Enternasyonal amblemi -«zincirlerini parçalayan emekçiler»- bulunan bir dergiyi askerleri arasında yaymıştır. Çeşitli haberlere göre bu ayaklanma, komünist partisine düşman unsurların henüz yeni doğmuş olan hareketi daha başlangıçta boğmak amacıyla yaptığı bir provokasyondur. Ahmet'in ordusunun çekirdeğini beş bin kişi oluşturuyordu. Askerlerin ve genç subayların hepsi de Ahmet'ten yana çıkmışlardı.

İşte şimdi Türkiye'deki kapitalistler, vurguncular, paşalar ve beyler zafer çığlıkları atıyorlar: Ahmet'in isyanı bastırılmıştır. Suphi ve yanındaki dava arkadaşları katledilmiştir.

Türkiye gibi aydın güçlerin, hele işçi ve köylülerin davasına sadık, cesur insanların az olduğu bir ülkede halkın davası için savaşanların, Suphi ve on yedi yoldaşı gibi savaşçılarm yok olması komünist hareket için ağır bir kayıptır. Ama işçi ve köylü kitlesinin ayağa kalkacağı günler yakındır. Türkiye'de de artık doğmakta olan yeni hayata katılmaya başlayan bu işçi-köylü kitlesi, tüm dünyayı, özellikle de Türkiye'yi boyunduruğu altında inleten iktisadi kölelik zincirlerini elde balyoz parçalamayı amaçlayan kahramanların etrafında şimdilik küçük gruplar halinde toplanmaktadır.

Komünist ideale bağlılıklarını kanlarıyla yazan sadık ve unutulmaz yoldaşlarımızın anısı

* Çerkes Ethem kastediliyor. Burada Anzavur Ahmet ile karıştırılmış —Ç.N.

ölümsüzdür. Yoldaşlarımızın sağlığında onlara kara çalmaya çalışan, ölümlerinden sonra ise mezarlarını taşa tutanlara lanet olsun. **Enternasyonal Komünist Partisi,** özellikle de Azerbaycan, Rus ve Türkiye Komünist Partileri, Suphi yoldaşı hiç bir zaman unutmayacaktır. Baku'de, yani ilk Doğu Halkları Kongresinin toplandığı ve Suphi' nin şehit olmadan önce Azerbaycanlı ve Rus yoldaşlarını son kez selamladığı bu şehirde, onun ve öldürülen diğer yoldaşların anısına pek yakında bir anıt dikileceğini umuyorum.

Eski bir Doğu efsanesine göre kutsal bir kişinin ölümü bütün insanlığı günahlarından arındırır, onları çektikleri acılardan ve ölümden kurtarır. Biz böyle masallara inanmıyoruz. Halk kitlelerini yüzyıllardır çektikleri acılardan, zincirlerinden kurtaracak olan tek şey, kendilerini ezenlere karşı verecekleri kanlı ve uzun bir mücadeledir. Savaş alanında, hakim sınıfların kin ve gazabına kurban giden Suphi yoldaşın ölümü de binlerce yeni intikamcı doğursun! Bu ilk ve değerli Türk komünistin izinden giden ve ölümü ölümle yenerek yeni bir dünya kuracak olan binlerce korkusuz savaşçı yetişsin! Öyle bir yeni dünya ki, orada paşalara ve beylere yer yoktur. Orada, kitlenin bağnazlığını kendi hain ve çıkarcı emelleri için kullanan yobazların, ikiyüzlülerin ve soyguncuların elinde zavallı bir oyuncak haline gelen bilinçsiz ve cahil bir halk kitlesi olmayacaktır.

Not: Biraz önce aldığımız haberlere göre Suphi yoldaşın eşi, motordan Trabzon'a getirilmiş ve kendisinden bir hafta boyunca haber almak mümkün olmuştur. Ancak şimdi hiç bir iz bırak-

madan ortadan kaybolmuştur ve Suphi'nin yoldaşları ve arkadaşları hayatından endişe etmektedirler. İşkence ile öldürülen yoldaşımızın eşinin akıbetini öğrenmek ve onu cellatların pençesinden kurtarmak için gerekli bütün tedbirlerin alınacağını umarım.

Gelen son haberlere göre, Suphi ve beraberindeki yoldaşların gaddarca katlinden iki hafta sonra Nadir Agaha yoldaş da aynı akıbete uğramıştır. Bu yoldaş, Sovyet Rusya'dan Anadoluya dönmekteydi ve tıpkı Suphi gibi denizde boğduruldu.

Anlaşılan bu vahşi adalet, artık, Türkiye burjuvazisinin komünistlere uyguladığı bir sistem ve bir mücadele yöntemi haline gelmiştir.

Komünist Enternasyonal Dergisi,
1921, Sayı 17, s. 554-558

Süleyman Nuri (Türkiye)

DOĞU MESELESİ ÜZERİNE TARTIŞMA*

12 Temmuz 1921

Yoldaşlar, Türkiye Komünist Partisi adına Kongreye, Anadoludaki çalışmalar ve milli hareket hakkında bilgi vermek istiyorum. Türkiye'nin bağımsızlık hareketi Doğu için büyük önem taşımaktadır. Dünya savaşına kadar Türkiye, Doğunun diğer ülkeleri gibi, emperyalizmin boyunduruğu altında bulunuyordu. Türkiye halkı, işçi ve köylüleri, kendilerini ezen paşalar tarafından kendi iradeleri dışında, zorla bu emperyalist savaşa sokuldular. Savaş sırasında Türkiye gençliğinin, subay ve erlerinin büyük bir kısmı esir düşerek Rusya, Almanya ve diğer ülkelerin esir kamplarına atıldılar. Oralarda bu savaşın ne demek olduğunu ve neden çıkarıldığını öğrendiler ve Türkiye'ye dönerlerken sosyalist ve komünist hareketin ruhunu da beraberlerinde getirdiler. Ve savaştan sonra, paşaların Versay Barış Antlaşma-

* Bu konuşma, Komünist Enternasyonal 3. Dünya Kongresinin Yirmi Üçüncü Oturumunda yapılmıştır. —Ç.N.

sını imzalamaları üzerine, Anadolunun işçi ve köylüleri, bağımsızlıklarını silah yoluyla kazanmak için ayaklandılar. Bu bağımsızlık hareketinin başına gene, Kemal Paşa ve diğerleri gibi paşalar geçti. Kemal Paşanın rolü ve eğilimi, eski Türk rejiminin rolü ve eğiliminden farklı değildi. Ankara hükümeti bir yandan İttifak Devletlerine karşı silahlı bir bağımsızlık savaşı yürütmekte, öte yandan ise her türlü komünist hareketi bastırmaya çalışmaktadır. Başta Suphi yoldaş olmak üzere yoldaşlarımızın öldürülmesi ve pek çok diğer yoldaşımızın tutuklanması Kemal'in komünistlere karşı amansız bir mücadele yürüttüğünü göstermektedir.

Kemal'in bizzat örgütlediği parti, komünistleri kovuşturmak ve komünizmin her türlü etkisini yok etmek için, provokasyon amacıyla kurulmuştur. Komünist İşçi Partimizin adı geçen partiyle hiç bir ortak yanı yoktur. Ama Anadolu köylü ve işçileri, milli bağımsızlık hareketi devam ettiği sürece hem kendilerinin, hem de biz komünistlerin bu hareketi desteklemek zorunda olduğunun bilincindedirler. Çünkü İttifak Devletleri ve emperyalistlerin imha edilmesi, her türlü köleliği ortadan kaldıracak olan dünya devriminin temeli ve başlangıcıdır. İşte bu yüzden Anadolu işçileri ve köylüleri, İttifak Devletlerine yöneldiği sürece bu mücadeleyi destekleyeceklerdir. Ama eğer Kemal Paşa bu bağımsızlık mücadelesini yarıda kesmeye ve uzlaşmaya cüret edecek olursa, işte o zaman Anadolu işçi ve köylüleri yekvücut ayaklanarak Kemal'i devirecek ve onun cesedini çiğneyerek tüm Doğu ile birlikte bağımsızlıkları için mücadele edecekleri cephenin saflarına geçe-

ceklerdir. 1. Kongresini Azerbaycan'ın Baku şehrinde yapmış olan Komünist Partimiz, bütün kovuşturmalara rağmen Türkiye'deki ajitasyon faaliyetlerini sürdürmekte ve dünya devriminin Üçüncü Enternasyonalin bayrağı altında zafer kazanarak tüm dünyanın ezilen halklarını ve işçi sınıfını kurtaracağına inanmaktadır.

Komünist Enternasyonal 3. Dünya Kongresi Tutanağı, Almanca, s. 998-999

Eberlein

ÜYE KONTROL KOMİSYONU RAPORU*

17 Kasım 1922

Türkiye'de bugün **İstanbul** Partisi **ve Ankara** Partisi olmak üzere iki Parti bulunmaktadır. Ankara'daki Partinin üç yüz üyesi vardır. Kongreye iki delege çağrılmıştı, altı delege geldi. Bunlardan ikisine oy kullanma hakkı tanınmış, ikisine konuk kartı verilmiş, geri kalan ikisi ise Kongreye kabul edilmemiştir.

İstanbul'daki Partinin üye sayısını bilmiyoruz. Oradan da iki delege çağırılmıştı, üç delege geldi. Bunlardan ikisine oy kullanma hakkı tanındı, üçüncüsüne ise söz hakkı verildi.

Komünist Enternasyonal 4. Dünya Kongresi Tutanağı, Almanca, s. 366

* Bu rapor, Komünist Enternasyonal 4. Dünya Kongresinin On Üçüncü Oturumunda sunulmuştur. —Ç.N.

KOMÜNİST ENTERNASYONAL YÜRÜTME KURULU RAPORU

(Türkiye İle İlgili Bölüm)

Kasım 1922

(.....)

Ayrıca bu yıl içinde Türkiye'de, Çin'de ve Mısır'da, az çok güçlü Parti çekirdekleri kurduk. Hiç kuşkusuz bu konuda hayallere kapılmak yanlış olur, bunlar henüz çok küçük çekirdeklerdir; ama gene de ileri doğru atılmış birer adımdırlar ve biz oradaki yoldaşlara iki alanda çalışma yapmaları için yardımcı olmalıyız: Birincisi, proletarya hareketinin çekirdeğini genişletmeleri için; ikincisi de, tüm kurtuluş hareketinin öncüsü olarak, burjuvaziye karşı çıkmaları için.

(.....)

Komünist Enternasyonal 4. Dünya Kongresi Tutanağı, Almanca, s. 52

«DOĞU MESELESİ ÜZERİNE TEZLER»

Komünist Enternasyonalin 4. Dünya Kongresinde Kararlaştırıldı

5 Kasım — 5 Aralık 1922

(.....)

IV. Doğuda İşçi Hareketi

Doğudaki genç işçi hareketi, yerli kapitalizmin son zamanlardaki gelişmesinin bir ürünüdür. Bugüne kadar buralardaki işçi sınıfı, en ileri unsurları da dahil olmak üzere, henüz bir geçiş aşamasında, loncalar halindeki küçük zanaatten büyük fabrikalara geçiş aşamasında bulunmaktaydı. Burjuva-milliyetçi aydınlar İşçi sınıfının devrimci hareketini emperyalizme karşı mücadeleye çektikçe, onun yeni yeni filizlenen sendikal örgütlerini ve eylemlerini de, başlangıçta, yönettiler. Proletarya, bu tür eylemlerde, başlangıçta burjuva demokrasisinin «genel milli» çıkarlarının sınırları dışına çıkmıyordu. (Çin ve Hindistan' daki emperyalist bürokrasi ve yönetime karşı grevlere bakınız). Burjuva milliyetçiliğinin temsilcilerinin Sovyet Rusya'nın siyasi otoritesinden

manen yararlanarak ve işçilerin sınıf içgüdüsüyle uyum sağlayarak kendi burjuva-demokratik çabalarını «sosyalist» ve «komünist» bir kılığa soktuklarında ve böylece yeşermekte olan ilk proleter örgütlenmeleri bir sınıf örgütünün önündeki acil görevlerden, bazan kendileri bile ne yaptıklarını farketmeksizin, saptırdıklarına sık sık rastlanmaktadır. Nitekim daha Komünist Enternasyonalin 2. Kongresinde bile buna dikkat çekilmişti. (Örneğin Türkiye'de Pantürkizmi komünizm boyasıyla boyayan Yeşil Ordu partisi ya da Çin'de Guomindang partisinin bazı temsilcilerinin savunduğu «devlet sosyalizmi» gibi).

(.....)

V. Doğudaki Komünist Partilerin Genel Görevleri

(.....)

Yarı-sömürge ülkelerde (Çin, İran) ya da devlet bağımsızlığı için mücadele eden ülkelerde (Türkiye) burjuva milliyetçiliğinin, bir emperyalist devletle ya da birbirleriyle çatışan birkaç emperyalist devletle uzlaşması tehlikesi, sömürgelerde olduğundan çok daha büyüktür. Bunun nedeni, emperyalistler arasındaki rekabetin daha büyük olmasıdır. Bu türden anlaşmaların her biri, iktidarın yerli hakim sınıflar ile emperyalizm arasında hiç de eşit olmayan bir biçimde bölünmesi anlamına gelir ve ülkeyi biçimsel bir bağımsızlık kisvesi altında gene dünya emperyalizmine hizmet eden eski yarı-sömürge tampon devlet olma durumunda bırakır. İşçi sınıfı, emperyalizme karşı, devrimci kurtuluş mücadelesinde soluk almak için kısmi ve geçici ödünler verilebileceğini ve bunun

gerekli olduğunu kabul etmekle birlikte, yerli hakim sınıfların kendi sınıf ayrıcalıklarını korumak için emperyalizmle iktidarı bölüşme yolunda girişecekleri gizli ya da açık her çabaya kesinlikle karşı çıkacak ve asla uzlaşmayacaktır. Proleter Sovyet Cumhuriyeti ile sıkı ittifak kurma talebi, emperyalizme karşı birleşik cephenin mihenk taşıdır.

(.....)

Komünist Enternasyonal 4. Dünya Kongresi Tutanağı, Almanca, s. 1038-1041

Orhan* (Türkiye)

TÜRKİYE KOMÜNİST PARTİSİ ÜZERİNE KONUŞMA**

20 Kasım 1922

BAŞKAN : Yoldaşlar, Lozovski yoldaşın kapanış konuşmasını yarına erteliyoruz. Başkanlık Divanı, bu akşam sözü son derece acil ve önemli bir bildirisi olan Türkiyeli bir yoldaşa vermeyi kararlaştırdı.

ORHAN: Yoldaşlar, hepiniz gazetelerde Anadoluda komünistlerin kitle halinde tutuklandığını ve İstanbul'daki Türkiye İşçi Sendikasının kapatıldığım bildiren haberleri okumuşsunuzdur. Bu baskıları ve Kemalizmin bu yeni yönelişinin anlamını doğru kavramamız için, Kongreye Ankara ve İstanbul Komünist Partisinin faaliyeti ve milliyetçi hükümetin siyaseti konusunda bilgi vermeyi gerekli gördüm.

Türkiye Komünist Partisinin kuruluşu, işçi-

* «Orhan», Sadrettin Celal'in takma adıdır. Kendisi Kongrede Türkiye Komünist Partisi heyetinin sekreteriydi —Ç.N.

** Bu konuşma, Komünist Enternasyonal 4. Dünya Kongresinin On Yedinci Oturumunda yapılmıştır. —Ç.N.

lerle köylülerin verdiği kurtuluş mücadelesinin başına geçmeyi başaran burjuva milliyetçi hükümetin tam da bu emekçi kitlelerin en hayati çıkarlarının karşısına dikildiği bir döneme rastlar. İşte bu yüzden, Türkiye Komünist Partisi daha kurulduğu anda iki düşmanla karşı karşıyaydı: Emperyalizm ve milliyetçi burjuvazi. Parti, en büyük düşman olan emperyalizme karşı mücadelenin daha önemli olduğuna inandığından, hükümeti emperyalizme karşı mücadele ettiği sürece desteklemeye karar verdi. Öte yandan da, işçiler ve köylüler için demokratik reformlar talep etmeye ve onları örgütlemeye devam etti. Bu tutum, 2. Kongrenin milli mesele ve sömürgeler meselesi hakkında almış olduğu kararlara uygundur. Parti, kurulduğu günden bugüne, bu siyasetinde değişiklik yapmamıştır. Bunun kanıtı olarak size, Partinin orduya, işçilere, köylülere yaptığı ve onları nihai zafere kadar mücadeleyi sürdürmeye çağıran bildirisini göstermek isterim. Ayrıca Parti, Yunan ordusuna ve emekçi kitlelerine de bir bildiri yayınlamış ve onları ayaklanmaya ve Yunan burjuvazisinin ve İngiliz emperyalizminin çıkarları için döğüşen orduyu parçalamaya çağırmıştır.

Parti, geçtiğimiz günlerde yeni bir bildiri daha yayınladı ve İstanbul halkını gericiliğe ve emperyalizme karşı birleşik bir cephe oluşturmaya, Sultanın kaçmasını engellemeye ve onu yüce halk mahkemesinin önüne çıkarmaya çağırdı.

Bağımsızlık hareketinin bağrından doğmuş olan ve Misakı Milliyi savunarak, emperyalizme karşı mücadele propagandası yaparak tüm Doğunun desteğini sağlayan Büyük Millet Meclisi Hü-

kümeti, son üç yıllık faaliyetiyle bu sözlerinin bir aldatamacadan başka bir şey olmadığını kanıtladı. Bu bakımdan özellikle şu olaylar çok öğreticidir:

1) Hükümetin Sovyet hükümetiyle ilk ilişki kurduğu günlerde Moskova'ya gönderdiği temsilciler, ülkede büyük bir komünist partisi olduğunu, bu partinin özellikle köylüleri etrafında topladığını ve hatta bazı yerlerde köylü sovyetleri bile kurulduğunu iddia etmişlerdi.

2) Hükümet, Sovyet Rusya'nın gözünü boyamak amacıyla, ilk zamanlarında «Yeşil Ordu» adı altında, tamamen burjuva unsurlardan oluşan sözümona Bolşevik bir parti kurdu.

3. İlk Sovyet heyetinin Ankara'ya gelmesinden sonra hükümet, bu Yeşil Ordudan arta kalan yüksek memur ve aydınlarla resmi bir komünist partisi kurdu.

4) Öte yandan, Londra Konferansına gitmekte olan heyet, emperyalist hükümetlerin gözüne girmek için, her geçtiği başkentte kısa süre önce yirmi kadar komünistin öldürüldüğünü — ki aralarında en seçkin yoldaşlarımız olan Suphi ve Ethem Nejat da vardır — zindanlardaki diğer komunistlerin de öldürüleceğini ve bu ülkeye Bolşevik belasının giremeyeceğini ilan edip durdu.

5. Fransızlarla 1921 yılında imzalanan antlaşma da, hükümetin Doğudan uzaklaştığı ve Misakı Milli zararına ödünler verdiğini kanıtlamaktadır.

6. Son olarak, Komünist Partisine ve Türkiye İşçi Sendikasına yönelen saldırıların Lozan Konferansının toplanmasıyla aynı tarihe rastladığını görüyoruz.

Ankara hükümetinin içteki siyasetine gelince, bu siyaset, programında demokratik reformlara yer veren grup ya da partilerin bağımsız çalışmasını engellemek, her türlü muhalefeti güç toplayıp sağlamlaşmasına fırsat vermeden yok etmek ve halkı birtakım şatafatlı sözlerle aldatmaktan ibarettir. Bu siyaseti şu olgularla somutlayabiliriz:

1. Hükümet, Büyük Millet Meclisi içinde oluşan ve geniş çaplı bir reform programını savunan «Halk grubu»nu bastırmıştır.

2. Hükümet, anayasanın hazırlanması sırasında önerilen meslek seçim sistemini reddetmiştir.

3. Hükümet, Büyük Millet Meclisindeki muhalefet gruplarını bastırmak amacıyla bir «Dayanışma Grubu» kurmuş ve geniş halk kitleleri üzerindeki hakimiyetini sağlama almak için de Anadolunun her yerinde tamamen burjuvaziden, toprak ağalarından ve diğer vurgunculardan oluşan gruplar yaratmıştır.

4. Hükümet, verdiği onca söze rağmen emekçi kitleler yararına hiç bir reform yapmamıştır, tam tersine vargücüyle sendika ve işçi derneklerinin kurulmasına engel olmakta, köylüleri dayanılmayacak kadar ağır vergiler altında inletmektedir.

Partinin Kitlelerle İlişkisi

Partinin attığı sloganlar, sömürülen işçi-köylü kitleleri arasında güçlü bir yankı buldu. Bunlardan sınıf bilinci en yüksek olanlar Partiye girdi. Hükümet sürekli olarak Partiye baskı yaptığı

halde, işçiler ve köylüler Partiye gittikçe daha sıkı sarıldılar. Parti, kısa zamanda önemli başarılar kazandı. Faaliyetinin ikinci dönemini oluşturan 1922 Martından Ekim ayma kadar geçen süre boyunca Parti, propaganda ve eğitim alanında, ayrıca kızıl sendikaların örgütlenmesi ve komünist gençliğin örgütlenmesinde değerli çalışmalar yaptı. Partinin kitleler üzerindeki büyük etkisinin farkına varan hükümet, onun faaliyetini durdurma zorunluluğunu duydu.

İstanbul

Sizlere işçi hareketi konusunda, İstanbul'daki komünist grubun etkisi konusunda da bir şeyler anlatmak istiyorum. Geçtiğimiz günlerde İstanbul'daki Türkiye İşçi Sendikası, komünizm propagandası yaptığı bahanesiyle kapatıldı. Oradaki çalışma, her yerdekinden daha zordur. Yoldaşlar! Bugün gerici Türkiye hükümeti ve emperyalizmle, komünizmin bu amansız düşmanıyla mücadele eden yoldaşlarımızın içinde bulunduğu güç ve trajik koşulları size uzun boylu anlatmama gerek yok. Ama bütün zorluklara ve bütün teröre rağmen iki yıla yakın süredir gizli çalışan İstanbul'daki komünist grup, kitleler üzerinde önemli bir etki sağlamayı başarmıştır. Bu grup, fabrikalarda, atölyelerde ve emekçilerin bulunduğu hemen her yerde hücreler kurdu, legal ve illegal broşürler, gazete, bildiri, çağrı yayınladı, komünist örgütlerden düzenli olarak sağladığı sayısız basın bildirisi dağıttı.

İstanbul komünist grubunun kazandığı başarıların hepsini bu akşama sığdırmam olanaksız-

dır. Ama gene de, sizlere bir fikir vermek için şunu söyleyeyim ki, İstanbul komünist grubu, geçtiğimiz Temmuz ayında İstanbul'un belli başlı işçi örgütlerini sermayenin genel saldırısına karşı proletaryanın birleşik cephesini kurmak amacıyla biraraya getirmeyi başarmıştır.

Ne var ki, o güne kadar sınıf bilinci en yüksek işçi örgütü olarak bildiğimiz «Beynelmilel Amele İttihadı», bu birleşik cephe girişimini baltaladı. Bu yoldaşlar, işçi sınıfının henüz hazır olmadığını ve herşeyden önce eğitilmesi gerektiğini söylediler. Buna karşılık biz de, aslında birliği istemeyenlerin baştaki yöneticiler olduğunu, ama birliğin eylem yoluyla ve eylem içinde gerçekleşeceğini savunduk. Ayrıca şunu da belirttik: Eğer biz bugün bu birliği gerçekleştiremezsek, yarın burjuvazi birbirinden kopuk olan tüm işçi örgütlerini yok edecektir. Hayat bizi doğrulamıştır. Bugün bunun sonuçlarını görüyoruz.

Hükümetin Yeni Yönelişi, Uzun Vadeli Gelişme Yönü

Kemalizmin yeni yönelişi konusunda özetle şunları söyleyebiliriz: Türkiye'nin milliyetçi burjuvazisi, Londra Konferansında emperyalizme karşı nefret dolu olduğu halde, Türkiye emekçi kitlelerinin sömürülmesine katılma olanağı belirir belirmez, eski aşırı savaş siyasetini terketmeye başlamıştır ve artık bir ödün ve ihanet siyaseti benimsemektedir. Milliyetçi burjuvazi, Londra Konferansından bu yana artık devrimci değildir. Ve şimdi de Ankara hükümeti, hem kendi varlığını sürdürmek, hem de temsilcisi olduğu büyük

burjuvazinin çıkarlarım korumak için ihtiyaç duyduğu barış koşullarını elde edebilmek için, Lozan Konferansında emekçi kitleler zararına Misakı Milliden ödün vermeye hazırlanıyor.

Gördüğünüz gibi Ankara hükümeti, sermayenin proletaryaya ve komünistlere yönelttiği genel saldırıya katılmıştır. Kongrenin açılış toplantısında Clara Zetkin yoldaş, İtalya, Polonya, Romanya, Yunanistan, Letonya ve başka yerlerde komünistlere yapılan baskıları mahkum ederken, Mustafa Kemal hükümetinin Türkiye Komünist Partisine uyguladığı vahşice baskıyı anlatan telgraf elimize geçmiş bulunuyordu. Bu baskıya «vahşice» demekte haklıyız. Çünkü polisler, tutuklulara ustura bıçakları ve sivri demirlerle insanlık dışı işkenceler yapmışlardır.

Mustafa Kemal hükümeti, kitle tutuklamaları sırasında tutuklanan yoldaşları Sovyet Rusya hesabma casusluk yapmakla, yani vatana ihanetle suçluyor. Son gelen haberlere göre tutuklamalar sürmektedir. Tutuklananların sayısı iki yüzü aşmıştır, İstanbul'da Türkiye İşçi Sendikası kapatılmıştır ve komünistler kovuşturma altındadır. Bugüne kadar hiç bir ülkede, olağan koşullarda, bu çapta bir tutuklamaya girişilmedi. Ama artık gerçek dostlarını ve düşmanlarını tanımasını öğrenen işçilerle köylüler, bütün bu baskılara ve terör rağmen, partilerine daha sıkı sarılıyorlar. Bunu şu olgularla kanıtlayabiliriz:

1. Ankara cephane fabrikasında çalışan komünist işçiler tutuklandığında, komünist olmayan işçiler tutuklama nedenini sordular. Kendilerine tutuklananların komünist olduğu cevabı verilince de şöyle dediler: «Madem ki siz işçilerin çı-

karlarını savunanları tutukluyorsunuz, o halde bizi de tutuklayın. Bugüne kadar biz komünist değildik, ama şimdi olduk.»

2. Bu keyfi tutuklamayı protesto eden ve işçileri Komünist Partisi etrafında birleşmeye çağıran komünist bir işçinin bu çağrısı, oradaki işçilerin büyük çoğunluğu tarafından desteklendi. Sonunda çatışma çıktı ve olay yerine koşan subaylar ortalığı güçlükle yatıştırabildi.

3. Köylüler ise, köylü örgütlerindeki tutuklamalara karşı oldukça ciddi bir biçimde direndi.

4. İstanbul'da komünistler, diktatörlüğe ve emperyalizmle burjuvazinin elele vererek uyguladığı teröre rağmen mücadele mevzilerini terketmediler.

Yoldaşlar! Size anlattıklarımdan da anlaşılacağı gibi, Türkiye ve İstanbul Komünist Partisi, Komünist Enternasyonalin talimatlarına uygun olarak milli kurtuluş hareketini her zaman desteklemiştir. Komünist Partileri, genel durumu göz önüne aldılar, çabalarını proletaryanın örgütlenmesi ve bilinçlendirilmesi üzerinde yoğunlaştırdılar ve geniş halk kitleleri yararına demokratik reformlar talep ettiler. Ama milliyetçi burjuva hükümet, Partinin bütün bu iyi niyetli ve olumlu tutumuna rağmen ona baskı yapmaktan hiç vazgeçmedi. Şimdi de bu hükümetin devrimci ve komünist ne varsa yok etmeye kararlı olduğunu görüyoruz.

Aslında hükümetin, tam da emperyalist güçler Türkiye'yi her bakımdan köleleştirmek için birleşmişken ve kendisinin emekçi kitlelerle dünya proletaryasınm desteğine en çok ihtiyacı varken, böyle körcesine anti-komünizme sarılması

gerçekten gariptir. Ama bu yaptıkları cevapsız kalmayacaktır. Mücadele ettiği üç yıl boyunca kendisini desteklemiş olan emekçi kitleler ve dünya proletaryası, buna tepki gösterecek ve aptallığını ve işlediği büyük suçu gözüne sokacaklardır.

Yoldaşlar! Türkiye heyeti olarak Komünist Enternasyonal 4. Kongresine emperyalizmin ve milli ihanet hükümetinin diktatörlüğü altında inleyen Türkiye emekçi halkı ile zindanlarda cesaretle büyük kurtuluş gününü bekleyen tutuklu yoldaşlara hitaben, dünya proletaryası adına şu açık mektubun gönderilmesini öneriyoruz:

Türkiye'nin Komünistlerine ve Emekçi Kitlelerine!

Büyük Proleter Devriminin beşinci yıldönümüne rastlayan Üçüncü Enternasyonal 4. Kongresi, Türkiye'nin işçi ve köylü sınıfına, Batı emperyalizmine karşı kahramanca bağımsızlık mücadelesi vererek kazandığı zafer dolayısıyla en iyi dileklerini yollar.

Türkiyeli yoldaşlar! Sizler, tüm köleleştirilmiş Doğuya ve sömürge ülkelere devrimci bir bağımsızlık hareketinin canlı örneğini verdiniz.

Ama son olaylar, sizin eşsiz fedakarlığınız sayesinde kazanılan bu zaferin meyvalarını milliyetçi burjuva hükümetin gaspetmek istediğini gösteriyor. Ankara'daki milliyetçi hükümet, Türkiye büyük burjuvazisinin yararına elde edeceği bazı ödünler karşılığında emperyalistlerle anlaşmaya hazırdır.

Bu yeni siyasetini uygulamaya başlayan hükümet, ilk iş olarak Partiyi dağıttı, tüm Parti

örgütlerine baskı yaptı, kitle halinde tutuklamalara girişti, tutuklu yoldaşlara vahşice davrandı ve son olarak da İstanbul'daki Türkiye İşçi Sendikasını kapattı. Türkiye Komünist Partisi, emekçi kitlelerin emperyalizme karşı mücadelesinde milliyetçi burjuva hükümeti daima desteklemiştir. Hatta Türkiye Komünist Partisi, ortak düşman karşısında kendi programmdan ve idealinden geçici olarak fedakarlık yapmaya bile hazır olduğunu göstermiştir.

Dolayısıyla hükümetin Komünist Partisine karşı tutumu ancak şöyle açıklanabilir: Hükümet, yardımımızı sağlamak için vadetmiş olduğu reformların gerçekleşmesini talep edecek işçi ve köylü sınıfının bilinçli temsilcilerini yolunun üzerinden kaldırmak istemekte ve Lozan Konferansında gerçek bir burjuva hükümeti olarak boy göstermeye heveslenmektedir. Türkiye'nin burjuva hükümeti, size ve sizin temsilcilerinize karşı suç işlemeye cüret ediyor. Onların işlediği bu suçlar, Rusya proletaryası başta olmak üzere tüm dünya proletaryasının en şiddetli tepkisini çekecektir. O Rusya proletaryası ki, tüm emperyalist ve kapitalist devletlerin Türkiye'nin emekçi halkını boğazlamak için birleştiği en zor günlerde bile, hiç bir maddi fedakarlıktan kaçınmamıştır.

İşte, milliyetçi hükümet emperyalizmle anlaşmaya hazırlandığı içindir ki, sizin gerçek temsilcilerinizi yok etmek ve sizi dışarıdaki dostlarınızdan koparmak istiyor.

Komünist Enternasyonalin 4. Kongresi, bu vahşi davramşı şiddetle protesto eder ve emperyalizmin jandarması rolünü oynamaya-

cak, emperyalizme ve gericiliğe karşı mücadeleyi sürdürecek ve Türkiye'nin emekçi kitlelerinin yararına demokratik reformlar gerçekleştirecek olan her hükümeti ya da siyasi partiyi desteklemeye hazır olduğunu bildirmeyi görev sayar.

Tutuklu yoldaşlar! Tüm dünya proletaryasının kurmayı ve savunucusu olan Komünist Enternasyonal, sizin şahsınızda Türkiye emekçi kitlelerinin sınıf bilinci en yüksek olan ve en fedakar temsilcilerini en sıcak duygularla selamlar.

Yoldaşlar, zindanların karanlığı devrimin güneşini asla karartamamıştır; bunu unutmayın.

Yoldaşlar, devrimin zaferinin arifesinde hakim sınıfların artan vahşeti, aslında onların aczini ifade eder; bunu unutmayın. Biz, kapitalizmin kendi iç çelişmelerinin yükü altında çöktüğü ve emperyalist çelişmelerin doruğa ulaştığı anda uluslararası burjuvazinin, yeni komünist toplumun öncü savaşçılarına ve yaratıcılarına saldırısını iki kat artırdığını tespit ediyoruz.

Ama hiç bir beyaz terör, önüne geçilmesine imkan olmayan nihai zafere inananları yıldıramamıştır. Ve zindana atılan, katledilen her yoldaşın yerini, sömürülen proleter kitlelerinden gelen yüzlerce yenisi almaktadır ve onlar kurtuluş mücadelesini daha da büyük bir güçle sürdürmektedir.

Yoldaşlar! Üçüncü Enternasyonal, sizleri cellatlarınızın elinden çekip almak için elinden geleni yapmayı kendine görev bilir.

Yaşasın dünya devrimi!

Yaşasın Türkiye'nin fedakar komünistleri!
Yaşasın Komünist Enternasyonal!
Yaşasın Sovyet Rusya!

(Öneri, oybirliğiyle kabul edildi.)
Oturum, gece 11.30'da sona erdi.

Komünist Enternasyonal 4. Dünya Kongresi Tutanağı, Almanca, s. 526-532

Orhan (Türkiye)

DOĞU MESELESİ ÜZERİNE TARTIŞMA*

23 Kasım 1922

Yoldaşlar, Komünist Enternasyonal, sömürge halklarının verdiği bağımsızlık mücadelesinin dünya devrimi için son derece önemli olduğu görüşünü benimsedi. Batının komünist partilerinin, Doğu ve sömürgeler meselesine neden gereken önemi vermediklerini bu yüzden bir türlü anlayamıyoruz.

Bunun en çarpıcı kanıtı, üzülerek belirtelim ki, İtalyan Komünist Partisinin, eylem programına sömürgelerdeki komünist partilerin görevleri konusunda hâlâ özel bir bölüm koymamış olmasıdır.

Ne yazık ki, Doğu meselesinin tartışılmasında 4. Kongrenin de 3. Kongrenin örneğini izlediğini görüyoruz. Yoldaşlarımızın eleştirilerine tamamen katılmaktayız.

Emperyalizme karşı birleşik cephe, bizce,

* Bu konuşma, Komünist Enternasyonal 4. Dünya Kongresinin Yirminci Oturumunda yapılmıştır. —Ç.N.

emperyalizme karşı mücadele için en ileri sınıfların, emekçi kitlelerin asgari taleplerinin karşılanması temelinde oluşturduğu bir tür koalisyondur.

Sermayenin saldırısına karşı İkinci ve İkibuçukuncu Enternasyonalin ihanet siyasetini açığa çıkartarak kitleleri kazanmayı amaçlayan proletaryanın birleşik cephesi, nasıl işçilerin asgari talepleri temelinde (sekiz saatlik işgünü, ücretler, sendika kurma hakkı vb.) kurulmuşsa, aynı şekilde emperyalizme karşı birleşik cephenin de hedefi, emperyalizmin güçlerini dağıtmak, kitleleri kazanmak ve emperyalistlerle uzlaşmaya çalışan hakim sınıfların dış siyasetini açığa çıkarmaktır.

Kitlelere emperyalizme karşı birleşik cephenin zaferinin gereğini kavratmak için, bu taktiği kitlelerin toprak reformu, idari reform, vergi reformu, seçim reformu vb. taleplerini içerecek biçimde somutlaştırmak gerekir.

Artık İkinci ve İkibuçukuncu Enternasyonaller de, sözle bile olsa, Batı ve Doğu emperyalizmine karşı çıkmak zorunda kaldıklarına göre, Avrupa'nın oportünist partilerine, bizim, Doğunun ve sömürge halklarının bağımsızlığı temelinde bir emperyalizme karşı birleşik cephe önermemiz gerekir.

Dolayısıyla İngiltere İşçi Partisine, hükümete şu konularda baskı yapmasını önermeliyiz:

a) Lozan Konferansında Misakı Milli'ye uygun bir barış antlaşmasının imzalanması,

b) İstanbul'dan ve tüm Trakya'dan askerlerin derhal geri çekilmesi,

c) Boğazlar meselesinin, Rus-Türk Antlaş-

Orhan (Türkiye)

DOĞU MESELESİ ÜZERİNE TARTIŞMA*

23 Kasım 1922

Yoldaşlar, Komünist Enternasyonal, sömürge halklarının verdiği bağımsızlık mücadelesinin dünya devrimi için son derece önemli olduğu görüşünü benimsedi. Batının komünist partilerinin, Doğu ve sömürgeler meselesine neden gereken önemi vermediklerini bu yüzden bir türlü anlayamıyoruz.

Bunun en çarpıcı kanıtı, üzülerek belirtelim ki, İtalyan Komünist Partisinin, eylem programına sömürgelerdeki komünist partilerin görevleri konusunda hâlâ özel bir bölüm koymamış olmasıdır.

Ne yazık ki, Doğu meselesinin tartışılmasında 4. Kongrenin de 3. Kongrenin örneğini izlediğini görüyoruz. Yoldaşlarımızın eleştirilerine tamamen katılmaktayız.

Emperyalizme karşı birleşik cephe, bizce,

* Bu konuşma, Komünist Enternasyonal 4. Dünya Kongresinin Yirminci Oturumunda yapılmıştır. —Ç.N.

partileri, her türlü devrimci bağımsızlık hareketini desteklemeli ve sömürgelerindeki komünist partilerine, bunlar sanki kendi şubeleriymiş gibi, her bakımdan destek olmalıdırlar. Bu nokta üzerinde önemle duruyoruz; çünkü emperyalist ülkelerin komünist partileri bu güne kadar, milli özgürlük hareketine ve komünist partilerine karşı görevlerini, her ne hikmetse, ihmal etmişlerdir. Talebimiz, Dördüncü Kongrenin bütün şubelerine 21 şartın 8. maddesini* uygulama görevini vermesi ve onları, emperyalistlerin siyasetini teşhire yarayacak tüm belge ve yayınları Doğunun komünist partilerine düzenli bir şekilde göndermeleri için teşvik etmesidir. Ayrıca şubelerin Doğunun komünist partilerine, özel olarak işgal birliklerini parçalamak ve devrimcileştirmek amacıyla hazırlanmış çeşitli broşür, gazete, bildiri, duyuru vb. de göndermelerini istiyoruz.

Bu yayınları dağıtma görevini sözkonusu ülkelerdeki komünist partileri üstleneceklerdir.

Üretici güçlerin içinde bulunduğu gelişme düzeyinden dolayı işçi sınıfının, nihai amaçlarını proletarya diktatörlüğü biçiminde derhal gerçekleştirmesinin mümkün olmadığı bu ülkelerde-

* Bu 21 şart, dünya komünist partilerinin Komünist Enternasyonale üye olmaları için yerine getirmeleri gereken şartlardır. Bunlar, Komünist Enternasyonalin 2. Dünya Kongresinde kararlaştırıldı. Sözkonusu 8. madde, emperyalist ülkelerdeki komünist partileri, ezilen milletlerin kurtuluş mücadelelerini açık ve somut bir biçimde desteklemekle yükümlü kılmaktadır. —Ç.N.

ki (hatta sanayileşmesi çok daha köklü olan ve proletaryanın sınıf bilincinin son yıllarda oldukça geliştiği Türkiye'de bile durum budur) genç komünist partileri için en önemli mesele, ilk elde partinin çatısını sağlamlaştırarak onu her türlü oportünist ve bireyci unsurdan temizlemek, proletaryayı iktisadi ve siyasi bakımlardan bilinçlendirip örgütlemek, işçi hareketini aralıksız ve sistemli bir çalışmayla sendikalarda merkezileştirmektir.

Bu genç komünist partilerin kesin zaferlerinin ön koşulu, yarı-proleter ve köylü kitlelerin üzerinde kuracakları etkidir. İşte bu yüzden, bu ülkelerin komünist partileri, geçiş döneminde, geniş emekçi kitlelerini birleştirecek ve hakim sınıfların durumunu bütün halkın gözünde zayıflatacak şiarlar atmalıdırlar.

Doğu ülkelerindeki genç komünist partilerin başlıca görevleri kısaca şunlardır:

1. Milli kurtuluş hareketlerini her yoldan desteklemek. Bütün güçleri emperyalizme karşı birleşik cephede birleştirmek. Hakim sınıfın bu milli kurtuluş hareketini baltalamaması için uyanık olmak.

2. Geniş emekçi kitlelerinin yararına daha demokratik talepler ileri sürmek. Bu taktik, tüm emekçi sınıfların sempatisini kazandıracak ve komünist partisini halkın büyük partisi yapacaktır.

Ne var ki, partinin tüm faaliyeti bağımsızlık hareketini desteklemek ve reform talep etmekten ibaret kalırsa, o parti komünist partisi olmaktan çıkar. Partinin esas görevlerinden biri, işçi sınıfını bilinçlendirmek ve örgütlemek, sağ-

lam bir çatı kurmak ve bu çatıyı sınamaktır. Parti, ancak bu şekilde, milliyetçi ve sosyal hain önderlere rağmen proletaryayı ve yarı-proleter kitleleri nihai zafere ulaştırabilir. (Alkışlar).

Komünist Enternasyonal 4. Dünya Kongresi Tutanağı, Almanca, s. 623-626

Orhan

KEMALİZMİN YENİ YÖNELİŞİ

2 Aralık 1922

Esas olarak Türkiye Komünist Partisini hedef alan son baskı ve tutuklamalar, Sovyet Rusyanın olduğu kadar tüm dünya proletaryasının da dikkatini çekecek niteliktedir. Çünkü burada söz konusu olan, kapitalist bir hükümete başkaldıran komünistler değildir. Tam da Lozan Konferansının hazırlanmakta olduğu bir sırada Ankara hükümetinin Komünist Partisine indirdiği darbe, bu hükümetin hem iç, hem de dış siyasetinde bir değişikliği ifade ediyor.

Bu değişikliğin nedenlerini ve anlamını doğru bir biçimde kavramak ve uzun vadede gelişeceği yönü görebilmek için, bu milliyetçi hükümetin kaynağına, toplumsal yapısına ve asıl amacının ne olduğuna bakmak gerektiği kanısındayım. Bu milliyetçi hükümet ki, bugüne kadar Milli Kurtuluş mücadelesine önderlik etmiştir. Ve emekçi kitlelerin kanlarıyla canlarıyla kazan-

dıkları zaferin meyvalarını toplamaya başladığı şu anda, bu kitleleri ezmek istemektedir.

Milli hareketin kaynağını ve anlamını, ayrıntılara girmeden, birkaç sözle anlatmaya çalışacağım.

1908 burjuva devrimine kadar büyük ticarete, Batı kapitalizminin temsilcisi ve ajanı rolündeki Türk olmayan unsurlar hakimdi. Devrimden sonra İttihatçılar, bu Türk olmayan unsurları saf dışı ederek genç burjuvaziyi sağlamlaştırmak istedilerse de, bu planlarını uygulamalarına kapitülasyonlar engel oldu. Savaştan önce tasarlamış oldukları bu planı, ancak Rusya'nın dünya savaşına girmesinden sonra —hiç olmazsa kısmen— gerçekleştirebildiler. Bunun için, aslında büyük çapta vurgunculuk yapan ve genç Türk burjuvazisini zenginleştirme amacı güden milli ihracat ve ithalat şirketleri ve başka bazı şirketler kurdular. Para biriktirmelerini kolaylaştırmak için bunlara bol keseden mali olanaklar sağlandı ve yabancı sermayeden bağımsız olmaları için de, bir «Milli Banka» kuruldu. Tüm malların ihracat ve ithalatını kendi bildikleri gibi düzenleme yetkisine sahip olan vekil ve kumandanlar, bu ayrıcalıklı durumlarından alabildiğine yararlandılar ve muazzam servet yaptılar. Öte yandan İttihatçılar tarafından bu örgütlerin ve «iktisadi» adı verilen kuruluşların başına getirilen milletvekilleri ve yüksek mevki sahipleri, sivil ve askeri makamların himayesi altında ve bunların yardımıyla çeşitli ürünleri ve besin maddelerini ucuza alabilmekte ve aldıklarını yüzde iki yüz, hatta üç yüz misli pahalıya satarak hesapsız para kazanabilmekteydiler. Böylece, biraz da yapay olarak,

bir büyük ticaret burjuvazisi oluştu ve iki yıl süren hızlı gelişme döneminden sonra, Batı kapitalizminin o güne kadar komisyonculuğunu yapmış, onu temsil etmiş olan gayrı müslim büyük burjuvaziyi altetmeye girişti.

Ne var ki, yenilgi her şeyi altüst etti. İstanbul'a ve Türkiye'nin diğer şehirlerine yerleşen galip emperyalist devletler, bu «iktisadi» kuruluşları ya yok ettiler ya da bunlara el koyarak statükoyu yeniden kurdular. Savaşın tam olarak mahvedemediği Türkiye, bu kez kesin çöküşe gidiyordu. Zaten dayanılmaz bir vergi yükü altında inleyen ve yokluk içinde yüzen kitleler, şimdi de tüm işgal birliklerinin geçimini sağlamak zorunda bırakılmıştı.

Öte yandan, İttifak Devletlerine mensup yüksek askeri şahsiyetlerin küstahça davranışları halkı öfkelendirmekteydi. İzmir'in Yunanlılar tarafından işgali, bardağı taşıran son damla oldu. İşte halkın bu öfkesi, herkesi saran isyan duygusu, emperyalizm tarafmdan mülksüzleştirilmiş olan ve direnmeyi örgütlemek için fırsat kollayan yeni Türk burjuvazisi tarafından ustalıklı bir biçimde kullanıldı. Bu burjuvazi, kurtuluşa götürecek yolu arayan kitlelerin başına geçmesini bildi. Bu sayede eski ayrıcalıklarına yeniden kavuşmayı umuyordu. Eski «İttihat ve Terakki» yöneticileri, izledikleri vurgunculuk, katliam ve sürgün siyaseti yüzünden halkın gözünde çok fazla açığa çıkmış oldukları için, savaş sırasında geri planda duran ve daha az yıpranmış olan siyaset adamları —özellikle de Kemal Paşa— kurtuluş hareketinin başına geçti.

İşte milli hareketin kökeni burada yatmakta-

dır. Hemen belirtelim ki, Türk büyük burjuvazisinin doğrudan temsilcisi olan Ankara hükümeti, direnişi örgütleyebilmesini ve mücadeleyi nihai zafere ulaştırabilmesini, ancak ve ancak köylülerin ve halk kitlelerinin fedakarlığına, emperyalist devletler arasındaki rekabete, Sovyet Rusya'nın sağladığı maddi ve manevi desteğe borçludur.

Milliyetçi burjuva hükümetinin esas amacının, eski ayrıcalıklarını yeniden elde etmek olduğunu hiç bir zaman unutmamalıyız. Batı kapitalizminin Doğudaki öncüsü olma hakkını kendi tekeline alır almaz, tek isteği bu kapitalizmle barış yapmak ve bağımsızlık mücadelesinden vazgeçmek olacaktır. Artık kendi eliyle baltalamaya başladığı bu mücadele onun gözünde, kitleleri kendi yanına çekmek için yararlandığı bir araçtan başka bir şey değildir. Sovyet Rusya ile kurduğu iyi ilişkiler ve yaptığı ittifak da, kendi hedefine ulaşmak için sadece birer araç ve yoldur. İşte, Londra Konferansına kadar emperyalizme karşı nefretle dolup taşan milliyetçi burjuvazinin, kendisi için Türkiye'nin emekçi kitlelerini sömürmeye katılma olanağı doğar doğmaz, o güne kadar izlediği kararlı savaş siyasetinden cayarak bir uzlaşma ve ihanet siyasetine sarılması da bu sebeptendir. Londra Konferansından bu yana milliyetçi burjuvazi artık devrimci değildir. Ankara hükümetinin temsil ettiği büyük burjuvazinin, çıkarlarını güvence altına almak için, barış koşullarına ihtiyacı vardır. Bu nedenle de, Lozan Konferansında «Misakı Milli» meselesinde emekçilerin sırtından ödün vermeye hazırlanmaktadır. Nitekim Fransızlarla Kilikya konusunda yapılan

anlaşma ve Mudanya Konferansı, bunu açıkça kanıtlıyor. Aynı şekilde komünistlere uygulanan son baskılar da bunu doğrulamaktadır.

Çünkü iki düşmanla, yani hem milli burjuvazi, hem de yabancı emperyalizmle karşı karşıya bulunan Türkiye Komünist Partisi ve Türkiye' nin tüm komünistleri, o gün için en büyük düşman olan Batı emperyalizmine karşı hükümeti desteklemek amacıyla sınıf mücadelesini bir an için ihmal ettiler. Onların bu davranışını belirleyen şey, bizzat geniş halk kitlelerinin çıkarları ve bundan da önemlisi dünya devriminin yüksek menfaati ve talepleri olmuştur. Türkiye Komünist Partisi, geniş halk kitlelerinin tek gerçek temsilcisidir. Demek ki, Partinin dış siyaseti son derece açık ve berraktı. Askeri zaferin işçilerle köylülerin olağanüstü fedakarlık ve kahramanlıkları sayesinde olduğu kadar, komünistlerin halkı mücadeleye seferber eden kararlı çabaları ve Sovyet Rusya'nın sağladığı maddi ve manevi yardım sayesinde de kazanıldığı gerçeği inkar edilemez.

Komünist Partisinin ve bu Partinin her bir üyesinin bugüne kadar izlemiş olduğu siyasete gelince, bu siyaset daima demokratik reformlar yapılmasını talep etmek, işçilerin, köylülerin ve proleter aydınların durumlarının düzelmesi için çalışmak olmuştur. Bundan da anlaşılacağı gibi, Partinin ve Türkiyeli komünistlerin faaliyeti, hiç bir zaman hükümetin varlığını tehdit etmemiştir. Hele bu hükümet, kendini daima demokratik reformların savunucusu olarak gösterdikçe!

Türkiye Komünist Partisinin mücadeleyi, tam milli bağımsızlık kazanılana kadar, hiç bir

zaman azalmayacak bir fedakarlıkla sürdüreceği konusunda zerre kadar şüphesi olmayan Ankara hükümeti, kendi ihanet siyasetini açığa çıkaracak ve demokratik reformların yapılmasını talep edecek tüm güçleri ezmeyi zorunlu gördü. Hükümet bu reformları, savaştan önce işçilerle köylüleri kendi safına çekebilmek ve Rusya'dan yardım alabilmek için vaadetmişti. Dolayısıyla, Partiye yöneltilen bu darbe, daha yakın zamanlara kadar hükümetin bizzat kendisinin savunduğu milli programa yöneltilmiştir. Üstelik bu, emperyalizmin tehlike olmaktan hiç bir şekilde çıkmadığı ve Türkiye'nin Rusya ve dünya proletaryasınm devrimci güçlerine her zamankinden fazla ihtiyacı olduğu bir sırada yapılıyor.

İstanbul'dan gelen son haberlere göre, hükümet Türkiye'deki işçi sendikasını, güya komünizm propagandası yaptığı için, kapatmıştır. Bu kör ve gayrı milli siyasetin mantıki sonucu, Avrupa emperyalizmine karşı mücadelede kesin yenilgiden başka bir şey olamaz.

Halk kitlelerinin tek gerçek temsilcisi olan Türkiye Komünist Partisi, hükümeti, komünistlere karşı sürdürdüğü baskı siyasetine son vermeye, hapisteki yoldaşları serbest bırakmaya ve Lozan'da Türkiye'ye tam siyasi ve iktisadi bağımsızlık sağlayacak bir barış imzalamaya bir kez daha çağırır.

Eğer Türkiye Büyük Millet Meclisi hükümeti, bu çağrıyı ciddiye almama gafletine düşerse, o zaman bu milli ihanet hükümetinin terkettiği bağımsızlık mücadelesini, halkın bu mücadelede verdiği kurbanlar ve gösterdiği fedakarlığın boşa gitmemesi için Türkiye Komünist Partisi,

emekçi kitlelerin sevgisine dayanarak ve Sovyet Rusya ile dünya proletaryasının desteğiyle sonuna kadar sürdürecektir.

Internationale Presse-Korrespondenz, 1922, Sayı 228, s. 1656-1657

Komünist Enternasyonal Yürütme Komitesi
Raporu

TÜRKİYE KOMÜNİST PARTİSİ

15 Aralık 1922 — 15 Mayıs 1923

Türkiye'deki milli devrim bir olgu olarak karşımızda duruyor. Anadolu'nun genç burjuvazisi, şimdi ilkbaharını yaşamaktadır. Sultanlığın kaldırılması, din işlerinin devlet işlerinden ayrılması ve kadının özgürlük kazanması yolunda atılan adımlar, Türk burjuvazisinin devrimci girişimlerinden bazılarıdır.

Anadolu'da proletarya zayıftır. İstanbul'daki ve diğer birkaç büyük merkezdeki proletarya, sayısız küçük işletmeye dağılmıştır. Türkiye'de temel bir işçi yasası yoktur. Bu nedenle, Türkiye Komünist Partisinin ilk görevi, bu hakların kazanılması olmalıdır. İstanbul'da Komünist Partisi ancak birkaç yüz kişiyi birleştirebilmektedir. Kendine özgü bir yayın organı vardır ve şu sırada sendikacılık alanında çok önemli faaliyetler

geliştirmektedir. Şu sırada Ankara'da bir komünist grubun mahkemesini yürüten burjuvazinin baskısı ile karşılaşmaktadır.

Komünist Enternasyonal 4. Dünya Kongresi Tutanağı, Almanca, s. 37

Komünist Enternasyonal Yürütme Komitesi

DÜNYANIN TÜM DEVRİMCİ İŞÇİ VE KÖYLÜLERİNE ÇAĞRI

Türkiye'de Devrimci İşçi ve Köylülerin Kovuşturulmasına Karşı Çıkalım!

10 Şubat 1923

İngiltere, Fransa ve diğer devletlerin emperyalist soyguncuları, dünya hakimiyetlerini, kapitalist ülkelerdeki milyonlarca işçinin sefaleti ve çektiği tarifsiz acılar pahasına, emekçilerin insafsızca sömürülmesi pahasına kurdular. Ayrıca onlar zenginliklerini daha da artırmak, güçlerine güç katmak için, sömürge ve yarı - sömürge ülkelerdeki milyonlarca emekçi kitlesini köleleştirdiler ve hayasızca sömürdüler. Öte yandan, dünya savaşı ve savaşı izleyen yıllar, kapitalizmin, kendi doğurduğu güçlerle başa çıkmaktan aciz olduğunu açıkça gözler önüne serdi.

Dünya katliamı, sömürgelerde yaşayan milyonlarca işçi ve köylünün gözünü açmış, yaşadıkları hayatın çekilmez olduğunu farketmelerini sağlamıştır. Kanlı savaşın sonunda, ortalığı he-

nüz örgütsüz olmakla birlikte, güçlü bir devrimci ayaklanmalar seli kapladı. Daha iyi bir gelecek için mücadeleye atılan bu temel güç, yerli burjuvazi tarafından yönetildi ve örgütlendi. Savaş sırasında serpilip güçlenen sömürge ülkeler burjuvazisi, artık emperyalizmin boyunduruğunu taşımak ve «kendi işçisiyle köylüsünün» sömürülmesinde aslan payını emperyalizme kaptırmak istemiyordu. Sömürge ülkelerin genç burjuvazisinin şiarı, milli kurtuluş için mücadele oldu ve Hindistan'daki, Mısır'daki, Türkiye'deki vb. emekçi kitleler bu şiarı güçlü bir biçimde benimseyerek, onun uğrunda sonuna kadar mücadele ettiler.

Komünist Enternasyonal, tüm dünya ülkelerinde kapitalist soygunculara karşı mücadele ediyor.

Komünist Enternasyonal, sömürge ve yarı-sömürge ülkelerin milli kurtuluş mücadelesine haince sırt çevirebilir mi?

Komünist Enternasyonal, bu mücadeleyi desteklemeye hazır olduğunu açıkça ilan etmiş ve bu yardımı şu ana kadar durmaksızın gerçekleştirmiştir.

Komünist Enternasyonal, Türkiye halkının cellat müttefik sürülerine karşı verdiği yiğit mücadeleyi özel bir sempatiyle izliyor. Komünist Enternasyonal, dünyanın tüm ilerici işçilerinin, özellikle de Sovyet Rusya işçilerinin dikkatini, sürekli olarak, Türkiye işçi ve köylülerinin devrimci mücadelesine çekmiş ve onları bu mücadeleyi desteklemeye çağırmıştır. Bir iktidarın gücünü sterlin ve dolarla, zırhlılar ve makinalı tüfeklerle ölçmeye alışmış olan emperyalist müttefikler, devrimci

işçilerin hiç bir borsada alınıp satılmayan, teraziye vurulamayan dostluğunun önemini yavaş da olsa kavramaya başladılar.

Ama Komünist Enternasyonal, bu dostluğun oynadığı muazzam rolü çok iyi bilmektedir. Eğer bu dostluk olmasaydı, emperyalist haydutlar küçük Türkiye'yi saldırılarıyla çoktan yok etmişlerdi.

Bu gerçeği, Türkiye halkının Milli Kurtuluş mücadelesine önderlik eden milli Ankara hükümeti de hiç unutmamalıdır. Türkiye'nin devrimci zaferi, ancak bundan sonra da proletaryanın ve onun öncüsü Komünist Enternasyonalin desteğini sağladığı ölçüde kalıcı ve uzun ömürlü olabilir.

Peki, proletarya niçin milli Ankara hükümetinin mücadelesine dostluk besliyor? Çünkü proletarya, Türkiye işçi ve köylülerinin emperyalizmin boyunduruğunu söküp atmadıkça, kölelikten kurtulamayacaklarını kesinlikle bilmektedir. Ankara milli hükümetinin mücadelesi, işçilere sadece milli kurtuluş sağlamakla kalmayacak, Türkiye emekçi halkının tam kurtuluşu için nesnel koşulların yolunu da açacaktır.

İşte bu yüzden, Türkiye'de devrimci işçilerle köylülerin ve onların komünist partisinin kovuşturmaya uğradığı haberi, dünyadaki tüm ileri işçilerin yüreğini kaygıyla doldurmaktadır.

Ankara milli hükümeti tehlikeli bir yola sapmıştır. Bu yol onu, mücadele eden Türkiye'nin biricik gerçek dostundan tecrit olmaya, devrimci dünya proletaryası ve Komünist Enternasyonalden kopmaya götürecektir.

Türkiye'de sendikalar kapatılıyor, işçi örgütleri kovuşturuluyor. Türkiye Komünist Partisi im-

ha edildi. Tutuklanan komünistler, olağanüstü mahkemelerin önüne çıkarılıyor; vatana ihanetle suçlamyorlar. Ankara hükümeti, komünistleri ağır cezalarla tehdit ediyor. Türkiye hükümeti, devrimci işçi ve köylülere uyguladığı bu baskılar karşılığında, Lozan'da Müttefik haydutlardan lutuf ve sempati göreceğini tasarlamaktadır.

Dünyanın tüm bilinçli işçi ve köylülerinin iradesini ve gücünü temsil eden Komünist Enternasyonal, onlar adına, Ankara hükümetini ciddiyetle uyarır: **Poincaré'nin ve Mussolini'nin yolundan gitmeyin! Emperyalizm henüz yok olmadı! Mücadeleniz bitmiş değildir. Uluslararası işçi sınıfının desteği olmadan, bu mücadeleyi sürdüremezsiniz.**

Komünist Enternasyonal, bütün ülkelerin devrimci proletaryasını, özellikle de İngiltere, Fransa, Rusya ve İsviçre işçilerini, milli Ankara hükümetinin o ülkelerdeki temsilcilerine bir uyarıda bulunmaya çağırır.

Biz, Türkiye emekçilerinin mücadelesine ve kazandıkları ilk zaferlere yürekten bağlıyız. Komünist Enternasyonal, gelecekte de bu mücadelenin gelişmesini aynı yürekten dostlukla izleyecektir. **Ama, Türkiye işçi ve köylülerinin kazandıkları zaferi sağlamlaştırmalarınm ve meyvasını toplamalarının önüne dikilen her şey, karşısında uluslararası proletaryanın amansız mücadelesini bulacaktır.**

Yaşasın Ankara zindanlarına atılan Türkiye komünistleri!

Yaşasın Türkiye halkının emperyalist soyguncular a karşı açtığı kurtuluş mücadelesi!

Yaşasın sömürgelerdeki kölelerin sömürücülere karşı mücadelesinin zaferi!

Yaşasın bütün dünya işçileri ve ezilenlerinin kurtuluş mücadelesinin önderi Üçüncü Komünist Enternasyonal!

Moskova, *10 Şubat 1923.*
Komünist Enternasyonal Yürütme Komitesi.

Internationale Presse-Korrespondenz, 19 Şubat 1923, Sayı 32, s. 238

TÜRKİYELİ KOMÜNİSTLERE AÇILAN DAVA

19 Mart 1923

Elimizdeki son haberlere göre, 20 Ekim 1922'de tutuklanan yoldaşlarımızm büyük kısmı Ankara hükümeti makamlarınca kefaletle serbest bırakılmıştır. Geri kalan ve şimdi hapiste dördüncü aylarını dolduran yoldaşlar ise, ondört gün önce Ankara'da mahkemeye çıkarıldılar. Bu yoldaşlar, bir darbe planlamış olmakla suçlanıyor. Bu tamamen asılsız ve hayal ürünü suçlama, kardeş Partilerdeki yoldaşların haklı öfkesini uyandıracaktır. Hele Türkiye Komünist Partisine böyle bir suçlama yöneltilmesi büsbütün haksızlıktır, çünkü Türkiye Komünist Partisi Türkiye'nin özgürlüğe kavuşmasını her zaman desteklemiştir. Ama Türk hükümetinin niyeti başkadır: Komünizmin ve işçi sınıfının gelişmesini gördüğü için, bilinenasılsız suçlamalardan birine sarılmıştır. Hükümet, bu dürüst olmayan yola başvurmakla, savaştan sonra Partiye katılan ve tam kurtuluş için kararlılıkla mücadele eden işçi ve köylü kitleleri üzerinde terör estirmek istemektedir.

Internationale Presse-Korrespondenz, 1923, Sayı 50, s. 393

Hristo Kabakçiyef

İSTANBUL'DAN MEKTUP

Kemal Paşa Hükümeti İşçi Örgütlerine Karşı

4 Haziran 1923

Bundan sekiz ay önce, Kemal Paşa hükümeti tarafından Türkiye Komünist Partisine indirilen darbenin anısı henüz tazedir. Hükümet, hiç bir yasal gerekçe göstermeksizin, Ankara ve diğer kentlerdeki komünistleri tutuklamış, zindanlara atmış ve haklarında siyasi bir dava açmıştı. Kemal Paşa hükümetinin bu gerici ve keyfi tutumu, Anadolu'yla sınırlı kalmamaktadır. Kemal hükümeti, İstanbul'u alır almaz, genel olarak işçi örgütlerini özel olarak da komünistleri kovuşturmaya başladı. Hükümetin amacı açıktır: Türkiye proletaryasının her bağımsız örgütünü ve her mücadelesini ezmek. İlle bir işçi hareketi olacaksa, bu da kendi milliyetçi siyasetlerinin dümen suyunda gitmeli ve Türk burjuvazisinin iktidarını sağlamlaştırmaya hizmet etmelidir.

İstanbul'da iki büyük profesyonel işçi örgütü vardır. Bunlardan biri olan Beynelmilel İşçiler İt-

tihadı, İstanbul'un çeşitli milliyetlerden işçilerinin (İstanbul'da Türk işçilerin yanı sıra çok sayıda Rum, Ermeni işçi de vardır) en bilinçli olanlarını ve çeşitli sendikalarda toplanmış olan işçileri (yapı işçileri, marangozhane işçileri, gemiciler) birleştirmektedir. Beynelmilel İşçiler İttihadı, Profintern'e* üyedir ve eski sendikaların yeni den örgütlenmesi için çalışmaktadır. Türkiye İşçi Derneği ise, üye sayısı bakımından daha güçlüdür. Bazı devlet işletmelerinin işçileri buna üyedirler. İstanbul'da ayrıca, örgütlü ve örgütsüz işçiler arasında bir yıldır canlı bir çalışma sürdüren komünist gruplar da vardır.

Geniş halk kitleleri, Kemal'e bağlı birliklerin İstanbul'a girmesini milli kurtuluş olarak selamladı. İşçilerin büyük çoğunluğu, yeni rejimin kendilerine hak ve özgürlük getireceğine ve durumlarını düzelteceğine inanıyordu. Gelgelelim, düş kırıklığına uğradılar. Gericilik, işçi örgütlerine yönelttiği saldırıları hızla artırdı. Yukarıda sözünü ettiğimiz iki örgütün de her türlü propaganda ajitasyon yapması yasaklandı. Toplantı düzenlemeleri de yasaklandı. Bu iki örgütün daha bilinçli işçiler aracılığıyla faaliyet gösterdikleri bazı sendikaların çalışması da aynı şekilde engellen-

* Profintern (Kızıl Sendikalar Enternasyonali), 1921'de kuruldu ve 1930'ların sonlarına doğru dağıldı. Bu süre içinde Profintern, uluslararası işçi hareketinin gelişmesinde önemli bir rol oynadı. Profintern'in programında, kapitalizmin yıkılması ve proletarya diktatörlüğünün kurulması öngörülüyordu. Profintern, bu amaçla, bütün dünyadaki emekçi kitlelerin mücadelelerine önderlik etti. Ayrıca, sendikacılığı sömürge ve yarı-sömürge ülkelere taşıyarak, uluslararası işçi sınıfı hareketine yeni bir boyut kazandırdı —Ç.N.

di. Başka milliyetlerden işçilere karşı milliyetçi ve şoven kışkırtma kampanyası başlatıldı. Bunlar fabrikalardan atılarak yerlerine Türk işçiler alındı.

Beşinci Balkan Komünist Konferansından sonra, Türkiye'deki komünist örgüt ve unsurları birleştirmek amacıyla İstanbul'da özel bir komite kuruldu ve sendikaların bütün milliyetlerden işçileri kapsayacak biçimde, iş koluna göre yeniden örgütlenmesi için önlemler alındı. Tüm sendikaların genel bir sendika federasyonunda birleştirilmesi için de çaba harcandı. Sendikaların yeniden örgütlenmesi ve birleştirilmesi meselesinin ele alınmasını işçiler sevinçle karşıladılar ve bu amaçla yapılan ilk konferans çağrısına tam on beş sendika uydu. İstanbul'da «İstanbul Amele Birliği» adlı bir örgüt vardır. Bu örgütün başında, maceracının biri olan ve Kemalistlerin aleti durumundaki **Şakir Bey** bulunuyor. Şakir Bey, İstanbul proletaryasını hükümetin kucağına itmeye ve onun gerici ve milliyetçi siyasetinin hizmetine sokmaya çalışmaktadır. İşte, sözkonusu konferansa bir sendikanın temsilcisi olarak gelen bu Şakir Bey, polisin de yardımıyla, Türk olmayan işçileri bir konferans oturumunun dışında bıraktırmayı başardı. Fakat bu, tüm konferansın son derece kararlı protestosuyla karşılaştı. Bunlara rağmen konferans birçok toplantı yaptı ve gelecekteki İstanbul İşçi Örgütleri Federasyonunun Tüzüğünü hazırladı. Bundan başka konferans, İzmir İktisat Kongresine de delegeler yolladı. Şimdi sıra, hükümetin Tüzüğü onaylamasındadır.

Ancak tam da bu günlerde Kemal Paşa hükümeti, İstanbul işçi hareketine ağır bir darbe in-

dirmiştir. Bilindiği gibi, Ankara'da komünistlere karşı sürdürülen dava henüz sonuçlanmamıştır. Hükümetin ajanları, İstanbul'da Salih yoldaşı tutuklamayı başardılar. Salih yoldaş, tutuklanır tutuklanmaz derhal Ankara'ya sevkedildi. Bu arada polis, bir rastlantı sonucu, 1 Mayıs bildirilerini ele geçirdi. Bunun üzerine Beynelmilel İşçiler İttihadına mensup onlarca yoldaş, hiç bir yasal gerekçe gösterilmeksizin tutuklandı ve zalimce işkence gördü. Polis takibatından kurtulmayı başaranların yakınlarına ise, arananların yerlerini söylemeleri için her gün baskı yapılmaktadır. Tutuklular ve aileleri, en feci bir sefalete, açlıktan ölüme terkedilmişlerdir. Tutuklular aleyhine açılacak davanın hazırlıklarına başlanmıştır. Kendileri, vatana ihanet suçundan askeri mahkeme önüne çıkartılacaklardır.

Bu baskılar sadece komünistlere ve sendika üyelerine yönelmiyor. Bunlar doğrudan doğruya sendikaların kendisine, sendikaların yönetim organlarına ve görevlilerine yönelmektedir. Hükümet, özel bir kararname çıkartarak 1 Mayıs gösterisini yasaklamıştır. Aynı şekilde Beynelmilel İşçiler İttihadının yayın organı olan «Neos Antropos»* da yasaklandı, sendikaların tüm hak ve özgürlükleri gaspedildi. Oysa hükümet, hiç utanıp sıkılmadan, devrimci bildiriler dağıtan sadece bir kişinin tutuklandığını ilan edebilmektedir!

Bugün İstanbul'da hakim olan rejimin adını koymak için, geçenlerde Ankara Büyük Millet Meclisinde kabul edilen yasalardan birini hatırlatmak yerinde olur. Sözkonusu yasa, vatana iha-

* «Yeni insan» —Ç.N.

net konusundadır. Bu yasa hükümete hoşnutsuzluk ya da muhalefet ifade eden her şeyi, hakim rejime karşı her mücadeleyi vatana ihanet olarak niteleme ve ölüm cezasına çarptırma olanağını vermektedir.

Sovyetler Birliği ve Komünist Enternasyonal, Türkiye halkının emperyalist devletlere karşı verdiği milli devrimci mücadeleyi desteklemektedir. Bugün de Türkiye halkının emperyalizme olan ekonomik, mali ve siyasi bağımlılıktan kendisini kurtarması ve milli kurtuluşunu gerçekleştirmesi için, ona yardım ederler. Ne var ki, Kemal Paşa hükümetinin İngiliz ve Fransız emperyalistleriyle anlaşma ve onlarla el ele vererek Türkiye halkının çıkarlarına ve özgürlüklerine ihanet etme yolunda olduğunu gösteren yeterli kanıt vardır. Kemal hükümeti, işte bu ihaneti kolaylaştırmak ve hazırlamak için, her şeyden önce, mücadele etmekte olan Türkiyeli işçi ve köylülerin öncüsünün sesini, yani komünist işçilerin sesini boğmak ve işçi örgütlerini, hatta sadece sendika niteliğinde olanları bile yok etmek istemektedir.

Hükümet, yeni Millet Meclisi seçimi hazırlıkları içindedir. Bu seçimler de, gene eski çift sınıf sistemine göre yapılacaktır. Bu seçim sistemi, mevcut seçim sistemleri içinde en gericisidir ve işçilerle köylülerin kendi temsilcilerini Millet Meclisine gönderme olanağını yok etmektedir. Böylece Millet Meclisi, Türkiye'nin sadece milli burjuvazisiyle büyük toprak sahiplerinin temsil edildiği bir yer oluyor. Türkiye'de yeni bir demiryolu yapımı için verilen Chester imtiyazı, Amerikan sermayesine büyük ekonomik ayrıcalıklar sağlamakta ve Türkiye'yi bu sermayeye bağımlı

kılmaktadır. Stratejik açıdan ise bu demiryolu şebekesi, Sovyet Rusya'ya karşıdır.

Kemal Paşa hükümeti, işçi kitleleri arasında hâlâ büyük ölçüde varolan milliyetçi duygulardan yararlanarak, işçileri bağımsız sınıf mücadelesinden uzaklaştırmaya ve devrimci işçi hareketine karşı çıkarmaya; işçi sınıfını bölmeye ve Avrupa ve Amerikan emperyalizminin de yardımıyla Türkiye'de kapitalistlerle beylerin sınırsız sınıf hakimiyetini sağlamlaştırmaya çalışmaktadır. İngiliz ve Fransız emperyalizmine karşı verdiği mücadelede, uluslararası proletaryanın manevi desteğinden yararlanmış olan bu hükümet, proletaryanın çıkarlarına ihanet ettiği için, gerçek adı konmalı ve tüm dünya proletaryasının önünde mahkum edilmelidir: Türkiye halkına ihanet eden ve onu yabancı emperyalistlere köle olarak satabilmek için, sınıf bilincine sahip işçileri en zalim bir biçimde kovuşturan bir hükümet!

Internationale Presse-Korrespondenz, 1923, Sayı 94, s. 793-794

Eric Verney (İstanbul)

İSTANBUL'DA KOMÜNİST SANIKLARIN DAVASI BERAATLE SONUÇLANDI

29 Haziran 1923

Geçtiğimiz günlerde İstanbul'un siyasi hayatı, komünistlerin bir tertip içinde oldukları haberiyle çalkalandı. On dört komünist tutuklandı. Tutuklananlar arasında, küçük bir Marksist aydınlar grubunun önderi ve «Aydınlık» adındaki derginin kurucusu olan **Dr. Şefik Hüsnü** de vardı. Ayrıca, Beynelmilel İşçiler İttihadının bazı önderleri, Rum ve Ermeniler de tutuklular arasındadır. Polisin bu uygulamaya neden olarak gösterdiği malzeme, birkaç komünist broşürden ve 1 Mayıs gösterisine çağrı yapan bildirilerden ibarettir. Polis ayrıca, kısa bir süre önce birçok küçük devrimci grubun birleşmesiyle oluşan komünist partisinin sırf varlığının bile, ülkenin güvenliği açısından tehlikeli olduğunu iddia etmektedir. Sanık komünistlerin davasına geçtiğimiz günlerde bakıldı. Üç gün süren duruşma sonunda mahkeme görevsizlik kararı verdi ve sanık komünistlerin hepsi serbest bırakıldı.

Gene de bu tertip hikayesi, İstanbul'daki Beynelmilel İnşaat İşçileri İttihadının yasalara aykırı bir örgüt olduğu gerekçesiyle kapatılmasına yol açmıştır. Gerçi daha önceleri de İstanbul'da Rum işçiler arasındaki devrimci sendika hareketi, Müttefiklerin polisi tarafından bastırılmıştı. Ama komünistlerin sistemli bir şekilde kovuşturulması, İstanbul'da Kemal taraftarlarının idareyi ele alınalarıyla başlar.

Türkiye'de sınıf mücadelesini geliştirmenin en önemli koşulu, güçlü sendikalar kurmaktır. Gerçi şu sıralarda Türkiyeli işçiler arasında milliyetçi bağnaz düşünce hâlâ güçlü olduğu için, Türk, Rum ve Ermeni işçiler arasında proleter dayanışma fikrini savunmak son derece güçtür. İstanbul'da bulunan az sayıda sendika da, hâlâ esas olarak gerici reformcu-sosyalistlerin elindedir.

Internationale Presse-Korrespondenz, 1923, Sayı 109, s. 937

Henri Saulmier

TÜRKİYE'DE YENİ TUTUKLAMALAR

9 Temmuz 1923

Ankara'nın emri üzerine, Nizamettin Nazif yoldaş tutuklandı. Bu, onun beşinci tutuklanışıdır. Nizamettin Nazif, «Yeni Hayat» gazetesinin başyazarıydı ve «Yeni Dünya»da da çalışmaktaydı. Ankara'da çıkan bu gazetelere, Mustafa Kemal tarafından baskı yapıldı.

İki yıl önce bu yoldaş, vatana ihanetten tam sekiz yıl ağır hapse mahkum edilmişti. Sonra serbest bırakıldı, fakat bir süre sonra, devlet gücüne karşı gelme suçundan gene altı yıl ağır hapse mahkum edildi.

Komünist Enternasyonal'in 4. Kongresinde delege olan Nizamettin Nazif, birkaç aydan beri İstanbul'da bulunuyordu. Komünist faaliyetinden dolayı şimdi yeniden tutuklanmış bulunuyor. Kendisi Ankara'ya gönderilerek, aylardır bu şehirde tutuklu bulunan diğer yoldaşlarımızla birlikte Kemalist yargıçların önüne çıkarılacaktır.

Bütün ülkelerin proletaryası, Kemalist hükümetin giriştiği kovuşturmalara karşı sesini yükseltmelidir.

Internationale Presse-Korrespondenz, 1923, Sayı 115, s. 1014

Enternasyonal Köylü Şurası

DOĞU ÜLKELERİ VE SÖMÜRGELERİ KÖYLÜLERİNE ÇAĞRI

Köylü Enternasyonalinin 2. Genişletilmiş Toplantısında Kabul Edilmiştir.

Ekim 1923

Sömürge ve Doğu Ülkelerinin Köylülerine:

Türkiye, İran, Mısır, Cezayir, Filistin, Hindistan, Endonezya, Çin, Kore, Japonya köylüleri! Amerika ve Afrika'nın Zencileri! Kapitalistler ve büyük toprak sahipleri tarafından ezilen sömürge ve yarı-sömürgelerin tüm köylü ve emekçileri!

Kardeşler, yoldaşlar!

1923 yılının **Ekim** ayında, dünya tarihinde ilk kez, tüm dünya ülkelerinden gelen tam kırk milliyetten köylü temsilcisi Moskova'da buluştu ve bir **Enternasyonal Köylü Şurası** kurmaya karar verdi.

Bu Köylü Enternasyonalinin amacı, köylü çıkarlarını savunan bir merkez oluşturmak, yüzyıllık derebey köleliğinden kurtulma mücadelesi için köylülüğün saflarını sıklaştırmak, bütün dün-

ya köylülerinin arasında sıkı bir birlik kurmak, milli ve iktisadi kurtuluşları için mücadele eden köylüleri, kardeşleriyle, yani işçilerle birleştirmek ve bundan sonraki mücadele biçimini belirlemektir.

Enternasyonal Köylü Şurasının yaptığı çağrıya sadece Batının köylüleri değil, Doğunun köylüleri de cevap verdi. Ve bugün, tam bir buçuk yıl sonra, Enternasyonal Köylü Şurasının toplantısına katılmak üzere Türkiye'den, İran'dan, Mısır'dan, Hindistan'dan Endonezya'dan, Çin'den, Kore'den, Japonya'dan köylüler ve Amerikan Zencilerinin temsilcileri Moskova'ya gelmiş bulunuyor.

Bu kongrede, hemen hemen tüm dünya ülkelerinin köylüleri temsil edilmektedir. Bu ülkelerin dini inançları başka başkadır. Ve bu köylüler her çeşit partiye üyedirler. İçlerinden çoğu ise hiç bir partiden değildir.

Köylülerin büyük çoğunluğu yoksuldur. Ama içlerinde orta köylüler de vardır. Hatta içlerinde varlıklı olanlar bile bulunmaktadır. Öyle ki, bunlar yabancı boyunduruğuna artık dayanamaz hale gelmiş ve kardeşlerine, yani en yoksul köylülere ellerini uzatmışlardır.

İşte, şimdi hepsi burada bulunuyor. Çünkü hepsi de rençberdirler.

Onları birleştiren bir gerçek vardır. Onlar, Türkiye'den Japonya'ya, Kaşgar'dan Cava'ya, Cezayir'den Güney Afrika'ya kadar tüm sömürgeler ve Doğu ülkelerinde köylülerin nüfusun yüzde seksen ila doksanını oluşturduğunu görmüşlerdir.

Onlar, devletin aldığı vergilerin tüm ağırlığının kendilerinin, yani köylülerin sırtına yüklen-

diğini kavramışlardır. Onlar, tüm devlet gelirlerinin kendi rençberlik emekleri sayesinde kazanıldığını kavramışlardır. Onlar, orduların kendilerinden, yani köylülerden oluşturulduğunu ve büyük toprak sahipleriyle kapitalistlerin çıkarları uğruna kardeşin kardeşe kırdırıldığını kavramışlardır. Onlar, en iyi toprakları her yerde büyük toprak sahiplerinin gaspettiğini de kavramışlardır.

Ve köylüler alınteri ve kan dökerek, her çeşit yabancı sömürücüyü, şişgöbekli asalakları, memurları ve büyük toprak sahiplerini refah içinde yüzdürürken, kendi hayat koşulları hayvanlarınkinden zerrece farklı değildir.

En iyi durumdaki köylü, açlıktan ölmeyecek kadar yiyecek buluyor. En kötü durumdaki ise, açlıktan ölmeye mahkumdur. Ama gene de, büyük toprak sahibine emeğinin bazı yerlerde üçte birini, başka yerlerde yarısını, daha başka yerlerde de dörtte üçünü vermek zorundadır. Ve ne zaman durumunu düzeltmeye çalışsa, karşısına hemen mahkemeler ve cezalar dikilir.

Binlerce köylü, yabancı askerler tarafından, yani zorla emperyalist ordulara sokulmuş olan kardeşleri tarafından kurşunlanmaktadır.

Hindistan, Endonezya, Cezayir, Fas, Tunus, Kore yabancı süngülerin altında inliyor. Sözde bağımsız devletler olan **Çin'de, İran'da, Mısır'da, Siyam'da** ise yabancı kapitalistler, babalarının çiftliğindeymiş gibi hareket ediyorlar.

Amerika'da Zencilerin hemen hemen hiç bir insani hakkı yoktur.

Yoldaşlar! Kardeşler!

Bu durum daha ne kadar sürecek? İnsanlığın üçte ikisini oluşturan köylüler, daha ne kadar

kendi emeklerini, kadınlarının ve çocuklarının emeğini, tüm hayatlarını bir avuç açgözlü sömürücü için feda edecek?

İşte, Yakın Doğunun, sömürgelerin ve Doğunun köylülerinin burada ortaya attıkları sorular bunlardır. Onlar, köylü şurasında da şuna kesinlikle karar verdiler: **Bu düzen değişmelidir!**

Ama, bunu yapmak o kadar kolay bir iş mi? Yabancı sömürücüleri, örneğin **İngilizleri Hindistan'dan** ve **Mısır'dan; Fransızları Fas'ta** ve **Cezayir'den;** Japonları Kore'den, Hollandalıları **Endonezya'dan** söküp atmak kolay mı? **Zenciler,** Birleşik Amerika'nın eşit haklara sahip bir yurttaşı durumuna kolayca gelebilir mi? Yabancıların gaspettiği toprakları geri almak **Çin köylüleri** için kolay mı olacak? Kendilerinden zorla ya da memurlara rüşvet yedirilerek kopartılan kapitülasyonlara son vermek, **İran** ve **Türkiye** köylüleri için kolay mı olacak? Doğunun köylüleri, kendilerine ait toprakları feodal ağanın elinden kolayca alabilecekler mi? Ya da vergiden, angaryadan, askere giderek kardeşlerini öldürme zorunluluğundan kurtulmak o kadar kolay mı olacak?

Kardeşler! Yoldaşlar!

Bunun ne kadar güç bir iş olduğunu hepiniz biliyorsunuz. Ama Doğunun ve sömürgelerin köylüleri tek başlarına mücadele etmiyorlar. Sizler yalnız değilsiniz. Dünyanın ilk **İşçi-Köylü Sovvetleri Cumhuriyeti** sizin arkanızdadır. Dünyanın tüm bilinçli işçileri de onunla el ele vermiştir. Sizinle birlikte, hükümetlerinin sizi ezdiği ülkelerdeki işçiler de ayağa kalkacaktır.

Köylülerin büyük toprak sahipleriyle kendilerini ezenlerin elinden nasıl kurtulacağının örneği-

ni veren Rus yoldaşlara bakın! İşçi ve Köylü Cumhuriyetinde, milletlerin büyük bir birlik içinde özgürlüğe kavuştuğu Transkafkasya Cumhuriyetleri örneğine, Türkistan Müslümanları örneğine bakın!

Ancak çalışanlar arasında birlik olursa, her ülkede ve bütün dünyada köylüler kendilerini köleleştirenlere ve sömürenlere karşı baş kaldırırsa, zafer kazanmak mümkün olur.

Ve bunun için de, **sadece tek tek her ülkenin kendi köylüleri arasında sağlam bir birlik kurmak yeterli değildir. Bunun yanı sıra tüm ülkelerin işçi ve köylüleriyle de bir ittifak kurmak gerekir.**

Peki, bunun için kim çaba gösterecektir? **Enternasyonal Köylü Şurası.**

Enternasyonal Köylü Şurası, tüm dünya köylülerini birleştirmelidir. Köylüleri, Enternasyonal Köylü Şurasında temsil edilmeyen tek bir ülke kalmamalıdır.

Eğer ülkenizde hâlâ köylü dernekleri ya da birlikleri yoksa, derhal kurun.

Köylük bölgelerdeki mütegallibeyle mücadele etmek için korunma komiteleri örgütleyin! Bu komiteleri ülke çapında tek bir birliğin çatısı altında birleştirin! Bu birliği, Moskova'daki Enternasyonal Köylü Şurasıyla birleştirin!

Bize delegelerinizi yollayın ki, onlar bütün ülkelerin köylüleriyle el ele verip genel çalışmaları tartışsınlar; ülkenizdeki mütegallibeye karşı nasıl mücadele ettiğinizi ya da nasıl mücadele etmeyi tasarladığınızı; mücadelenizin önündeki engellerin neler olduğunu; Doğudaki ve sömürgelerdeki köylü kardeşlerimizin sınırsız acılarına bir son ve-

rebilmek için size nasıl yardım etmemiz gerektiğini Enternasyonal Köylü Şurasına anlatsınlar.

Yaşasın Doğu ülkeleri ve sömürgelerdeki köylülerin birliği!

Yaşasın Doğu ülkeleri ve sömürgelerdeki köylülerin kendilerini ezen yabancılardan ve ülkedeki büyük toprak sahiplerinden kurtuluşu!

Yaşasın bütün dünya köylü ve işçilerinin ittifakı!

Yaşasın köylülerin kurtuluşunun kurmayı olan Enternasyonal Köylü Şurası!

Enternasyonal Köylü Şurası Genişletilmiş Toplantı Başkanlığı

Internationale Presse-Korrespondenz, 19 Haziran 1925, Sayı 96, s. 1312-1313

Komünist Enternasyonal Yürütme Kurulu Raporu*

TÜRKİYE KOMÜNİST PARTİSİ

1924

Türkiye Komünist Partisi, ilk olarak 4. Kongreden sonra, Türkiye'deki tüm bağımsız komünist grupların biraraya getirilmesiyle kuruldu. Komünist Partisi, işçi kitleleriyle önemli bağlar kurabildi ve bu sayede İzmir İktisat Kongresine temsilci yollayabildi. Kongrede komünistler fiilen tüm işçi gruplarını yönettiler ve işçi yasaları hakkında oldukça kapsamlı bir programın kabul edilmesini sağladılar.

İstanbul'da, yoldaşlarımızın yönetimi altında tüm Türkiye'yi kapsayacak bir sendika federasyonu kurulmak istendiğinde, hükümet, Partinin Merkez Komitesini ve bir çok etkin üyesini (on yedi kişi) tutuklattı. Duruşma büyük bir gösteriye sahne oldu ve yoldaşların hepsinin beraat etmeleriyle sonuçlandı.

Bu başarısızlıktan sonra hükümet, idari bas-

* Bu rapor, Komünist Enternasyonalin 5. Dünya Kongresine sunulmuştur —Ç.N.

kılara girişerek birkaç ay içinde Partinin faaliyetini tümüyle felce uğrattı.

1923 Sonbaharından itibaren bütün Türkiye'yi 25 bin işçinin katıldığı bir grev dalgası sardı. Bu, gerek kapsadığı alan, gerekse örgütlenme bakımından Türkiye'de eşi görülmemiş bir grev dalgasıydı.

Grevlerin çoğu işçilerin zaferiyle sonuçlandı ve işçi kitlelerinin büyük çoğunluğunun birleşmesine yol açtı. Genç işçi hareketini ele geçirmeye çalışan hükümet, kendi ajanları aracılığıyla «milli» sendika federasyonları kurulmasını vargücüyle destekledi. Aynı zamanda da komünistlere karşı amansız bir baskı kampanyası başlattı. Güçsüz olan Komünist Partisi bu kampanyaya karşı duramadı ve sonuç olarak en etkin komünistler sendikalardan çıkarıldı. 1923 Sonbaharında 25 bin işçinin üye olduğu Türkiye Genel Sendika Federasyonu kuruldu.

Sendikaların bugünkü durumu Türkiye işçi hareketi için en büyük tehlikedir.

Komünistlerle bağlarını hâlâ sürdüren bazı güçlü sendikaların Türkiye Genel Sendika Federasyonuna katılmadıklarını belirtmek gerekir. Bunlardan bazıları Demiryolu İşçileri Sendikası, Matbaacılar Sendikası vb. dir.

1924 Martında Komünist Enternasyonal Yürütme Kurulu, Türkiye meselesiyle ilgili olarak, bir komisyona Türkiye Komünist Partisi için gerekli bir dizi talimat hazırlama görevini verdi.

Komisyon, Komünist Partisinin sendikalar içinde yeteri kadar faaliyet göstermediğini ve işçi kitlelerinden kopma tehlikesiyle karşı karşıya bulunduğunu belirtti. Aynı zamanda, milli-

yetler meselesi ile köylü meselesinde de açık bir tavır alınması gerektiği üzerinde durdu.

Komisyon, tüm Parti çalışmasının bu yönde yeniden düzenlenmesi gerektiğini, aynı şeyin Partinin yayın organı için de geçerli olduğunu açıkladı.

Parti içindeki bölünmeden sonra Türkiye Komünist Partisi sayı bakımından güç kaybetti, ama öte yandan da ilk kez İzmir, Zonguldak vb. gibi bir dizi sanayi merkeziyle bağlar kurdu.

«Aydınlık», bugüne kadar olduğu gibi bundan sonra da Partinin merkezi yayın organı olmaya devam edecektir (1000 adet basılmaktadır). Bir süre öncesine kadar Parti, «Vazife» adlı haftalık bir dergi (1500 adet basılmaktadır) çıkarıyordu. Bundan sonra ise «Vazife» yerine, en kısa zamanda işçiler için bir kitle gazetesi çıkaracaktır.

Komünist Enternasyonal 4. Dünya Kongresi Tutanağı, Almanca.

Manuilski

MİLLİYETLER VE SÖMÜRGELER MESELESİ ÜZERİNE RAPOR*

(Türkiye İle İlgili Bölüm)

Haziran — Temmuz 1924

(.....)

Sözkonusu ülkeler, Türkiye ve Mısır'dır. Türkiye'de Kemal Paşanın yabancı ordulara karşı yürüttüğü devrimci kurtuluş savaşından sonra, tabandan gelen hareketin dalgasıyla yükselen genç Türk burjuvazisi iktidara geldi. Mısır'da ise iktidar sorununu İngiliz hükümeti, «tepeden inme bir reform»la, Zağlul Paşanın sürgünden geri dönmesi ve Mısır'ın yönetiminin kendisine devredilmesiyle çözdü. Bu ikisi, farklı türden hareketlerdir; ne var ki yol açtıkları toplumsal-siyasi değişikliklerin niteliği bakımından sonuçları aynı olmuştur. Her iki durumda da, yerli burjuvazinin zaferi böyle başlamıştır. Ve buna rağmen Türk yoldaşlarımız, bu oldukça açık durumda taktik

* Bu rapor, Komünist Enternasyonalin 5. Dünya Kongresine sunulmuştur. —Ç.N.

açıdan vahim hatalar işlediler. Örneğin, Türkiye Komünist Partisinin yayın organı olan «Aydınlık» ta, Komünist Partisinin yabancı sermayeye karşı milli sermayenin gelişmesini desteklemesini öneren bir dizi makale yayınlandı. Burada Türk yoldaşların, vaktiyle Rusya'da işçi sınıfını kapitalizmin gelişmesini teşvike çağıran Bay Struve'nin legal marksizmiyle aynı eğilimi taşıdıklarını görüyoruz. Tıpkı Rus Struveciliği gibi, bazı Türk yoldaşlarımız da başlangıçta, ülkedeki üretici güçlerin gelişmesinin çıkarlarıyla sermayenin gelişmesinin çıkarlarını birbirine karıştırma eğilimindeydiler. Gerçi bu hataları konusunda uyarıldıklarında Türk yoldaşlarımız çizgilerini düzeltmişlerdir, ancak biz gene de diğer genç şubelerin bu tür hatalar işlemelerini önlemek için talimatlar hazırlamalıyız.

(.....)

Nihayet, bu hatanın dördüncü şeklini de göz önüne almak gerekiyor. «Aydınlık» dergisinden Türk yoldaşlarımızın görüşü bu kategoriye girmektedir. Onlar gerçekten de, proletaryanın burjuvaziyle sınıf işbirliğinden yana çıkmışlardır. Bu görüş de yeni değildir.

Komünist Enternasyonal 5. Dünya Kongresi Tutanağı, Almanca, s. 625-633

Faruk

MİLLİ MESELE VE SÖMÜRGELER ÜZERİNE KONUŞMA*

30 Haziran 1924

Yoldaşlar, Türkiye'de milli meselenin şu dört yönü vardır: 1. Proletarya ile devrimci milliyetçilik arasında siyasi ve iktisadi alandaki ilişkiler; 2. Proletarya ile devrimci milliyetçilik arasında emperyalizme karşı milli kurtuluş mücadelesi içinde ve ortaçağ kurumlarına karşı mücadelede ortaya çıkan ilişkiler; 3. Proletaryanın azınlıklara karşı takındığı tutum; 4. Proletaryanın emperyalist milliyetçiliğe karşı tutumu.

Manuilski yoldaş, meselenin yalnızca birinci yanına değindi ve Partinin merkez organında, milliyetçilikle siyasi ve iktisadi alanda işbirliği yapma eğilimi gösterdiğimiz gerekçesiyle bizi eleştirdi.

Ne var ki, Manuilski yoldaşın Türkiye Komünist Partisi hakkındaki iddiaları doğru değildir.

* Bu konuşma, Komünist Enternasyonalin 5. Dünya Kongresinin Yirminci Oturumunda yapılmıştır.

Partide işbirliğinden yana bir eğilim olmamıştır. Parti sadece, devrimini sona erdirerek mücadelesinin ikinci aşamasına giren burjuvaziye karşı bundan böyle nasıl bir yol izleneceği konusunda bir anlık bir tereddüt göstermiştir, o kadar.

Yoldaşlar, izninizle bu eğilimin doğuşunu ve tasfiye edilişini kısaca özetlemek istiyorum. Emperyalizme ve gericiliğe karşı mücadele (yani saltanatın, halifeliğin, feodal ayrıcalıkların ve tüm ortaçağ kurumlarının tasfiyesi), anlaşmaların imzalanması Sultanın taht'tan indirilmesinin ilanı ya da halifeliğin kaldırılmasıyla akşamdan sabaha gerçekleşmemiştir.

İşte, Lozan'dan bu yana Türkiye'deki durum budur ve bu durumu benzer koşullar altında bulunan diğer pek çok ülkede, örneğin emperyalist kapitülasyonların boyunduruğundan şeklen kurtulmasından sonra Çin'de aynen görebiliriz. Milliyetçi devrimin ilk aşamasını tamamlamış olan uzlaşmaz Türk milliyetçileri, hem son pratik aşamayı gerçekleştirmek, yani kapitülasyonsuz bir rejim kurmak, hem de gericiliğin geri gelme çabalarını önlemek amacıyla, emperyalizme karşı mücadeleyi sürdürdüler. İşte, «Düyunu Umumiye»nin ve mali denetimin kaldırılması, dini okulların ve «Medreseler»in kapatılması emperyalist kapitalistlerin, örneğin yargı organlarına, her türlü müdahalesinin önlenmesi; Hanedanın ve Halifeliğin geri getirilmesi çabalarına karşı mücadele gibi meseleler, uzlaşmaz milliyetçilerle ortak yürütülecek mücadele sonunda olumsuz yoldan, yani yıkma yoluyla çözülebilecek meselelerdir. Kanımca, proletarya bu mücadeleye mutlaka katılmalıdır, çünkü bu sadece milliyetçiliğin değil,

proletarya ideolojisinin de doğrudan bir görevidir. Bu meseleler, pratikte tasfiye edilirken, proletarya ve burjuvazi arasındaki sınıf mücadelesi açık bir biçim alacaktır. Lenin, Marksistlere, meselenin bu açıdan ele alınması gerektiğini göstermiştir. Bu olumsuz sürecin yanı sıra bir de olumlu süreç vardı. Milliyetçi burjuvazi, bu süreç boyunca kendine yeni bir başkent, yeni bir ordu, yeni bir jandarma inşa etti ve yeni bir idare mekanizması kurdu; ağır vergiler altında ezilen diğer sınıflar üzerinde, emekçi kitleler üzerinde hakimiyetini adım adım pekiştirdi, demokrasiyi kısıtladı ve halkın hükümete, adalet işlerine vb. özgürce ve doğrudan katılmasına izin vermedi. İşçilere sendika kurma ve grev hakkı, toplu sözleşme imzalama hakkı tanınmadı. Burjuvazi, az topraklı ya da tamamen topraksız köylüler için (yarı köle durumundaki «marabalar» için) hiç bir şey yapmadı; yeni yeni devlet tekelleri, yeni vergiler ve harçlar getirdi. Burjuvazinin bu zorba hakimiyetine karşı mücadele etmemek, proletaryanın ve emekçi kitlelerin çıkarlarına ihanet olurdu. Ve Partide hiç kimse, milli burjuvaziye emekçileri ezme özgürlüğünün tanınması gibi bir görüş savunmamıştır. Yalnız şu var ki, toplumdaki çeşitli güçler arasındaki ilişkiler sınıf mücadelesini pratikte olağanüstü karmaşık bir hale getirmişti. Çünkü yabancı emperyalist kapitalizmle her bakımdan uzlaşmaya hazır, oportünist ve gerici bir muhalefet hızla ve büyük bir güçle oluşmaktaydı. Elinde yarım düzineye yakın büyük gazete tutan bu muhalefet, uzlaşmaz milliyetçilere karşı şiddetli bir kampanya açarak, onları yabancı sermayeye güven vermemekle ve

Türkiye'nin Müslüman ülkelerin gözündeki saygınlığını sarsmakla suçladı. Savaşın ağırlığı altında ezilmiş ve yasaklar yüzünden yıpranmış olan emekçi kitleler, muhalefetin bu manevralarına kolayca kanıyorlardı; hatta ordunun üst kademelerinde bile ikilikler çıkmıştır ve bu koşullar altında gericilik her zaman için gündemde olan bir tehlikedir. İşte bütün bu karmaşık koşullar, Manuilski yoldaşın sözünü ettiği eğilime yol açmıştır. Bu eğilimin etkisinde kalan yoldaşlar, daha çok milliyetçilerin bir devlet ekonomisi örgütlemesine aldandılar. Çünkü milliyetçiler işlerini dış kredi almadan yürütmek zorunda olduklarından, devlete tekellerden gelir sağlıyor, kapitalist devlet işletmelerine mali yardım yapıyor, gemiler alıyor, demiryolları, tekstil ve şeker fabrikaları inşa ediyor, belediyeler kanalıyla pazar yerleri, fırınlar, değirmenler vb. yaptırıyorlardı.

Başka yoldaşlar için ise, milliyetçilerin iktisadı ve siyasi programı apaçıktı. Bu programın sadece Anadolu orta burjuvazisinin çıkarlarına hizmet ettiğini ve yabancı sermaye bu yeni kapitülasyonsuz rejime alışır alışmaz ya da müttefiki olan oportünist ve muhalif burjuvazi, uzlaşmaz milliyetçileri altederek yeni bir kapitülasyon sistemi kurar kurmaz, bu zoraki devlet kapitalizminin yok olmaya mahkum olduğunu görüyorlardı. Bu konuda tartışılmış ve şu noktalar tesbit edilmiştir:

1. Gerçi milliyetçi devrim henüz sınırlarına gelip dayanmamıştır, ama bu sınırlar ufukta belirmeye başlamıştır ve en radikal burjuvazi bile bu sınırları aşamaz. Bunu ancak proletarya yapabilir. Proletarya, milletin emperyalist boyundu-

ruktan kurtuluşunu sonuna kadar götürmek için, devrimi tamamlamak için mücadele etmeli ve feodalitenin ve Ortaçağ kurumlarının tüm kalıntılarını nihai olarak ortadan kaldırmalıdır. Proletarya bunu milliyetçilik açısından değil, salt proleter açıdan yapmak zorundadır: Hatta uzlaşmaz milliyetçiler koşullara boyun eğseler ve yabancı sermayeyle ve yerli gericilikle uzlaşsalar bile, o bu mücadeleyi yürütmelidir.

2. Proletarya devrimci milliyetçilikle yalnızca yıkma konusunda işbirliği yapmalıdır; çünkü burjuvazinin başlatacağı her inşa faaliyeti kendi çıkarlarına hizmet eder; bu yüzden sınıf mücadelesi mutlak bir zorunluluktur.

3. Komünist Partisinin görevi, proletaryayı ve emekçi kitleleri örgütlemek ve onları, burjuvazi hangi demokratik şekle bürünürse bürünsün, burjuvaziye karşı mücadeleye sokmaktır.

Meselemizi program komisyonuna sunduk. Ayrıca Milli Komisyondan ricamız, yalnız Türkiye Komünist Partisi için değil, aym zamanda pek çok başka ülke için, tüm Enternasyonal için önemli olan bu mesele hakkındaki görüşünü açıkça belirtmesidir.

Şimdi Türkiye'deki milli meselenin ikinci yönünü ele alalım.

Şimdiye kadar yaptığımız açıklamalardan da anlaşılacağı gibi, proletarya emperyalizme ve gericiliğe karşı mücadeleye katılmak zorundadır. Şu sıralarda milliyetçiler Fransız emperyalizmine karşı bir gerilla savaşı örgütlüyorlar. Öte yandan Irak'ta İngilizlere karşı milliyetçilik güç kazanmaktadır İngilizlerin can düşmanı, Ünlü Iraklı reis Aceum'un Türk milliyetçileriyle birlikte

hareket ettiğini görüyoruz. Afrika'daki Sunusi hareketinin Anadolu milliyetçileriyle güçlü bağları vardır. Türkiye Komünist Partisi, emperyalizmi hedef alan bu harekete büyük değer vermektedir. Bunlar, Avrupa emperyalizmini ciddi güçlüklerle karşı karşıya bırakabilecek askeri cephelerdir. Sadece Türklerin silaha sarılmasına değil, aynı zamanda Kürt reislerinin İngiltere'ye karşı ayaklanmasına da bakalım. İngiltere'nin peşpeşe bombardımanları kâr etmemiş, İngilizler Süleymaniye ve Revandüz'ü Kürtlere terk etmek zorunda kalmışlardır. Ayrıca Fas'ta İspanyol emperyalizmine karşı mücadele eden ve onu ganimetinden vazgeçmeye zorlayan Abdül Kerim'i de hesaba katmak zorundayız. Türkiye Komünist Partisinin görüşüne göre, eğer dünya proletaryası ve Komünist Enternasyonal bu hareketleri ciddi olarak desteklerse, Macdonald, Herriot ve Mussolini de, Lloyd George ve Poincaré'ye Anadoluda indirilen şamarın aynısını yiyeceklerdir.

Yakın Doğuyu diğer sömürge ve yarı-sömürge ülkelerden ayıran onun emperyalizme karşı verdiği silahlı mücadeledir. Yunanistan'da «Etniki Eteria»dan Türkiye'de «Müdafaai Hukuk»a kadar bir dizi milliyetçi mücadelenin on dokuzuncu yüzyıla damgasını vurduğunu görüyoruz. Milli devrimci süreç, uluslararası önem taşıyan mücadelelerle birlikte ilerlemektedir. Abdülkadir'in Fransız emperyalizmine karşı, Şamil'in Çara karşı verdiği mücadeleler aynı sürecin parçasıdırlar. Sunusi, Aceun, Mahmud, Rıza Han, Mustafa Kemal, Simko ve diğerleri, ister burjuvazinin. isterse feodal sistemin temsilcisi olsunlar, ezilen Yakın Doğuda dünya kapitalizmine karşı mücade-

le bayrağını yükseltiyorlar; bu dünya kapitalizmi aynı zamanda dünya proletaryasının da düşmanıdır.

Biz bu hareketleri ve emperyalizme karşı kurulmuş bulunan bu cepheleri, var gücümüzle desteklemeliyiz. Bu sayede yüce Lenin'in vasiyetini* yerine getirmiş oluruz.

Şimdi gelelim azınlıklar meselesine.

En önemli milli azınlık Kürtlerdir ve son elli yıl içinde Kürt meselesi, feodal biçimde ve kısmi bir mesele olarak üç-dört kere gündeme geldi. Kürt milli meselesi hiç bir zaman bütün boyutlarıyla ortaya serilmedi. Bugünkü yasalar, tüm Müslüman halka aynı anayasal hakları tanımaktadır. Bu yüzden Kürtlerin aydın ve burjuva unsurları, hiç bir milli ve ayrılıkçı talep öne sürmüyorlar. Türk burjuvazisi, ayrılıkçı tutumları yüzünden rakip ve can düşmanı olarak gördüğü Rum ve Ermenilere karşı ise bambaşka davranıyor. Milliyetçiler Hıristiyan azınlık için yerleşme bölgeleri tespit etmeyi ve İstanbul dışındaki şehirlerde Hıristiyanların varlığını yüzde on olarak sınırlamayı tasarlıyorlar. Türkiye Komünist Partisi, Hıristiyan ve Türk olmayan azınlıklara yapılan her türlü milli baskıya karşı mücadele ediyor ve bundan sonra da edecektir. Bununla birlikte, patrikhanelerin ve Şeyhülislamlığın tasfiyesi proleter bir görevdir.

Türkiye'de milli meselenin dördüncü yönüne gelelim. Burada sözkonusu olan ırkçılık meselesi-

* Bir başka vasiyetin aksine Lenin'in dünya proletaryasına vasiyeti: Doğunun topraklarını değil, kalbini fethetmek; yani onu köleleştirmek ve sömürgeleştirmek değil, ortak düşmanımız emperyalizme karşı mücadelede desteklemekti.

dir. Pantürkizm hareketidir. Bu hareket, dünya savaşı sırasında, özellikle de Türk ordularının Kafkasya'yı işgal altında tuttuğu 1917-18 yıllarında güçlü bir şekilde gelişti. Ne var ki, Mustafa Kemal 1921'de Pantürkizm ve Panislamizmin maceracı siyasetler olduğunu açıkladı. Öte yandan, 1923 den bu yana yeni bir gelişme gösteren Türk Ocaklarının (Pantürkist kulüpler), kendilerini Türk olarak nitelendirdikleri ve yarı-resmi yayın organlarıyla birlikte 1923'den beri Sovyetler Birliği' nde yaşayan Turan halklarına karşı büyük ve sistemli bir ilgi gösterdikleri doğrudur. Bu ilgi, daima, Bolşevizm aleyhtarı bir kampanya ile iç içe yürüyor. Bu halkların Resulzade ve Leki Oeldi gibi burjuva temsilcileri, Bolşevikleri emperyalist olmakla ve Turan halklarını ezmekle suçluyor ve onlara karşı amansız bir kampanya yürütüyorlar. Ama İstanbul'daki işçiden Anadolu'nun en ücra köyündeki ihtiyar nineye kadar bütün emekçi kitleler «Bolşevikler dostumuzdur diyorlar» Ne var ki, aydınlar tamamen zehirlenmiştir. Meselenin en zor yanı da budur ve Türk-Bolşevik ilişkileri açısından da belirleyicidir. Komünist Enternasyonal, bu akımla yakından ilgilenmelidir. Partimiz, bu görevin üstesinden henüz tek başına gelemeyecek kadar genç ve zayıftır. İllegal koşullarda çalışıyoruz ve büyük kayıplara mal olan hatalar işlenmiştir. İlk önce Mustafa Suphi yoldaş şehit düştü. O, legal bir parti olarak faaliyet yürütmemizin mümkün olduğu görüşündeydi. Bu görüş onun ve diğer on dört yoldaşın hayatına mal oldu. Bundan sonra, Ocak-Şubat 1922'de iki kurban daha verdik. Aynı sıralarda, Ankara'daki merkez komitesinin onlarca yıl ha-

pis cezasıyla yok olmasma yol açan da bu illegal koşullardı. 1922'de Ankara'da Partimizi Doğu şubesinin yönetimi altında olmasına rağmen, legale çıkartmak için yeni bir girişimde bulunuldu. 1923' de İstanbul'da yapılan 1 Mayıs çağrısı tutuklamalara ve henüz sonuçlanmamış bir davaya yol açtı. İşte Türkiye Komünist Partisi, bu koşullar altında faaliyet göstermek zorundadır ve olanaklar ölçüsünde gelişip güçlenmiştir. Fakat hâlâ çok küçük illegal bir Partidir. Eğer önünde duran görevleri iyi bir şekilde yerine getiremiyorsa, bunun nedeni güçlerinin yetersizliğidir.

Marksist-Leninist eserlere ve çok sayıda daha kapsamlı legal yayına ihtiyacımız var.

Doğu Emekçileri Komünist Üniversitesi bize çok yardımcı oldu. Fakat biz ondan daha da fazlasını bekliyoruz. Marksist eserlerin Türkçe basılmasına ve dil meselesine büyük önem verilmesi gerekiyor. Komünist Enternasyonalin kardeşçe desteği sayesinde yakında bir kitle Partisi olacağımızı ve bütün işçi ve köylülere, bir kısım aydınlara, özellikle de yarı-proleter aydınlara dayanacağımızı umuyoruz.

Yaşasın Komünist Enternasyonal!

Yaşasın Dünya Devrimi!

Komünist Enternasyonal 5. Dünya Kongresi Tutanağı, Almanca, s. 708-712

Fevziye

KOMÜNİST ENTERNASYONAL KADINLAR KONGRESİN'DE KONUŞMA

14 Ağustos 1924

Bugüne kadar Türkiye'de kadınların örgütlü bir kitle hareketi yoktu. Yabancı sermayenin rekabeti, ülkenin hâlâ yarı-feodal nitelikteki ekonomisinin gelişmesini engelliyordu. Nüfusun yüzde 85'i köylüdür. Köylü kadınların durumu çok kötüdür ve savaş yüzünden daha zorlaşmıştır. Kadınlar, 1908 yılından beri toplumsal üretime büyük ölçüde katılmaya başladılar. Posta, telgraf ve telefon gibi devlet kurumlarında, eğitim alanında, hastahanelerde ve terzi atölyelerinde çalışıyorlar. Geniş tabakaların proleterleşmesiyle birlikte, kadınlar da özellikle militarizmin ve Rum ve Ermeni işçilerin göçü sonucu sanayi alanına (tütün, deri, konserve) girmeye başladılar.

Türkiyeli proleter kadınlar, örgütlenmelerinin geri olmasına rağmen (Türkiye Komünist Partisi'nin on kadın üyesi vardır) işçilerin mücadelelerine katılıyorlar. Son zamanlarda, sadece kadınların çalıştığı fabrikalarda üç büyük grev yapıldı.

Burjuva kadın hareketi hızla gelişmektedir ve arkasında büyük bir basın vardır. Bu örgütler, sanayiye ucuz kadın işgücü sağlamayı kendilerine görev edinmişlerdir.

Internationale Presse-Korrespondenz, 14 Ağustos 1924, Sayı 106, s. 1369

L. Geller (Moskova)

SÖMÜRGE VE YARI-SÖMÜRGE ÜLKELERDE İŞÇİ HAREKETİ

(Türkiye ile İlgili Bölüm)

20 Şubat 1925

Tek tek Doğu ülkelerinde işçi hareketinin karşısında duran görevler, genel siyasi ve ekonomik duruma uygun olarak birbirinden çok değişiktir.

(.....)

Daha yakın zamanlara kadar İngiliz-Fransız sermayesinin bir yarı-sömürgesi olan **Türkiye**, milli devrimini tamamlamış ve kendisini, elde silah, emperyalist boyunduruktan kurtarmıştır.

Mücadele sürdüğü sürece Kemalist hükümet, köylülerle ve işçilerle iyi geçindi. Fakat savaş sona erer ermez, «halk» hükümeti, işçi hare-

ketine zalimce baskı uygulamaya başladı. Sendikalar yasaklandı. Sadece, başında hükümete sadık adamların bulunduğu sendikalara izin verilmektedir. Casusluk, milli şoven duyguları körüklendirme, Türk işçilerini Ermeni, Yunanlı ve Yahudi sınıf yoldaşlarına karşı kışkırtma, Kemalist siyasetin en sevdiği yöntemlerdir. Sayıca az olan ve özellikle İstanbul, İzmir, Bursa ve madencilik bölgesi Zonguldak'ta yoğunlaşmış bulunan Türkiyeli işçiler kendilerini bir yandan milli-dini çevrelerin etkisinden, öte yandan da Zubatov* türünden «önder»lerin etkisinden, ancak büyük çabalar sonucunda ve yavaş yavaş kurtarabilmektedirler.

İstanbul'da tramvay işçilerinin ve **Zonguldak'ta maden işçilerinin** yaptığı son grevler ve diğer hareketler, sadece İstanbul'daki işçilerin değil, bugüne kadar Kemalist hükümetin dayanağını oluşturan Anadolu işçilerinin safında da artık sınıf bilincinin, yani sadece yabancı kapitalistlere değil, yerli kapitalistlere karşı da mücadele etmenin zorunlu olduğu bilincinin giderek daha fazla yerleştiğini göstermektedir.

(.....)

Internationale Presse-Korrespondenz, 1925, Sayı 27, s. 397

* Zubatov, Çarlık Rusyasının ünlü gizli polis şefidir -Ç.N.

KOMÜNİST ENTERNASYONAL YÜRÜTME KOMİTESİ'NİN GELECEK GENİŞLETİLMİŞ TOPLANTISINDA ELE ALINMAK ÜZERE DOĞUDAKİ DEVRİMCİ HAREKETİN MESELELERİ

(Türkiye ile ilgili bölüm)

Aralık 1925

(...[1].....)

Yakın Doğunun birbirine komşu iki ülkesi olan Türkiye ve İran'da, aynı süreç içinde bir milli burjuva devleti oluştuğunu görüyoruz. Bu ülkelerin bağımsızlık mücadelesi, İngiliz emperyalizmine karşı mücadele şiarı altında yürütülüyor. İngiliz emperyalizmi, bu ülkelerdeki feodal geriliği ve parçalanmışlığı sürdürmek isteyen tüm feodal gruplara derinden bağlıdır.

Sosyo-ekonomik gelişmesi çok ileri olan Türkiye'de içteki mücadelenin akışı, Kemalistlerin önderliğindeki genç burjuvaziyi gitgide feodalizmin tüm kalıntılarıyla hesaplaşmaya doğru, burjuva-cumhuriyetçi bir devlet ilkesine doğru çekmektedir. Türkiye ile İngiliz emperyalizmi arasındaki çelişme keskinleşmekte ve Türkiye'yi SSCB

ile dostça ilişkiler kurmaya adeta zorlamaktadır. Bununla birlikte Türk hükümeti, bir yandan da Türkiye proletaryasının, emekçi kitlelerin partisi olan Türkiye Komünist Partisini kovuşturuyor. Ne var ki, bugün Türkiye'deki iktidara karşı izlenecek taktiği onun sırf bu özelliğine bakarak, yani komünistleri kovuşturmasına dayanarak belirlemek ağır bir hata olurdu. Türkiyeli yoldaşlar, Kemalist hükümetin devrimci kazançları sağlamlaştırmaya ve SSCB ile dostça ilişkiler kurmaya yönelik her adımını, bundan sonra da, kararlılıkla ve tereddütsüz desteklemelidirler. Ama bunun yanı sıra Türkiye Komünist Partisi, Kemalist polisin tüm engellemelerine ve yasaklarına rağmen, şehir proletaryası ve köylü kitleleri arasında ciddi bir faaliyet sürdürmelidir. Çünkü ancak o zaman, devrimci sürecin sırf burjuva düzeninin kazançlarıyla sınırlı kalmasını yeterli bulmayan ve emekçilerin toplumsal ihtiyaçlarını karşılayabilmek için devrimi daha da ileri götürmek isteyen bu kitlelerin bağımsız proletarya partisi haline gelebilir.

(.....)

Komünist Enternasyonal Dergisi,
1925, Sayı 12, s. 1238-1239

P. Kitaygorodski

TÜRKİYE'DE İŞÇİ HAREKETİ

Aralık 1925

Türkiye İşçi Hareketinin Geçmişi

Türkiye'ye ilk buhar makinası 1860 yılında girdi. Ama, deyim yerindeyse, «sanayide devrim» diyebileceğimiz bu olayın sonuçları ancak 1880 yıllarında duyulmaya başlanmıştır. Çıraklık düzeni ve hiyerarşik yapılarıyla zanaatkar loncaları, ancak 1880'lerin sonunda ciddi olarak sarsıldı. Eski loncalar dağıldı. İşçi sınıfı sahneye çıktı. İşçilerin ilk örgütlenme denemelerine 1893 yılında rastlıyoruz. «Tufan» top fabrikasında çalışanlar, Osmanlı Makinistler Birliği'ni kurmuşlardır.

Ne var ki, bu örgüt daha çiçek açamadan solup gitti. Abdülhamit'in özgür örgütlere, hele işçi örgütlerine hiç tahammülü yoktu. Bu tür birliklerin önderlerini ve örgütçülerini sistemli bir biçimde kovuşturuyor ve sürgüne yolluyordu. Kanlı Sultan'ın zorba yönetimi yüzünden genç işçi örgütlerinin tohumları bir türlü yeşerememiştir. Türkiye'nin sanayi işçileri dağınıktılar ve ceha-

letin ve uyuşukluğun karanlığında kaldılar. Ancak 1908 Jön Türk devrimiyle birlikte işçi örgütlerinin gelişmesi de büyük bir hız kazandı. Anayasanın ilanı üzerine Türkiye toplumu hareketlendi ve ülkeyi baştan başa sayısız örgütler kapladı. Bu örgütlenme ateşi, fabrikalarda, demiryollarında vb. çalışan ve sayısı o günlerde yüz bini bulan Türkiye işçi sınıfını da sardı.

Türkiye işçi hareketi, Bulgar, Ermeni, Musevi sosyalistler ve diğer sosyalistler tarafından örgütlenmişti. «İttihat ve Terakki» partisi, elindeki devlet gücünün tüm şiddetiyle bunlara saldırmıştır. İlk örgütlenenler, Doğu Demiryolları işçileri ve İstanbul tramvay işletmesinde çalışan işçilerle memurlar oldu. Türkiye daha 1909 yılında demiryolcularla tramvaycıların ilk grevine tanık olmuştur.

Jön Türk hükümeti, işçi hareketinin kızıl hayaleti karşısında korkuya kapılarak sert bir grev yasası çıkardı. Bu yasa bugün hâlâ yürürlüktedir. Bu yasaya göre, işçiler, taleplerini ancak hükümet komiseri dikkate değer bulmuşsa ya da iki tarafı uzlaştırmada başarısız kalmışsa, grev ilan edebilirler. İşçiler, uyuşmazlığın ele alınmasının üstünden ancak iki ay geçtikten sonra grev ilan etme hakkına sahiptirler. Bu zindan yasası, fiiliyatta grev hareketinin tümden yasaklanması anlamına geliyor.

İşçi dernekleri meselesine gelince, gerçi Jön Türkler bu gibi örgütleri düzenleyen özel bir yasa çıkarmamışlardı, ama işçiler genel dernekler yasasından yararlanarak, daha sonra «Dernek» adını alan birliklerini kurdular.

Jön Türk rejiminde yürürlükte olan dernekler

yasası taşrada şube açmaya izin vermekle birlikte, derneklerin federasyon şeklinde birleşmesini kesinlikle yasaklıyordu. Fiiliyatta bu, işçilerin legal birleşme olanağını yok etmek demekti.

Emperyalist savaş sırasında iktidarda olan «İttihat ve Terakki» partisi, bir yandan milli burjuvazinin oluşması için milli sanayiyi geliştirme, anonim şirketler ve bankalar kurma yolunda çaba gösterirken, öte yandan küçük burjuvaziyle liman işçilerini de örgütlüyordu. «İttihat ve Terakki» partisi, dokumacılık işçilerini, fırıncıları, ayakkabıcıları (hem ustaları, hem de çırakları kapsamak üzere) vb. artellerde örgütledi. Bu artellere devlet hem çeşitli siparişler, hem de kredi ve hükümetin Almanya'ya ısmarladığı makinaları veriyordu. Artellere bağlı işçiler, «yurt savunması» için çalıştıkları gerekçesiyle askere alınmıyordu. Hükümet aynı zamanda, büyük tekelci şirketlerden mal alan geniş bir tüketim kooperatifleri ağı da kurdu.

Böylece her yeni kuruluş «İttihatçılar» (Jön Türkler) tarafından ele geçirildi ve hükümet memurlarının sıkı denetimi altında kaldı.

1918 yılında imzalanan ve Jön Türk rejiminin toptan yenilgisini pekiştiren Mondros Mütarekesinden sonra İstanbul işçileri, birbiriyle rekabet halindeki İngiliz ve Fransız işgalcilerinin etkisi altına girdi. Ortaya bir sürü maceracı çıktı. Bunlar, kah İngilizlere, kah Fransızlara satmak amacıyla bir işçi örgütü kurmaya çalışıyorlardı. Bunların içinde İngilizlerin satın aldığı Hilmi adındaki işçi döneği özellikle dikkati çeker. Bu adam 1921 yılında etrafında 7 bin İstanbullu işçi toplamayı ve başarılı bir tramvay işçileri grevi (İstanbul'da-

ki tramvay şirketi Fransız-Belçika sermayesine aittir) yönetmeyi becermiştir. Ama daha 1922 Şubatında Fransızlar İngilizler karşısında üstünlük sağladı. Türk memurların da yardımıyla İşçileri Koruma Cemiyeti adım taşıyan ve sadece Müslüman işçileri kapsayan bir dernek kurdu. Hilmi sahneden silindi ve İstanbul işçi örgütlerinin başına bu kez de başka bir dolandırıcı, Şakir Rasim adlı biri geçti. Şakir Rasim, 1922'de Amsterdam'da İstanbul işçilerini temsil etmiştir.

Gelgelelim bu maceracının şansı yaver gitmedi. 1922'deki tramvay işçileri grevi başarısız oldu. İşçileri Koruma Cemiyeti dağıldı. Bu cemiyetten geride kalan tek şey, satılmış yöneticisi Şakir Rasim'in yemeyip içmeyip körüklediği şoven ve milliyetçi önyargıların pis izleriydi. Zaten bu «Cemiyet»e sırf Müslüman işçilerin alınması ve «Cemiyet» üyelerinin her bayramda dini törenler düzenlemesi, örneğin kurban kesmeleri, bu «işçi örgütü»nün ne menem bir örgüt olduğunu anlatmaya yeter.

Anadoluya gelince; o günlerde Anadoludaki işçi hareketi tamamen Kemalistlerin etkisi altındaydı. Anadolu işçi sınıfının en önemli gruplarını demiryolu işçileri, mermi fabrikası işçileri ve maden işçileri oluşturuyordu. Devlete ait fabrikalarda çalışan işçilerin dernek kurma hakkı olmamakla birlikte, Kemalist İktidar işçilerin yardımlaşma sandıkları kurarak bu sandıklar etrafında örgütlenmesine engel olamadı. Hükümet, yukarıda saydığımız fabrikaların aksamadan çalışmasını istediği için işçilere, özellikle de demiryollarında ve mermi fabrikalarında çalışanlara yüksek ücret (günde 3 Türk Lirası) ödemekte ve

kendini bu yoldan grevlerle işçi uyuşmazlıklarına karşı peşinen güvence altına almaktadır. Maden işçilerine, ocağa iniş-çıkışlar da içinde olmak üzere sekiz saatlik işgünü tanınmıştır. İktisat. Bakanlığının başında bulunan küçük burjuva sosyalisti Mahmut Esat, işçi sigortaları, parasız sağlık hizmeti, işçi çocukları için parasız eğitim vb. içeren bir yasa tasarısı hazırladı.

Gerçi Kemalistler işçilerin yardımlaşma sandıkları kurmasına izin veriyordu, ama onların bu liberalizmi işçilere dernek kurma ve toplu sözleşme hakkı tanıyacak kadar da ileri gitmiyordu.

Milli Devrimin Zaferinden Sonra Türkiye'de İşçi Hareketi

Türkiye İşçi Sınıfının Bileşimi ve Özellikleri

Türkiye'de toplam 200 bin kadar şehir proletaryası vardır. Bunun üretim dallarına göre dağılışı şöyledir:

Demiryolu işçileri	8 bin 500 (5 bini derneklerde örgütlü)
Maden işçileri	25 bin (8 bini örgütlü)
Fabrika işçileri	40 bin (12 bini örgütlü)
İnşaat işçileri	12 bin (4 bini örgütlü)
Tramvay işçileri	3 bin (bin beşyüzü örgütlü)
Gemiciler	5 bin (2 bini örgütlü)
Liman işçileri	7 bin (hepsi loncalarda örgütlü)
Şoför ve arabacılar	10 bin (5 bini loncalarda örgütlü)
Tütün işçileri	25 bin (7 bini örgütlü)
Mevsimlik işçiler	15 bin (hiç örgütlenmemiş)
Matbaacılar	bin beşyüz (bini örgütlü)
Liman hamalları	20 bin (10 bini örgütlü)

Türkiye'de savaş sonrasına ait istatistikler olmadığı için, bu sayılar da kesin değildir. İstatis-

tikler olmadığı için, İktisat Bakanlığının bültenlerinde, İstanbul'da yayımlanan «L'Economiste d'Orient» adlı dergide ve Türkiyeli komünistlerin raporlarında vb. verilen sayıları kabulden başka çaremiz yok.

Şehir proletaryasının sayısal bileşimi kaba çizgileriyle budur. Bu hesaba özel kuruluşlarda çalışan memurlarla (ki, sayıları sırf İstanbul'da bile on binlercedir), devlet kuruluşlarında ve belediyede çalışan memurlar (sayıları 20 bin kadar) katılmamıştır.

Şimdi de Türkiye işçi sınıfını oluşturan her bir grubun ayırdedici özelliklerini kısaca anlatalım.

Türkiye proletaryasının öncü müfrezesini İstanbul işçileri, özellikle de demiryolu işçileri oluşturuyor. Proletaryanın bu tabakası, küçük burjuvazinin içinden çıkmıştır. Bunlar çoğunlukla özel kuruluşlarda ve devlet kuruluşlarında çalışan küçük memurların, küçük tüccarların ve yoksullaşmış zanaatkarların çocuklarıdır. Demiryolu işçileri arasında, Türkiye ölçülerine göre okuma-yazmayı iyi bilenlerin oranının yüksek olduğunu görüyoruz; hatta içlerinde lise mezunları bile vardır.

Liman işçileri, gemi hamalları, hamallar ve seyyar satıcılar ise hâlâ ortaçağdan kalma loncalarda örgütlüdür. Bunlar genellikle köylü unsurlar olup, çoğu İstanbul'a birkaç yıllığına gelen ve yeniden köylerine dönmeyi amaçlayan Kürtler ve Lazlardır. Ağır vergi yükü bunları köylerini terkederek eski Osmanlı başkentine gelmeye ve burada kayıkçı, liman hamalı, hamal vb. olarak çalışmaya zorluyor. Örgütlü olmaları sayesinde

nisbeten yüksek ücret alırlar ve Abdülhamit'ten Kemal Paşa'ya kadar tüm hükümetler, İstanbul hamallarının örgütünü ciddi bir güç olarak hesaba katmak zorunda kalmıştır. Kemalistler 1923 yılında İstanbul'u ele geçirdiklerinde, bu işçi kategorisinin başına buyrukluğunu kısıtlamayı denediler. Ne var ki, bu girişim, hamalların jandarmayla kıran, kırana çatışmasıyla sonuçlandı. Yüzlerce hamal yaralandı. Bu arada, hamalların çoğunluğunu oluşturan Kürtlerin aralarındaki tutkunluk, hiç de küçümsenemeyecek bir rol oynadı. Örgütün önderleri olan «kahya»lar hapis cezalarına çarptırıldı. İstanbul'daki gericiler, hoşnutsuz Kürtler üzerinde karşı-devrimci bir ajitasyona giriştiler ve hatta Kürtlerin yardımıyla Mustafa Kemal'e bir suikast düzenlemeyi bile başardılar. Polis, zamanında önlem alarak suikastı önleyebildi ve bütün elebaşları tutukladı (Ekim 1923).

Zonguldak'ta bulunan maden işçilerinin hepsi köylüdür. Bunlar, kömür ocaklarında 3-6 aylık bir süre için çalışmaktadırlar. Maden ocaklarındaki maddi çalışma koşulları dayanılacak gibi değildir ve bir insanın orada daha uzun zaman kalması fiziksel bakımdan olanaksızdır. Köylüler, genellikle, doğrudan doğruya maden sahibi tarafından işe alınmamakta, maden sahibiyle anlaşma yapmış olan bir dayıbaşı aracılığıyla işe girmektedirler. Bu «artel başı» (amele çavuşu), sindirilmiş ve çaresizlik yüzünden madenlerdeki yıpratıcı çalışmaya razı olmak zorunda kalmış artel üyesi köylüleri amansızca sömürür. 1923 yılında bazı ileri işçiler, Zonguldak maden işçilerini örgütlemeyi başardı. Bu ileri işçiler, meslek eğiti-

mi için Almanya'ya gönderilmiş ve oradan geri dönmüşlerdi. Böylece ilk grev patlak verdi. Bu konuya ileride yeniden döneceğiz.

«İttihat ve Terakki» partisi, emperyalist savaş sırasında bin beş yüz genç işçiyi, çeşitli sanayi dallarında ustalaşmaları için Almanya'ya ve Avusturya-Macaristan'a yollamıştı. Bu işçiler, Almanya'da Kasım Devrimini ve Macaristan'da da Sovyet Devrimini yaşamış, kısmen faal olarak bunlara katılmışlardı. Bu vasıflı Türk işçileri, yurda döndükten sonra Türkiye işçi sınıfının örgütlenmesinde önemli bir rol oynadılar. İçlerinden bir çoğu Türkiye Komünist Partisinin kurulmasına aktif olarak katıldı ve her zaman için devrimci işçi hareketinin öncü savaşçıları olarak ortaya çıktı.

Bugün Türkiye işçi sınıfı, ana hatlarıyla, hâlâ loncalara özgü dar görüşün ve küçük burjuva psikolojisinin damgasını taşımaktadır. Ne var ki, yeni Türkiye'nin Kemal hükümeti tarafından hızla geliştirilen sanayileşmesi, Türkiye proletaryasını radikalleştirecek ve onu çağdaş anlamda bir sınıf haline getirecektir.

İzmir İktisat Kongresi

1923 yılı başlarında İsmet Paşa hükümeti İzmir'de ülkenin iktisadi sorunlarını ve üretici güçlerin geliştirilmesini görüşmek üzere özel bir kongre topladı. İşçi sınıfına toplantıda temsil hakkı tanınmakla birlikte, delegeler yerel makamlarca atanacaktı. Neyse ki, komünist «Aydınlık» grubunun insiyatifi sayesinde İstanbullu işçiler örgütlenerek işçilerinden üç delege seçmeyi başar-

dılar. Bu delegelerin arasında, Türkiye komünist hareketinin öncüsü, Partinin genel sekreteri ve önderi olan Dr. Şefik Hüsnü yoldaş da vardı. (Bu yoldaş, geçtiğimiz günlerde, 1 Mayısla ilgili bir broşür yüzünden Ankara İstiklal Mahkemesi tarafından 15 yıl ağır hapse mahkum edilmiştir. İleride bu davaya yeniden değineceğiz).

Şefik Hüsnü, İzmir Kongresinde tüm işçi delegasyonunu kendi arkasına almayı başardı. Kongrenin işçi meselesiyle ilgili program maddelerinin çoğu, Hüsnü yoldaşın katkısıyla hazırlandı. İşçi delegasyonunun grup toplantılarında iş güvenliği, sekiz saatlik işgünü, sendika kurma ve toplu sözleşme hakkıyla ilgili maddeler tartışıldı ve kabul edildi. Hükümet bu talepleri yerine getirmeye söz verdi, ama bugüne kadar İzmir Kongresinin işgüvenliği yasasıyla ilgili programı kağıt üzerinde kalmıştır. Meclis, işçi sorunlarıyla ilgili yasa tasarılarını görüşmeyi bir oturumdan diğerine erteleyip durmaktadır.

İzmir İktisat Kongresiyle Türkiye işçi hareketi önemli ölçüde hız kazandı. İşçi hareketi içinde iki kanat ortaya çıktı: Ilımlı, «yurtsever» bir kanat ve komünist bir kanat. İstanbul'daki matbaa işçileri, tramvay işçilerinin bir bölümü vb. komünist «Aydınlık» grubunun etkisi altındaydılar. Ötekiler ise, daha önce sözünü ettiğimiz sahtekar Şakir Rasim'in peşine takılmıştı.

İstanbul'da gelişmekte olan komünist hareketi ezmek için İsmet Paşa hükümeti, 1 Mayısı fırsat bildi. Başta Şefik Hüsnü yoldaş olmak üzere «Aydınlık» grubunun önderleri zindanlara atıldı. Haklarında vatana ihanet suçundan siyasi bir dava açıldı.

İstanbul resmi makamları bu tutuklamalarla, kendi ajanları Şakir Rasim'in yardımına koşmak istemişti. Ama İstanbul işçileri, bir kere seçmiş oldukları yoldan geri dönmediler. Sendika hareketi ilk büyük başarılarını kazandı. Hemen daha 1923 Temmuzunun ortalarında, aylarca sürecek bir grev başlatıldı. Birleşmek ve ekonomik durumlarını düzeltmek için mücadele etmeye kararlı olan işçi kitlelerinin baskısı karşısında hükümet tüm derneklerin «yasaya aykırı olarak» genel bir birlik içinde birleşmesine göz yummak zorunda kaldı.

Birlik

26 Kasım 1923'de İstanbul'da iki yüz elli delegenin katıldığı bir İşçi Kongresi yapıldı. Kongreye Zonguldak'tan ve Balya-Kara Aydın yöresinden maden işçilerinin temsilcileri de katıldılar. Böylece kongre, ülke çapında bir toplantı niteliği kazandı. Kongre, kapitalist ülkelerdeki işçi konfederasyonlarına benzer bir «Bütün Türkiye İşçi Birliği»nin kurulmasına karar verdi. Bu işçi konfederasyonu, İstanbul'daki 19 bin örgütlü işçiyi (toplam 32 dernek), Zonguldak bölgesindeki 15 bin maden işçisini ve Balya-Kara Aydın yöresindeki 10 bin işçiyi kapsıyordu.

Birliğin başına, kendisini artık iyi tanıdığımız Şakir Rasim geçti. Şakir Rasim, vargücüyle Birliğin faaliyetlerini İstanbul Ohrana'sının* talimatlarına uygun bir yola sürüklemeye çalıştı. Şa-

* Ohrana, Çarlık Rusyasındaki gizli polis örgütünün adıdır. —Ç.N.

kir Rasim'in ısrarları üzerine, bütün sendikalardaki komünistler sendikadan çıkarıldı. Basına verdiği bir demeçte, bu saygıdeğer polis köpeği gazetecilere şunları söyledi: «Birlik, yalnızca ekonomik hedefler peşindedir ve kelimenin gerçek anlamıyla milli bir örgüttür. Birliğin ne bolşevizmle, ne de sosyalizmle hiç bir ortak yam yoktur. Birlik, aşırı uçlarla mücadeleyi kendine görev bilir.»

Şakir Rasim, burjuva Kemal hükümetine bağlılığını daha da iyi göstermek için, Birlik Yönetim Kuruluna ikinci başkan seçiminde, Kemalist Halk Partisinin İstanbul örgütü sekreteri olan Dr. Refik İsmail Beyi aday gösterdi. Böylece Kemalistlerin, Türkiye'nin örgütlü işçi sınıfı üzerindeki vesayeti pekişmiş oldu.

Birlik Yönetim Kurulunun iktidar karşısındaki yaltakçılığı her türlü sınırı aşmıştı. Cumhurbaşkanı Mustafa Kemal Paşa'ya çekilen kölelik telgrafları, resmi makamların karşısmda eğilip bükülme ve onlara yaranma çabaları, «milli» çıkarlara bağlılık gösterileri, şu ya da bu «paşa»ya çekilen ziyafetler; işte polis ajanı Şakir Rasim'in pratiğinde bütün bunlara en yaygın bir biçimde başvuruldu. Bizzat «Gazi» Mustafa Kemal Paşa, Birliğin gösterdiği bu «bağlılık» duygularına karşılık olarak, sendika kurma ve grev yasasını bir an önce hazırlatmaya söz verdi. Gelgelelim bu yasa bugüne kadar bir türlü dünyaya gelemedi.

Birlik, İstanbul'un örgütlü işçilerinin tümünü kapsayamamıştır. Birinci olarak demiryolu işçileri, ikinci olarak da basın işçileri Birliğin etkisi dışında kaldılar. Hatta Birliğe karşı muhalefete başladılar. İstanbul matbaa işçileri üzerinde

de komünistlerin büyük etkisi vardı. Aynı şekilde liman işçileri de Birliğe katılmayı reddettiler.

Çok geçmeden Birlik, işçilerin gözünde tüm saygınlığını yitirdi. Bunu görmek için Birliğin üye sayısına bakmak yeterlidir. Başlangıçta sadece İstanbul'da 19 bin üyesi olduğu halde, bu sayı 1924 Nisanında toplam 7 bine düşmüştür. Birliğin el-ayak öpme taktiği, resmi makamlara yaltaklanması, işçi kitlelerini itti. Artık işçi kitleleri, Ohrana'nın ve burjuva hükümetinin işçi çıkarlarının koruyucuları olmadığını anlayacak kadar gelişmişti.

Resmi makamların işçi birliğini boş vaatlerle avutarak, gerçekte sendika özgürlüğü sorununu bir adım bile ileri götürmemeleri anlamlıdır. Hükümet, bu en sadık bendesi Birlik gibi vatanperverlikten yanına varılmayan hilkat garibesine karşı bile güvensizdi. İşçi Birliği, kısa zamanda, kendiliğinden dağıldı.*

Grev Dalgası

1923 yaz aylarında Türkiye'nin işçi hayatında büyük olayların başgösterdiğini daha önce de belirtmiştik. Ülkenin hemen hemen tüm büyük işçi merkezlerinde grevler patlak verdi. Grev dalgası, muazzam bir alanı kapladı ve grevcilerin sayısı Türkiye işçi hareketinde görülmemiş bir rakam olan 32 bini buldu. Bu grevler, bütün olarak, bir

* Burada, yeri gelmişken, «Türkiye Beynelmilel İşçiler İttihadı»ndan da söz edelim. Bu devrimci sendikal örgütün kendi gazetesi bile vardı. Ne var ki, sadece «gayri müslim» işçileri kapsıyordu ve Türk işçiler arasında etkisi yoktu. Bu örgütün varlığı üç yıl sürmüştür.

saldırı niteliğindeydi. Ekonomik taleplerin yanısıra, birçok siyasi talep de ileri sürülmüştü: Sendika hakkı, toplumsal yasaların çıkarılması vb. gibi. Komünistlerin önderlik ettiği grevlerde (örneğin İstanbul matbaa işçilerinin grevinde ve Doğu Demiryolu grevinde), talepler arasında Sovyetler Birliği ile yakın ilişkilerin geliştirilmesi de yer aldı.

Grevlerin yarısı işçilerin zaferiyle sonuçlandı. Grev yapılan işletmeler şunlardır:

	Grevci işçi sayısı	Grevde geçen gün sayısı
İstanbul'daki Bomonti Bira Fabrikası	300	8
Matbaa işçilerinin grevi	100	8
Doğu Demiryolu	1.400	8
Aydın Demiryolu	1.600	10
Zonguldak maden işçilerinin kısmi grevi	10.000	3
Zonguldak işçilerinin 25 Temmuz dan 6 Ağustosa kadar süren genel grevi	12.000	12
İstanbul liman işçilerinin grevi (Ekim)	5.000	7
Çevredeki tarım işçilerinin grevi	130	2

Grevler, Türkiye işçi hareketi tarihinde bir dönüm noktasını oluşturuyordu. Hükümet, işçi sınıfını dizginlemek ve işçi hareketini denetlemek için harcadığı tüm çabalara karşın, ilk kez böyle on binlerce proleteri saran grev hareketinin gelişmesini durduramadı.

1924 yazında da posta-telgraf memurları ve tramvay işçileri greve gitti. Tramvay işçileri jandarmayla çatışmaya bile girdiler ve grevcilerden bazıları yaralandı, yirmi yedisi de tutuklandı. Bu

grev, İstanbul işçilerinin «milli» devlet iktidarıyla bağları koparttığını ve ona karşı muhalefete başladığını gösteriyordu. İstanbul işçileri, «milli» devlet iktidarının bir burjuva iktidarı olduğunu ve Türkiye burjuvazisiyle yabancı kapitalistlerin çıkarlarını savunmak için işçileri kurşunlamaktan bile kaçınmayacağını, bizzat kendi pratikleriyle kavramışlardı.

1924 Ekim ayında Doğu Demiryollarında (İstanbul-Edirne) bir grev patlak verdi. Greve yol açan olay, işçilerin yardımlaşma sandığındaki paraları kendi aralarında paylaşma kararıydı. Fransız demiryolu şirketi işe burnunu soktu ve en faal iki işçiye yol verdi. Bunun üzerine işçiler işten atılanların yeniden işe alınması için greve gittiler. Doğu Demiryolları yönetimi, kendisinin de belli bir katkıda bulunduğu sandığın paralarını 1922'den bu yana dilediği gibi kullanıp durmuştu. Greve resmi makamlar müdahale etti. Grev zorbalıkla bastırıldı.

Tüm 1924 yılı boyunca kah orada, kah burada grevler patlak verdi. Resmi makamlar ise her seferinde, çoğunlukla yabancı olan patronların safında yer aldılar. Örneğin 1924 Ekiminde İstanbul'daki büyük un fabrikalarında ve devlete ait dokuma fabrikalarında bir grev oldu. Bu sonuncusuna kadın işçiler de katıldı.

Burada Şirketi Hayriye'ye bağlı gemicilerin 1925 Ağustos ayında yaptığı grevden de söz etmeden geçmeyelim. Türklerin elinde olan bu şirket muazzam kârlar elde ettiği halde, gemicilere ancak ölmeyecekleri kadar ücret ödüyordu.

Polis, doğal olarak hisse sahiplerinden yana çıktı ve en faal işçileri tutukladı. Grevcilerden on-

larcası işten atılarak yerlerine grev kırıcılar alındı.

Polisin dağıttığı bu grev dolayısıyla, İstanbul'da yayımlanan «Cumhuriyet» adlı Kemalist gazete, Türkiye'deki işçi meselesi konusunda bakınız neler yazıyor. Gazetenin 21 Ağustos tarihli başmakalesinde şunları okuyoruz:

«Şirketi Hayriye'de çalışan işçilerden bir kısmı, grev yapmaya kalktı. Bu teşebbüsleri başarısızlığa uğradı. Türk işçisi, Avrupalı işçilerin niteliklerine ve maddi kaynaklarına sahip değildir. Türk işçi sınıfı henüz çocukluk çağındadır ve işçi örgütleri, üyelerini greve itmekle hata işlemektedirler. Ancak hiç bir sorumluluk duygusu olmayan unsurlar, saf Türk işçilerini sınıf mücadelesinin tehlikeli yolunu tutmaya kışkırtabilir. Türkiye'de büyük kapitalistler yoktur. İktisadi hayatımız henüz yeterince gelişmiş değildir ve işte bu yüzden bizde işçi meselesine yer yoktur. Bizim müteşebbislerimizin, yani insiyatif sahibi kimselerin maddi yaşama koşulları, işçilerinkinden hemen hemen farksızdır. (?) Ama gene de işçilerimizin hoşnutsuz olduklarını ve kolay heyecana kapıldıklarını bir olgu olarak tesbit etmeliyiz. Onların bu heyecanı, işçilerle müteşebbisler arasındaki zıtlığı keskinleştirme eğilimini taşıyor. İşçilerin bu heyecanlı ruh halini görmezlikten gelemeyiz. Bu durum, milli ve iktisadi gelişmemiz için bir tehlike haline gelebilir. Vakit geçirmeden buna karşı önlemler almak zorunludur. İşçi sınıfını yönetecek, uygarlaştıracak ve mükemmelleştirecek organlar kurulmalıdır.»

Uzun lafın kısası: Caveant consules! Yani, resmi makamlar Türkiye işçilerini zaptü rapta

almalı ve kendi vesayetleri altında tutmalıdırlar. Uzun sözün kısası: Zubatov'un hayaleti Boğaziçi semalarında gezinmektedir!

Tüm Türkiye basını grevcilere karşı cihad açtı. Grevcilerin «zavallı, yoksul» Türk gemi sahiplerinin cebine el atmaya cüret ettiklerini yazıyorlardı. Türk milli burjuvazisi işçi sınfının üzerine çullandı ve bütün devlet aygıtını harekete geçirdi.

Cumhuriyet Türkiyesi işçi sınıfının en temel hakları gaspedilmiştir. Türkiye işçisi, sekiz saatlik işgünü nedir bilmez. Normal çalışma süresi 14-15 saattir. İşçilerin çağdaş sendikalarda birleşmesi yasaktır. İşçiler grev yapamazlar. Hastalığa, yaşlılığa ya da kazalara karşı kendilerini güvence altına almak için örgüt kuramazlar. Kadın ve çocuk emeği, insafsızca sömürülmektedir. Milli burjuva devriminin ürünü olan burjuva devleti, kendi sınıf çıkarlarını savunmakta ve proletaryayı polis denetimi altına sokmak istemektedir.

Teali*

1924 güzünde Türkiyeli komünistler, İstanbul'daki bazı dernekleri canlandırmayı ve kendiliğinden dağılmış olan «Birliğin» yerine yeni bir işçi konfederasyonu kurmayı başardılar. Bu yeni konfedarasyonun adı «Teali» idi. Komünistler, bazı dernek yönetimlerinde önder bir çekirdek oluşturmuşlardı. İşte oralarda kendi gruplarına dayanarak ve sempatizan işçileri de bu gruplara alarak bir örgütlenme çalışması yaptılar.

* Teali ile, «Amele Teali Cemiyeti» kastediliyor -Ç.N.

«Teali»nin başındaki yönetim neredeyse tamamen komünistlerden oluşuyordu. Sadece başkan, Birliğin Yönetim Kurulunda da görev almış olan Dr. Refik İsmail Bey adında bir Kemalistti. Bu başkan hükümetle sürekli ilişki içinde bulunmakla birlikte, komünist grubun talimatlarını uygulamak zorunda da kalıyordu.

«Teali», 1925 Mayısına kadar varlığını sürdürdü. Önder durumdaki komünistlerin —on beş aydın ve bir işçi— tutuklanmasından sonra hükümet tarafmdan kapatıldı.

1 Mayıs 1925'de İstanbul komünistleri, proletarya bayramı konulu bir broşür yayınlamışlardı.

Türkiyeli komünistler son tutuklamalara kadar, bütün bir yıl boyunca canlı bir çalışma yürüttüler. Teorik «Aydınlık» dergisi birçok kez çıktı. Bundan başka bir de «Orak-Çekiç» adında bir gazete çıkarıldı. Bu gazeteye Trakya ve Anadoludan onlarca işçi, muhabir olarak katıldı. Marksizm-Leninizmin, işçi meselesinin sorunlarını vb. işleyen on beş kadar da broşür basıldı.

Hükümet, Türkiye işçileri üzerinde komünistlerin etkisinin gitgide güçlenmesinden korktu ve komünistleri işçilerden tecrit etmeye karar verdi. On yedi sorumlu Parti görevlisi tutuklanarak Ankara İstiklal Mahkemesine sevkedildi. Bu görevliler, toplam 159 yıl hapis cezasına çarptırıldı. Sadece dört yoldaş, burjuva adaletinin pençesinden kurtulmayı başarabildi. On üç yoldaş ise, Ankara'daki zindancıbaşıların elinde kaldı. Hükümet, Partinin yayın organları olan «Aydınlık»ı, «Orak-Çekiç»i ve Bursa'da yayınlanmakta olan «Yoldaş»ı yasakladı. «Teali»nin yönetim kurulunu

dağıttı ve ülkede tam anlamıyla zorbalık ve keyfiliğe dayanan egemenliğini pekiştirdi.

Son zamanlarda hükümet, geçtiğimiz aylardaki grev hareketleri ve özellikle de Şirketi Hayriye işçilerinin grevi karşısında, işçi hareketini sıkı bir biçimde ele almaya karar vermiş bulunuyor. Hükümet, işçiler kendi haline bırakılırsa işçi hareketinin çok tehlikeli boyutlara ulaşabileceğini artık iyice kavramıştır. İsmet Paşa hükümeti, işçilere göstermelik bir örgüt sunmayı gerekli görüyor. Bu örgüt, «Cumhüriyet» adlı İstanbul gazetesinin deyimiyle, «her türlü siyasetten uzak olup, sadece ekonomik amaçlar güdecektir». İşte bu yolla hükümet, işçilerin hoşnutsuzluğunun önüne geçmeyi ve onların dikkatini siyasi meselelerden saptırmayı ummaktadır.

Sonuç olarak bu amaçla, 10 Ağustos 1925'te İstanbul'da İstanbul İşçi Yardımlaşma Derneğinin toplantısı yapıldı. Polis, sessiz kalarak toplantıyı onayladı. «Teali»nin eski yönetim kurulu yerine yenisi seçildi. Yeni yönetim kurulu başkanlığına da, artık fazlasıyla tanıdığımız Dr. Refik İsmail Bey, yani Kemalist partinin İstanbul örgütü sekreteri getirildi. Toplantı, aynı zamanda bir bildiri yayınlayarak işçilerin siyasi meselelerle hiç bir şekilde ilgilenmediklerini ilana karar verdi. İşçilerin siyasetle hiç bir ilgisi olamazdı.

Bu, Kemal hükümetinin işçi hareketini «dizginleme» yolundaki ilk deneyi değildir. Kemalist hükümet, komünistleri illegaliteye itmiş, işçi sınıfını öndersiz bırakmış, gazetelerini yasaklamıştır. Şimdi de, işçilerin gözünü boyamaya çalışıyor.

Ama boşuna! Bizzat Kemal hükümetinin kendi elleriyle geliştirmeye çalıştığı kapitalizmin

mantığı, işçileri güya «siyaset»ten uzak tutsun diye dikilen tel örgüleri, kimsenin gözünün yaşına bakmadan bir bir devirecek, hükümetin hafiyesi «vasi» bayların işçi sınıfını zaptetmek için kurduğu kağıttan şatoları yerle bir edecektir. Ve işçiler «siyaset»e katılacaktır. Türkiye işçi hareketi, kendini Kemalist «Zubatovcuların» cenderesinden kurtaracak, sınıf mücadelesi yolunda ilerleyecektir. Kemalistler, tarihin tekerleğini geriye döndüremeyeceklerdir.

Türkiye'nin sanayileşme süreci, işçilerin kitle hareketinin gelişmesi için yeterli bir temel oluşturuyor. Ve Kemalist «vasiler» proleter sınıf hareketini ne kadar zincire vurmaya çalışırlarsa, bu kitle hareketi de o ölçüde devrimci olacaktır...

Komünist Enternasyonal Dergisi,
1925, Özel Sayı, s. 75-84

Komünist Enternasyonal Yürütme Kurulu
Raporu

DOĞU ÜLKELERİNDEKİ DEVRİMCİ HAREKETLER - TÜRKİYE

1925 - 1926

Bu raporun yazıldığı dönemde Türkiye'nin iç durumu tam bir istikrara kavuşmuştur. Devrimle iktidara gelen ve hakimiyeti elinde tutan Kemalistlerin burjuva cumhuriyetçi partisi, başını Şeyh Sait'in çektiği Doğudaki ayaklanmayı altetmeyi başardı. Kürt ayaklanmasının bastırılması, Türk hükümetinin saygınlığını ülke sınırları içinde ve dışında önemli ölçüde artırdı. Şeyh Sait'i destekleyen İngiliz emperyalizminin yeni Türkiye'nin milli iktidarının zayıflayacağı yolundaki hesapları boşa çıktı. Ticaret burjuvazisinin ve toprak ağalarının çıkarlarını savunan «Terakkiperver Cumhuriyetçi Fırka»ya karşı bir meydan savaşma girişildi. Bu parti şimdi tarih sahnesinden tamamen silinmiştir.

Kemalistler, gerici sınıfları ve irticayı baskı altında tutmak ve zayıflatmak amacıyla bir dizi

reform yaptılar. Böylece bütün illerdeki tekkeler kapatıldı ve din işleri tümüyle devlete bağımlı hale getirildi. Ortaçağ Türkiyesi hızla çağdaşlaştırılmaktadır.

Bunun yanı sıra, Türklere Musul'u geri vermemek için direnen İngiliz emperyalizminin şiddetli saldırısını da belirtmek gerekir. Türkiye'nin bağımsızlık mücadelesi hâlâ bitmemiştir. Bu mücadele, nesnel olarak, dünya emperyalizmine karşı mücadele eden tüm güçlerle anlaşmayı gerektirmektedir. İktidardaki parti, bir yandan feodal gericilikle mücadele ederken, öte yandan da emekçi kitlelere karşı meydan savaşı açıyor. İşte Kemalist rejimin burjuva niteliği bu noktada ortaya çıkmaktadır. Kemalist rejim, böylece, kitlelerin siyaset sahnesine çıkma olanağını yok etmek istemektedir. Türkiye Komünist Partisine ve onun etkisi altındaki tüm diğer örgütlere yöneltilen baskılar ve sendika hareketine karşı izlenen Zubatovcu siyaset de, Kemalistlerin siyasetlerini simgeleyen özelliklerdendir.

İşçi Hareketi

Türkiye işçi hareketinin merkezi olan İstanbul'da işçi kitleleri arasında etkisi önemli ölçüde artmış bulunan Komünist Partisinin yok edilmesi, işçi hareketini önderlikten yoksun bıraktı. Hükümet, İstanbul'daki işçi federasyonunun (Amele Teali Cemiyeti) yönetim organını ele geçirmek için bütün olanaklarını seferber etti. Bunda bir ölçüde başarılı da oldu. «Teali»nin yeni seçilen yönetim kurulu başkanlığı, Kemalistlerden ve onların adamlarından oluşmaktadır. Bununla bir-

likte «Teali»nin yönetim kuruluna sol unsurların sokulması da mümkün olmuştur.

Bu raporun yazıldığı dönemde, Türkiye işçi hareketinde küçük grevler dışında kayda değer bir şey olmamıştır. En ilginç grev, Eylül ayında Türk deniz yolları şirketi olan Şirketi Hayriye'de yapıldı. Bu greve katılan dört yüz kişiye karşı devlet aygıtının tüm gücü seferber edildi. Hükümet, ülke sermayesinin yardımına koştu ve bir yandan polis, öte yandan da grev kırıcılar sayesinde bu grevi işçilerin yenilgisiyle bitirmek mümkün oldu.

İşçilerin Zubatov usulü kovuşturulmasına, sıkı bir denetim altına alınmasına rağmen, İstanbul ve Anadolu işçi sınıfı giderek milli hayallerden kurtulmaya ve yeni kurulmuş olan burjuva-cumhuriyetçi devlet içinde kendi gücünün bilincine varmış bir sınıf olarak haklarını talep etmeye başlamıştır.

Türkiye Komünist Partisi

Mayıs ayındaki tutuklamalar Türkiye Komünist Partisi Merkez Komitesinin çalışmalarını sekteye uğrattı. Tüm üyelerin yarısından fazlasının yer aldığı en güçlü Parti örgütü İstanbul'da bulunuyordu. Taşrada sadece birkaç sanayi merkezinde (hepsinde değil) küçük örgütler bulunmaktaydı. Köylerde ise hiç bir Parti örgütü yoktu. Partinin çekirdeğini aydınlar (öğrenciler) oluşturmaktaydı. Partinin açık bir çizgisi yoktu; en önemli mesele olan Kemalist hükümete karşı tutum konusunda bile Parti açık bir tavır alamıyordu. Yönetimdeki arkadaşlar arasında, her ikisi

de aynı derecede tehlikeli olan iki sapma dikkati çekmekteydi. Yoldaşların bir bölümü, Kemalistlerle aynı blok içindeydiler ve Partiyi liberaliz min yoluna sokmak istiyorlardı. Baskılardan dolayı özellikle güçlenmiş olan diğer bölüm ise, «gerici burjuvazinin temsilcisi» olarak nitelediği Kemalist hükümete karşı kararlı bir mücadele istiyordu. Partinin kitle içinde çalışma konusunda hiç bir tecrübesi yoktu. Parti, sadece proletaryanın ve aydmların üst tabakaları arasında çalışma yapıyordu. Köylü kitleleri Partinin varlığından bile haberdar değildiler. Partinin hem genel bir programdan, hem de bir eylem programından yoksun olması, durumu daha da güçleştiriyordu. İçinde bulunduğumuz yılın yaz aylarında Komintern, Türkiye Komünist Partisi ile özel bir şekilde ilgilenmeye başladı. Türkiyeli yoldaşlarla siyasi ve örgütsel çahşmanm somut görevleri tartışıldı. Şu anda bir genel program ve bir eylem programı taslağının hazırlık çalışmaları bitmek üzeredir.

Sanayinin gelişmesiyle birlikte işçi hareketinde de bir yükseliş olacaktır. Parti üyesi gençlerin devrimci coşkusu, Türkiye Komünist Partisinin çalışmasında ve mücadelesinde başarı için bir güvencedir.

Komünist Enternasyonal Tutanakları, Carl Hoym und Nachfolger Basımevi, s. 1-355

Komünist Enternasyonal Yürütme Kurulu
Örgütlenme Bölümü

DOĞU ÜLKELERİ KONUSUNDA RAPOR

(Türkiye İle İlgili Bölüm)

1925 - 1926

(.....)

Türkiye'de de fabrika hücreleri ilkesi uygulandı. Bununla birlikte son zamanlara kadar az sayıda hücre vardı ve bunların kitlelerle olan bağları son derece zayıftı.

(.....)

Komünist Enternasyonal Tutanakları, Carl Hoym und Nachfolger Basımevi, s. 33

Komünist Enternasyonal Yürütme Kurulu
Kadınlar Sekreterliği

DOĞU ÜLKELERİ KONUSUNDA RAPOR

(Türkiye İle İlgili Bölüm)

1925 - 1926

(.....)

İslam ülkelerinde kadınlar arasında yürütülen çalışma henüz düzenli bir nitelik kazanmamıştır. Bununla birlikte Türkiye, İran gibi bazı ülkelerdeki komünist partilerinin merkez komiteleri, komünist kadınlar arasında özel çalışma yürütmekle görevlendirilmişlerdir. Türkiye Komünist Partisinin programında Enternasyonal Kadınlar Sekreterliğinin kadınlar arasında çalışma meselesini ele alan özel bir maddesine yer verilmiştir. Türkiye dışındaki diğer Doğu ülkelerinde ise Enternasyonal Kadınlar Sekreterliği ile doğrudan bir bağ kurulamamıştır. Çin, Japonya, Türkiye, Moğolistan ve İran gibi ülkelerdeki kadın bölümlerinde yerel halk içinden çıkmış, eğitilmiş görevlilerin eksikliği duyulmaktadır.

Yükselen devrimci bağımsızlık hareketine

emekçi kadın kitlelerinin de katıldığı ülkelerde bu kitleler üzerindeki komünist etkinin sağlamlaştırılması için, eldeki devrimci sınıf örgütlerine kadın komünistlerin alınması ve onların kültürel kuruluşlarla kadın örgütlerine katılması, en önemli örgütlenme biçimlerinden biridir. Bu, hem Çin, hem Moğolistan, hem Türkiye, hem de İran için geçerlidir.

(.....)

Milli bağımsızlık hareketi sırasında, özellikle de Milli Kurtuluş Hareketi sırasında güçlü bir biçimde ortaya çıkan Türkiyeli kadınların faaliyeti, kadınlara seçme ve seçilme hakkının tanınması önerisinin Kemalist Parti tarafından reddedilmesinden sonra insanseverlik sınırları içinde kaldı.

(.....)

8 Mart Kadınlar Günü kampanyası için Türkiye'de de hazırlıklara girişildi. Ancak Komünist Partisi üyelerinin tutuklanması yüzünden Kadınlar Günü kutlanamadı. (.....)

Bütün Türkiye'deki partili kadın yoldaşların sayısı sadece ellidir. (.....)

Komünist Enternasyonal Tutanakları, Carl Hoym und Nachfolger Basımevi, s. 68 ve s. 70-71

Komünist Enternasyonal Yürütme Kurulu Raporu

DOĞU ÜLKELERİNDE DEVRİMCİ HAREKETLER - TÜRKİYE

Şubat - Kasım 1926

Türkiyeli işçiler, Türkiye'deki zulüm rejiminin onları şiddet yoluyla içine ittiği hareketsizlikten üç-dört aydır kurtulmaya ve uyanmaya başladılar. Çeşitli üretim ve nakliye dallarında çalışan işçiler arasında, günlük talepler etrafında, bir dizi hareket ortaya kondu. Bu kendiliğinden gelme hareketlerin nedeni bir süreden beri en temel ihtiyaçların karşılanmasını bile önleyen ekonomik baskıdır. Geçim giderleri yüzde elli oranında arttığı, vergiler de iki kat yükseldiği halde, 1923 yılından bu yana ücretlerin düzeyinde bir değişme olmamıştır. Komünist partisi ve saflarının yeniden örgütlenmesiyle birlikte komünist çalışmanın canlılık kazanması bu hareketi teşvik etti.

İşçi-patron görüşmeleri sırasında ve arasıra görülen grevlerde hükümetin aldığı tavır çok ilginçtir. Hükümet, diktatörlüğün kuruluşundan bu yana alışılan korkutma ve baskı araçlarına

başvuracak yerde, iyiliksever bir aracı rolü oynamayı yeğ tutuyor. Hatta daha da ileri giderek, işçi ücretlerinin artırılmasını mümkün kılmak için Doğu Demiryolları İmtiyaz Şirketinin bilet fiyatlarına zam yapmasına bile izin verdi. Hükümetin bu tutumu sayesinde, günün en önemli meselelerinden biri olan bu anlaşmazlık işçilerin yararına olarak çözüldü. Bu, ücret artışının sağlandığı ilk örnektir.

Hükümetin bu tutumu, önceden hazırlanmış bir planın yürürlüğe konulduğunu göstermektedir. 1925 sonları ile 1926 başlarında Kemalistler sendikaları ve işçi sınıfını ele geçirmek yerine daha çok işçi sınıfının tüm örgütlerini ortadan kaldırmayı hedef alıyorlardı. Bütün tertiplere karşı yiğitçe direnen proletarya örgütünün etkisi, büyük bir olasılıkla onları eski yöntemlerini değiştirmeye zorlamıştır. Böylece eski Batum Baş konsolosu olan bir mebus Türkiye'nin en büyük iş merkezi olan İstanbul'a beş altı ay önce Halk Partisinin il başkanı olarak gönderildi. Bu başkan, işçiler ve komünistler konusundaki hünerini göstermekte gecikmedi ve İstanbul il örgütünde bir işçi ve zenaatkarlar bürosu kurdu. Bütün işçi örgütlerinin ve mesleki kuruluşlarının temsilcilerini büronun kuruluş toplantısına davet etti ve bu toplantıda işçilere daha iyi koşullar için verdikleri mücadelede örgütlenme hakkının tanınacağını söyledi. Ama aynı zamanda onları devrimci politikacıların «çıkarcı» siyasetlerine karşı da uyardı. Rus işçilerinin durumunun karanlık bir tablosunu çizdi ve Rusya'da işçilerin içinde bulunduğu «feci durumun» nedeni olarak da Bolşevik devrimini gösterdi. İşçiler, kendi-

lerine zorla kabul ettirilmek istenen bu himayeye güvenmiyorlar. Fakat Halk Partisinin ajanları, komünistlerin etkisine karşı mücadele etmek için büyük bir faaliyet yürütmektedirler. Son zamanlarda hiç bir Parti üyesi tutuklanmamıştır. Bunun yerine, komünistlerin işçiler arasındaki saygınlığının zayıflatılmasına çalışılıyor.

Türkiye Komünist Partisinin iç durumu son kongresine göre önemli ölçüde düzelmiş bulunuyor. Partinin sendika çalışması belli bir çapa ulaşmış, Parti içi birlik daha da sağlamlaşmıştır. Bununla birlikte Parti, kongrede tesbit edilen hedeflere erişmekten henüz çok uzaktır. Bu yavaş gelişmenin nedeni, Partinin bütün diğer meselelerin bağlı olduğu temel meseleyi, yani kendi yayın organını çıkarma meselesini, şimdiye kadar çözememiş olmasıdır. Bir yayın organı olmaksızın, Parti yönetiminin otorite uygulaması ve üyelerinin çalışmasını etkili bir biçimde yönetmesi, hemen hemen olanaksızdır. Parti üyelerinin kişisel olarak yürüttükleri propaganda çalışmasından başka, Partinin kitlelerle bağ kurmasını sağlayacak bir aracı yoktur. Türkiye Komünist Partisinin bütün zayıflığı işte bu temel hatada yatmaktadır.

Bu yüzden Parti merkezi ile bölümleri arasındaki ilişki düzgün bir biçimde işleyememektedir. Parti bölümleri, üzerlerinde belli bir ideolojik etki olmaksızın kendi olanaklarıyla geliştiler ve açıkça kendi başlarına hareket etme eğilimi gösteriyorlar. Bu, Partinin geleceği için çok büyük bir tehlikedir.

Normal olmayan bu durum, ayrıca, her türlü ideolojik sapmaya zemin hazırlamaktadır. Merkez cihazının elinde ise, buna karşı etkili bir mü-

cadele yürütmek için hiç bir olanak yoktur. Partinin içinde bulunduğu bu geçici güçlüklerden kendi mevki düşkünlükleri için yararlanmak isteyen üç kişilik bir aydın grubu, kısa bir süre önce Partiden koptu.* Bunlar şimdi, Parti çizgisine karşı olan bir dergi çıkararak ihanetlerini haklı göstermeye çabalamaktadırlar. Bu dergide yer alan oportünist cümleler keşmekeşi arasında, birkaç «sol» düşünceye de rastlanmaktadır. Fakat, milli burjuvaziyle olan güçlü bağlarına bakılacak olursa, bunların Kemalizmle açıkça birleşmekte tereddüt etmeyeceklerini daha şimdiden görmek mümkündür. Bu grubun başını çekenlerin işçi kitleleri içinde hiç bir etkileri olmadığı için, bu kopma Partİ için bir tehlike meydana getirmemektedir.

* Şevket Süreyya ve Vedat Nedim'in grubu kastediliyor. Bunlar, Kemalist hükümetin kuyrukçuluğunu yapan «Kadro» dergisini çıkarmışlardı. —Ç.N.

J. Kitaygorodski

TÜRKİYE'DE İŞÇİ SINIFININ DURUMU

29 Eylül 1927

1. Genel Düşünceler

Türkiye'de genç yerli burjuvazinin siyasi ve iktisadi bakımlardan sağlamlaşması, Türkiye'nin bağımsızlığı için verilen milli savaşın sonucudur. Emperyalizme karşı kazanılan zaferin meyvalarını toplayan sadece milli burjuvazi oldu. Anadolunun emekçi sınıfları kendilerini sadece onun için ateşe atmış oldular. Buna karşılık köylülük ve özellikle de **şehir proletaryası**, muzaffer milli burjuva devriminden sosyo-ekonomik ve siyasi bakımlardan pek az kazançlı çıkmıştır.

«Halk Fırkası» aracılığıyla Türk toplumunun kaderini yönlendiren milli burjuvazinin siyasi ve iktisadi bakımlardan sağlamlaşması karşısında, Türkiye işçi sınıfının siyasi haklardan yoksun olması, örgütsüzlüğü, dağınıklığı ve tüyler ürpertici sefaleti tam bir karşıtlık oluşturmaktadır.

Genç Türk burjuvazisi, Anadolu proletaryasının sayıca azlığından ve zayıflığından yararlana-

rak. isyan eden köylülüğe de hakim olmak istemekte ve henüz filizlenen bu hareketi sadece milli burjuva nitelikte bir devrim yoluna saptırarak onu kendi etkisi altına almaya çalışmaktadır.

1919-1923 yılları arasında Anadolu proletaryası, kendisi zayıf olduğu için, köylüleri sosyalist devrim yoluna çekebilecek kadar etkileyemedi. İşte bu olgu, Anadolu burjuvazisinin ekmeğine yağ sürmüştür. Yaptığı sayısız açıklamalarda Türk köylülüğünün durumunu düzelteceğini, «Allahın izniyle» bütün emekçilere eşitlik ve adalet kapılarını açacağını, işçilere iş güvenliği sağlayacağını vaadetmesine karşılık, iktidara gelir gelmez bu vaatlerinin birini bile, pek tabii ki, yerine getirmedi.

Yeni kurulan Türkiye Cumhuriyetinde köylülüğün durumunu anlatmayı bir başka sefere bırakarak, bu makalemizde Türkiye'nin siyasi ufkunda açık seçik beliren Türkiye proletaryasının durumunu inceleyeceğiz.

2. Türkiye İşçi Sınıfının İktisadi Durumu

Son yıllarda Türkiye proletaryası gözle görülür bir biçimde büyüdü. Demiryollarında, tramvay işletmelerinde, dokuma, tütün fabrikalarında ve yabancı sermaye tarafından kurulmuş olan diğer fabrikalarda çalışan işçilere, son yıllarda yerli sermaye tarafından kurulan fabrika, atölye ve işletmelerde çalışan işçiler de katılmıştır. Örneğin 1920-1926 yılları arasında Türkiye'de yerli sermayenin olanaklarıyla, 5 beygirin üstünde motor gücüne sahip, nisbeten küçük 626 fabrika kurulmuş, toplam 22 milyon Türk lirası tutarında

sermayeye sahip 69 sanayi şirketi oluşturulmuş, 223 büyük un değirmeni, 116 hızar atölyesi, 25-50 beygirlik motor gücüne sahip 61 dokuma fabrikası inşa edilmiştir. Sadece 1925 yılında toplam 70 bin iğlik 9 dokuma fabrikası kurulmuştur. Bunun dışında 50 sabun imalathanesi ve biri İstanbul yakınlarındaki Alpullu'da, diğeri ise İzmir'in doğusunda Uşak'ta olmak üzere 2 şeker fabrikası işletmeye açılmış ve sadece yerli sermayeyle 423 km. demiryolu döşenmiştir.

Bütün bu yabancı, karma ve saf milli sermayeye ait sanayide çalışan Türkiye işçi sınıfının sayısı hakkında ne yazık ki kesin bir şey söyleyemeyeceğiz. Türkiye'de sağlıklı istatistikler yoktur; hatta bugün bile yeni Türkiye'nin nüfusunu tespit etmek oldukça güçtür. Bazılarına göre Türkiye'nin nüfusu 7 milyon, bazılarına göre ise 14 milyon dolayındadır. Şehirlerdeki ücretlilerin sayısının azami 200 bin olduğunu söyleyebiliriz. Bunun içinde Avrupa'daki anlamıyla saf sanayi işletmelerinde çalışanların sayısı ise, rahatlıkla 30 binin üstündedir. Geçtiğimiz yıl içinde sanayileşme hızı düştüğü halde, Türkiye'deki sanayi işçilerinin sayısı her yıl artmaktadır.

Kemalist hükümetin tarım siyaseti ise (zengin köylüleri kayırma; Ziraat bankalarının sadece kredi alabilecek güçteki köylülere —ki Türk köylerinde bunların sayısı parmakla gösterilecek kadar azdır— borç ve kredi vermesi; vergi siyaseti) Türkiye köylerinde sınıflaşmayı hızlandıran bir zemin yarattı. Bunun sonucunda da yoksullaşan muazzam bir köylü kitlesi köyünü terketmek zorunda kalarak, emek piyasasını doldurdu. Bunun yanı sıra, şehir nüfusunun köye kıyasla çok daha

ağır bir vergi yükü altında ezilen alt ve orta sınıfları da, köyde olduğundan daha fazla proleterleşmektedir.*

Son dört yılın devlet bütçesini yakından incelersek, birinci olarak Türkiye'deki şehirli tüketiciyi inleten dolaylı vergilerin ve tekellerin artırıldığını, ikinci olarak da tarımda tüm dolaysız vergileri indirme yönünde bir eğilimin belirginleştiğini görürüz. Örneğin dolaysız vergiler, toplam vergi gelirleri içinde 1924'de yüzde 33,5 tutarken, 1927'de bu yüzde 22,3'e düşmüştür. Tarımdaki dolaysız vergiler ise, 1924'de yüzde 28,8 iken, 1927'de yüzde 14,2 olmuştur. Buna karşılık tütün, kibrit, şeker ve gazyağı tekellerinden elde edilen gelirler 1924 yılında toplam gelirin yüzde 12,7'sini oluştururken, bu sayı 1927 yılında yüzde 23'e kadar çıkmıştır.

Bu durumda en fazla zarar görenler, genel vergilerin, yani tüketim vergisi, okul vergisi ve buna benzer diğerlerinin yanısıra, bir de kazanç vergisi vermek zorunda olan işçi tüketicilerdir. Ücretinden kesilen dolaylı ve dolaysız vergilerle gelirinin büyük bir kısmını devlete kaptıran bir işçinin, ülkedeki pahalılık karşısında ailesini nasıl geçindirdiği akıl almaz bir iştir.

Kemalist basın bile Türkiye işçisinin beslenmesinin yetersizliğine dikkat çekmek zorunda

* Türkiye proletaryasının safları, böylece bir yandan köylük bölgelerden gelen, öte yandan da küçük burjuvazi ve kısmen de, iktidardaki partinin izlediği maliye ve vergi siyaseti yüzünden iflasa sürüklenen orta burjuvazi tarafından doldurulmaktadır. Küçük ve orta burjuvaziden gelenlerin sayısı köylük bölgelerden gelenlere oranla daha yüksektir.

kalıyor. Savaş öncesine oranla hayat pahalılığının on dört kat artmış olmasına karşın, işçi ücretleri sadece üç kat artmıştır. Türkiye işçisinin kazancı, geçmek için zorunlu olan asgarinin de altındadır. Bazı iş alanlarında, örneğin tramvay işletmesinde, iş günü on beş saati bulmaktadır. Çalışma saatleri tamamıyla düzensizdir. Askeri atölyelerde ve demiryollarında, öğle yemeği ve kahvaltı araları dışında, dokuz saatlik iş günü uygulanmaktadır. Dokuma ve tütün işletmelerinde ise iş günü, 11-12 saati bulmaktadır.

En iyi ücreti demiryolu işçileri (vasıflı bir işçinin ortalama ücreti 2 lira 50 kuruştur); en kötü ücreti ise tütün işçileri almaktadırlar (Vasıflı bir işçi ortalama 2 lira, vasıfsız işçi ise 80 kuruş alır. Türk lirası aşağı yukarı 2 Reichsmark değerindedir ve 1 lira = 100 kuruştur).

Şimdi örnek olarak, ayda ortalama 55 lira kazanan az vasıflı bir demiryolu işçisini ele alalım. Bu paranın 5 lirası **özel bir kazanç vergisi** olarak kesilir. Bu işçi ayrıca okul, kaldırım ve sağlık vergisi olarak her ay 2,5 lira ödemek zorundadır; oda kirası ise ayda 10-12 lira tutar. Böylece elinde 37,5 lira kalır. Eğer evli değilse, bu para kıtı kıtına geçinmesini sağlar. Günlük yiyeceği 75 kuruş tutar. Sabah kahvaltısı peynir ekmek, öğle yemeği fasulye ya da nohut çorbasından ibarettir. Sadece tatil günlerinde öğle yemeğinde et yiyebilir. Bütün bunlar ona ayda 22,50 liraya mal olur. Eğer bir yardımlaşma sandığına üyeyse, ayda 1 lira da oraya ödemek zorundadır. Ayrıca demiryolları şirketi hesabına zorla kesilen özel bir vergi daha vardır: Bununla işçilerin sık sık çarptırıldıkları cezaları kastediyoruz. Bir işçinin ayda ortala-

ma 3-8 lira ceza ödediği hesaplanmıştır. Fransız ve İngiliz şirketleri, (Türkiye demiryollarının büyük çoğunluğu Fransız-İngiliz sermayesine aittir) devletin işgüvenliği sağlamakla yükümlü olduğundan haberleri bile olmayan Türkiyeli işçileri insafsızca sömürürler. Ceza için ortalama 4 lira kesildiğini kabul edersek, bizim demiryolu işçisinin elinde (burada bekar bir işçiyi örnek aldığımızı unutmayalım), akşam yemeği, traş, gazete, hamam, giyim, ayakkabı, sinema vb. masraflar için topu topu 10 lira kalıyor. İşçinin bu parayla bu pahalılıkta ancak büyük yoksunluklara katlanarak geçinebileceği açıktır. Peki, ya bir de ailesi varsa? Veremden en yüksek ölüm oranının işçiler arasında görülmesine ve işçi semtlerinde çocuk ölümlerinin korkunç rakamlara ulaşmasına gerçekten hiç şaşmamak gerekir

Biz burada gene de nisbeten «iyi» ücret alan bir işçi kesimini örnek aldık. Diğer işçi kesimlerinde, örneğin dokumacılık ve tütünde işçilerin aldığı ücret, ayda 26 lira ve 30-35 liradır. İzmir ya da İstanbul'daki bir tramvay memurunun eline, 15 saatlik bir işgünü sonunda 1 lira 25 kuruş geçer.

İçinde bulundukları durumdan dolayı işçi kitlelerinin büyük bir hoşnutsuzluk, hatta öfke duymalarına şaşmamak gerekir. Sağda solda tamamen kendiliğinden olmak üzere iktisadi grevler patlak vermekte, hatta bunlar zaman zaman kısmi başarılarla da sonuçlanmaktadır. Örneğin Mayıs ayında tütün işçileri ve Adana'daki demiryolu işçilerinin grevlerinde görüldüğü gibi. Bu konuya ileride yeniden geleceğiz.

3. Grev Hareketleri

Bu yılın Mayıs ayı başında İstanbul'da tütün işçilerinin yaptığı grev, son derece ilginç gelişmeler gösterdi. Grev, ekonomik temelde başlamıştı. İşçilerin çoğunluğunu, Trakya'dan kaçmış olan ve oradayken devrimci Bulgar örgütlerinin etkisi altında bulunan Türkler oluşturuyordu. Türkiye'nin geri bilinçli İşçilerinin belirgin özelliği sebatkarlıktır, nitekim bu özelliği grevci işçiler de gösterdi. Grev, tam işlerin en sıkışık olduğu mevsimin ortasında patlak verdi ve işveren, 8 günlük grevden sonra, boyun eğmek ve ücretlere belli ölçülerde zam yapmak zorunda kaldı. Grev komitesine bir de kadın işçi seçilmişti. Bu kadın işçi, büyük kahramanlık gösterdi ve davranışlarıyla grevci işçilerin moralini yükseltti. Grevdeki işçilerin sayısı üç bini bulmaktaydı ki bu, Türkiye'nin geri işçi hareketi için muazzam bir rakamdır. Kemalist hükümet «küplere bindiği halde güleryüz göstermek» zorunda kaldı (grev yabancı bir şirkette yapılıyordu) ve «barışçı yoldan» çözüm bulmak amacıyla greve karıştı. Doğrusu grevciler de fazla «küstah» davranıyorlardı. Fabrika, fabrika dolaşıyor, grev gözcüleri yerleştiriyor, çalışmak isteyenleri oradan uzaklaştırıyor, grev kırıcıları kan revan içinde bırakana kadar dövüyorlardı. Grevcilerin inatçılığı karşısında hükümet grevin devlet işletmelerine de sıçramasından korktuğu için (İstanbul'daki devlet işletmelerinde 12 bin tütün işçisi çalışmaktadır), patronları taviz vermeye ikna ederek grevi bitirme kararı aldı. Böylece orta dereceli vasıflı işçilere, günde 150 kuruş yerine 170 kuruş ücret tanındı.

Adana demiryollarına bağlı 800 işçi ve memurun çalıştığı Yenice-Nusaybin yan hattında patlak veren grev de, özellikle ilgi çekicidir. Adana demiryolu Fransız sermayesine aittir. Bu hat, Türkiye'nin esas olarak pamuk ekilen en verimli toprak parçasından geçmektedir. Adana, Türkiye'nin güneyinde yer alan ve sayısız dokuma, çırçır ve tütün fabrikalarının yoğun olarak bulunduğu büyük bir işçi merkezidir. Bazı fabrikalarda iş mevsiminde 2 bin ve üstünde işçi çalışır.

Burada çalışma koşulları son derece ağırdır, hele ısının sıfırın üstünde altmış dereceye kadar yükseldiği yaz aylarında! Demiryolu atölyelerinin olsun, diğer fabrikaların olsun insan sağlığı açısından son derece kötü donatılmış olduğunu, bilmem ayrıca belirtmeye gerek var mı? Buna karşılık bazı fabrikalarda en modern makina tekniği kullanılmaktadır.

Tatil günlerinde demiryolu işçilerine normal olarak ücret ödenmez. Sakatlanmalardan işçiye demiryolu hastanesinde parasız bakılsa da, kaybettiği zamanın ücreti kendisine ödenmez. Aynı şekilde iki haftalık izin hakkı tanınmakla birlikte, bu süre için işçiye beş kuruş para verilmez. İşçi kitlelerinin içinde yüzdüğü korkunç yoksulluk yüzünden, doğal olarak bu haktan yararlanan pek kimse çıkmaz. Fazla mesainin karşılığı da her zaman ödenmez. İşçiler yaşlı ustaların keyfi davranışları ve ceza sistemi altında ezilmektedir. Herhalde işçilerin bundan daha ağır sömürüldüğü bir durum tasavvur edilemez. Nihayet geçtiğimiz Haziran ayında demiryolu işçilerinin sabrı taştı ve grev başladı. Hükümet adına vali, alelacele istasyona koştu ve grevcilere işbaşı yapma-

larını telkine çalıştı. Bunun üzerine grev komitesinin başkam olan bir işçi, heyecanlı bir konuşma yaparak, milli hükümeti, Türk iş gücünü sömü rerek semiren yabancı sermayeyi kayırmakla suçladı. X yoldaşın valiyi rezil etmesi, grevcileri coşturdu. Grevciler büyük bir heyecan içinde, demiryolu şirketi, grev komitesince saptanan 30 talebi kabul etmediği sürece işbaşı yapmamaya ant içtiler. Ayrıca, şirket tarafından hayasızca sömürülen Türk memurların da bu greve katılması özel bir önem taşır. Türkiye hükümeti ile Anadolu Demiryolları İşletmesi arasındaki özel bir anlaşmaya göre (bu anlaşma 1923 Lozan Konferansından sonra yapılmıştır) şirket, ancak çok az sayıda yabancı memur çalıştırma hakkında sahiptir. Ne var ki, bu anlaşmaya uyulmuyor. Üstelik yabancıların aynı iş için aldıkları maaşın kendi maaşlarının iki katı olması, Türk memurların onurunu kırmaktadır. İşte bu durum, Türk oldukları için aynı şekilde haksızlığa uğrayan memurlarla işçileri birbirine yaklaştırdı. Yenice-Nusaybin hattında çalışan yüksek dereceli memurların da greve katılmalarının nedeni budur.

Resmi makamlardan gelen baskı karşısında şirket, bir aylık süre istedi. Grev komitesi, işçilere yeniden iş başı yaptırabilmek için epeyi ter dökmek zorunda kaldı. Bu bir aylık sürenin sonunda şirket, işçilerle memurların taleplerini yerine getirmeyeceğini bildirdi. İşçilerin öfkesi had safhadaydı. Bunun üzerine, geçen süre boyunca gizlilik şartlarında çalışmış olan grev komitesi, tüm hat, yani tam 250 km boyunca grev emri verdi. Trenler durdu, depolardan çıt çıkmaz oldu. Şirket, kendi grev kırıcılarınm yardımıyla bir

treni kaldırabildi. İşçiler, trenin gitmesini engellemek için toplu halde tren raylarının üstüne yattılar. Bunun üzerine polis ve jandarma harekete geçirildi ve rayların üstünde yatan işçilere yaylım ateşi açıldı. Türkiye için olağan üstü bir şey olan bu olay ateş edenleri de etkilemiş olacak ki çoğu kuru sıkı ateş etti. Nitekim yaralı sayısının çok az olması (ölü hiç yoktur) da bunu göstermektedir.

Resmi makamların bu davranışı, Türk toplumunun tüm kesimlerinde öfke uyandırdı. Tam o sırada seçim kampanyası olduğu için, bu durum Kemalistlerin hiç işine gelmiyordu. Öyle ya, «milli» bir iktidar olarak, yabancı sermayenin sömürdüğü Türk işçileri üstüne ateş açtırmak onlara pek yakışmıyordu.

Ne yazık ki, bu grevin nasıl sonuçlandığı hakkında elimizde henüz kesin bilgiler yok. Ancak şirketin, eninde sonunda, bazı tavizler vermeyi kabul ettiğini öğrenmiş bulunuyoruz.

Bu grev, Türkiye işçisinin hiç de kaderine boyun eğmiş bir yaratık olmadığını açıkça göstermiştir. Türkiye işçisi, bugüne kadar tutsağı olduğu milliyetçi ideolojiden kendini yavaş yavaş kurtarmaktadır. Bir zamanlar Sultanların hükümetinden kendine hayır gelmeyeceğini öğrendiği gibi, bugün de milliyetçi hükümetten kurtuluş beklemenin anlamsız olduğunu görüyor. Bağımsız sınıf mücadelesinin zorunlu olduğu bilinci, geniş işçi kitleleri arasında adım adım yayılıyor. İşte Adana grevi bunu açıkça göstermiştir. Zaruretler, kitlelerin içinde yüzdüğü umutsuz yoksulluk, acımasız sömürü, açlık, yarınından emin olmama, iş-

te bütün bunlar Türkiye işçilerinde sınıf bilinci uyandıracak güçlü etkenlerdir.

4. Sendika Hareketi

Bizim anladığımız anlamda bir sendika hareketi Türkiye'de yoktur. En gelişmiş örnek olan yardımlaşma dernekleri ortaçağ tipinde yardım sandıklarıdır. Abdülhamit zamanından kalma kanunlara göre 10 kişinin biraraya gelip bir yardımlaşma sandığı kurma hakkı vardır. İstanbul'da, İzmir'de, Adana'da, Ankara'da ve diğer şehirlerde çoktanberi bu tür kuruluşlar bulunuyor. Örneğin içinde birkaç yüz kadın işçinin de çalıştığı Ankara cephane fabrikasında, bu işçilerin hepsi yardımlaşma sandığına üyedir. Her iş kolunda, tütün sanayinde, dokumacılıkta ve diğer sanayi dallarında, kendi aralarında birleşmemiş «böyle pek çok kuruluş» vardır. İstanbul'daki ilerici «Amele Teali Cemiyeti»nin en büyük hizmeti, bütün bu varolan kuruluşları modernleştirmeyi amaç edinmesi ve bunları gerçek sendikalara dönüştürmek ve ülke çapında genel bir sendika konfederasyonunda birleştirmek için düzenli bir mücadele vermesidir.

«Teali», toplam olarak 300-350 işçiyi kapsamakla birlikte, etkisi bunun çok üzerindedir. Örneğin 1 Mayısta İstanbul'da yapılan ve 200 işçinin katıldığı grev, bunu göstermiştir. Bayramlıklarını giymiş ve yakalarına kırmızı kurdeleler takmış olan işçiler, «Teali»nin odalarında biraraya toplanarak bir ağızdan işçi marşını söylemişlerdir. «Teali», İstanbul'daki işçilerin birleşme merkezi olmuştur. Bu işçi örgütünde bir kulüp ve akşam

kursları da açılmıştır ki, bu Türkiye için alışılmamış bir şeydir.

İktidardaki Kemalist parti, işçi hareketini kendi vesayeti altına almak için durmadan uğraşmakta, ancak bunu her zaman başaramamaktadır. Şu ana kadar Mecliste bir iş kanunu tasarısını tartışacak zaman bile bulamamıştır. İktidardaki partinin kendine en az dert ettiği şey, işçi kitlelerinin çıkarlarıdır. Son dört yıl içinde Meclis. hem günlük hayatı değiştiren hem de kamu siyasi hayatını etkileyen önemli reformlar getirmiş olmasına rağmen, **Sosyal güvenlik alanında tek bir reform bile yapmamıştır.**

Meclis komisyonu tarafından tartışılarak kabul edilen yeni iş kanunu tasarısı, işçilerin durumunu daha da kötüleştiriyor. (Örneğin askeri fabrikalarda 9 saatlik işgünü yerine on saatlik işgünü getirilmektedir). Dağılan Meclis, bu kanun tasarısını, ancak önümüzdeki Ekim ayında toplanacak olan yeni Meclise devretmiş bulunuyor. Mecliste çoğunluğu elinde tutan milli burjuvazi, tüm siyasi reformları sadece kendi sınıf çıkarları açısından yapmaktadır.

Türkiye işçi sınıfı, bundan sonra da her türlü haktan yoksun, sefalet içinde yaşamaya zorlanacaktır. Çalışma saatlerinin düzenlenmesi, fabrikaların denetlenmesi diye bir şey yoktur. İşverenlerle herhangi bir anlaşmazlık çıktığında, kanunlar, polis ve mahkemeler işverenin tarafını tutmaktadırlar. Sosyal sigorta olmadığı gibi, bir emek borsası da yoktur. İşçilerin kitleler halinde genç yaşta ölmeleri, her yerde rastlanan bir olgudur. Kemalist basın bile, işçi semtlerini kasıp kavuran verem, skorbüt ve diğer hastalıklar ne-

deniyle buralarda rastlanan korkunç ölüm oranlarına dikkati çekmekte, alarm zillerini çalmaktadır.

Hele milli azınlıklara mensup işçilerin durumu, Kemalistlerin siyaseti sonuçunda daha da kötüleşmiş olduğundan, büsbütün beterdir. Bir kere, Rum, Yahudi ve Ermeni işçilerin, bırakınız şehirler arasında ikametgah naklini, bir kasabadan diğerine göçe dahi hakları yoktur. İkinci olarak, bunlar devlet işletmelerine alınmazlar. Bu insanlar, bir anlamda, Türkiye proletaryasının paryalarıdır. Sadece, ilerici Türk işçilerin etkisi altındaki «Teali» cemiyetinin, İstanbul'daki tüm proleterlere karşı enternasyonalist dayanışma siyaseti izlediğini görüyoruz. Bu cemiyet, hangi ırktan ve dinden olursa olsun bütün işçilere seve seve kucağını açmaktadır. Diğer cemiyetlerde ise gene milli kısıtlamalar vardır. Kemalistler, Türk işçi kitlelerinin en hassas noktası olan milliyetçilik duygularını kullanma çabası içindedirler.

Ama işçi sınıfı, gene de «hareket ediyor»! Milliyetçi hükümet, giriştiği kanlı eylemlerle, uyguladığı zulümle ve burjuvaziden başkasına siyaset yapma hakkını tanımamakla, kendi maskesini gene kendi düşürmekte ve işçi kitlelerinde sınıf kini uyandırmaktadır. İşte Adana demiryolundaki son grev, Türkiye'de kitlelerin içinde bulundukları uyuşukluktan sıyrıldıklarını, doğulu kaderciliğinden kurtulduklarını, bağımsız sınıf mücadelesi yoluna girdiklerini gösteren en güzel örnektir.

29 Eylül 1927, Heft 38-39, Berlin

Kızıl Sendikalar Enternasyonali Yürütme Kurulu

TÜRKİYE'DEKİ SINIF SENDİKALARINI KORUYALIM!

25 Kasım 1927

Bütün Ülkelerin İşçilerine!

Yoldaşlar!

Türkiye'deki sendika birliği «Amele Teali», Kemal Paşanın sözümona devrimci hükümeti tarafından verilen emirle dağıtıldı. Faal kadroları tutuklandı, örgüt parçalandı. «Amele Teali» örgütünün «suçu», hakları gasbedilmiş ve sefalete mahkum edilmiş olan işçi kitlelerini örgütleyen bir merkez olmasıdır.

«Halk Partisi»nin (Kemalistler) hükümeti, çoktandır sendika hareketini ele geçirmek ve onu faşist bir ruhla beslemek istiyordu. Ama ne kışkırtıcı ajanların yöntemleri, ne de rüşvet ve baskılar, işçi kitlelerinin sınıf birlikleri örgütleme yolundaki temel talebini bastıramamıştır. Ve şimdi, «Halk Partisi»nin parlamento seçimlerinde kazandığı zaferin ertesi gününde ve Kemal Paşanın Türk demokrasisinin kazandığı muazzam başarılar konusunda verdiği tam beş gün süren söylevden hemen sonra, işçi sendikalarının bu ılımlı

merkezine karşı yeniden saldırılıyor ve bu merkez yokedilmek isteniyor. İşte bütün dünyadaki burjuva demokrasilerinin söyledikleri sözle yaptıkları iş arasındaki uygunluk bu kadardır.

«Amele Teali» örgütü, Kızıl Sendikalar Enternasyonaline bağlı olmadığı halde, Yürütme Büromuz, Türk «Halk Partici»lerinin bu yeni zorbalığı karşısında duyduğu şiddetli öfkeyi, Türkiye'nin ezilen işçileriyle arasındaki derin dayanışma duygularını belirtmek ister.

Kızıl Sendikalar Enternasyonali Yürütme Bürosu, bütün ülkelerin işçilerini Türkiye'deki sınıf derneklerinin parçalanmasını şiddetle protestoya ve Kemalist yok etme yöntemlerine karşı, Kemalistlerin işçi sınıfını parçalayarak onu faşist ruhla yozlaştırma çabalarına karşı Türkiyeli işçilerin verdiği mücadeleyi desteklemeye çağırır.

Kemalistler, Türkiye'nin işçi kitlelerini baskı yoluyla milli burjuvaziye tabi kılabileceklerini sanıyorlar. Kemalizm, «kendi» sendikalarını kurmayı ve böylece işçilerin sınıf hareketini daha beşikteyken boğmayı umuyor. Ama sömürücülerin bütün bu işçi örgütlerini yıkma planları, Türkiye proletaryasının direnişi karşısında boşa çıkacaktır. Türkiye proletaryası, bütün dünya işçilerinin de yardımıyla kendini Kemalizmin vesayetinden kurtaracak, kendi sınıf örgütlerini inşa edecek ve sömürü boyunduruğundan nihai kurtuluş uğruna kararlılıkla mücadele edecektir.

Kızıl Sendikalar Enternasyonali Yürütme Kurulu.

Internationale Presse-Korrespondenz, 25 Kasım 1927, Sayı 116, s 2602-2603

Ali Rıza

KEMALİSTLERİN TÜRKİYE İŞÇİ HAREKETİNE UYGULADIĞI TERÖR

29 Kasım 1927

Bundan kısa bir süre önce bütün dünya basını, Kemalistlerin son parlamento seçimlerinde parlak bir zafer elde ettiğini ve parlamentonun açılışında **Kemal Paşanın** tam altı gün süren bir konuşma yaptığını yazdı. Kemal Paşa bu söylevinde, Türkiye'nin iktisadi ve siyasi bakımdan emperyalist devletlerden bağımsız, demokratik bir devlet olarak güçlenmesi yolunda Kemalist hükümetin kazandığı muazzam başarıları dile getirmiştir.

Ama Türkiye'deki gerçek durum, Kemal Paşanın anlattığından çok uzaktır. Emperyalist devletler, özellikle de **İngiliz** ve **Fransız** emperyalistleri, Türkiye'yi Sovyetler Birliği'nden koparmak, Kemalistleri faşizmin kollarına atmak ve Kemalistlerin üzerinde kesin nüfuz kazanmak için büyük çaba harcıyorlar. Ve Kemalist yöneticiler de bu entrikaların etkisi altında kalıyorlar. Bu, özel-

likle Kemalist hükümetin son zamanlarda izlediği siyasette kendini göstermektedir.

Son zamanlarda Türkiye işçi hareketinde gözle görülür bir yükseliş başlamıştır. Geçtiğimiz yılın Nisan ve Mayıs aylarında **İstanbul'daki** tütün fabrikalarında yapılan toplu iş bırakma ve grevlerde, **Aydın** demiryolu işçilerinin grevi ve sanayinin diğer dallarındaki birçok grevde bu kendini gösterdi. Bu grevlerin çoğu, grevcilerin kısmi zaferiyle sonuçlandı. Son yıllarda güçlenen ve Türkiye çapında bir sendika merkezi rolü oynamaya çalışan **«Amele Teali Cemiyeti»** adlı **sendika örgütünün** bu zafere önemli ölçüde katkısı olmuştur. «Teali Cemiyeti», dağınık işçi örgütlerini toparlamaya ve Türkiye proletaryasının tüm sınıf güçlerini sağlamlaştırmaya başladı. Bu merkezin Türkiye işçileri arasındaki etkisi sürekli olarak artmıştır.

İşçilerin bu önde gelen sendikasına karşı Kemalist hükümetin tutumu ne olmuştur? Kemalist hükümet, bu örgütü kendi vesayeti altına almaya ve polis aracılığıyla «Teali Cemiyeti»nin faaliyetini sınırlandırmaya çalıştı.

Ama Kemalist ajanlar, «Teali»nin bağımsızlığını yok edemeyeceklerini anlayınca, hele «Teali»nin çalışmaları sonucunda kendilerinin işçi sınıfı içindeki etkinliklerinin her geçen gün biraz daha azaldığını görünce, Kemalist hükümet Türkiye proletaryasının bağımsız sınıf hareketini zor kullanarak bastırmaya karar verdi. **«Amele Teali Cemiyeti»ni kapattı ve sendika görevlilerini tutukladı.** Bugün otuzdan fazla önder işçi Türkiye hapishanelerinde yatmaktadır. «Demokratik Kemal Hükümeti», tutuklulara kor-

kunç işkenceler yapıyor. Güvenilir kaynaklardan öğrendiğimize göre, kadınlar bile zincirle asılmakta ve kendilerine bu durumda eziyet edilmektedir.

Kemalist hapishanelerde insanlık dışı işkencelere uğrayan işçi önderlerinin adlarını aşağıda veriyoruz:

Hamdi: Yürüyemeyecek hale gelinceye kadar dövüldü. Şimdi sargılar içinde yatıyor.

Nuri (işçi): Falakada yüz elli sopa yedi, durumu ağır.

Hasan : Bayılana kadar dövüldü.

Danielya (işçi): Midesine acımasızca vurularak dövüldü.

Nikola, Hakkı, İbrahim, Jara, Kapolos, Nikko (hepsi işçi): Özellikle zalimce eziyet gördüler.

Bu listeyi uzatmak mümkün, ama bu örnekler de yeterlidir.

İzmir ve **Adana'da** da Türkiyeli işçiler tutuklanarak eziyet görmüşlerdir. Kemalist ajanlar, karış karış bütün ülkede devrimci işçi avına çıktılar. Sadece **İstanbul'da** kırkı aşkın işçi, haklarında dava açılmaksızın, bir buçuk aydır zindanda çürüyor. Ailelerine ziyaret izni verilmiyor. Tutukluların ne durumda olduğu konusunda kimse birşey bilmemektedir. Her zaman pek geveze olan basın, bu defa susmaktadır. Sadece «**Aydınlık**» dergisinin tanınmış yazarı **Şefik Hüsnü** yoldaşın tutuklandığından «**Cumhuriyet**» gazetesi şöylece bir bahsetmiştir. O kadar.

«Amele Teali Cemiyeti»nin dağıtılması ve sendika görevlilerinin tutuklanarak eziyet ve işkence görmeleri, Kemalist Türkiye'deki sözde

«demokratik» hükümetin ne olduğunu pek güzel gözler önüne seriyor.

İşte bu tutuklamalar ve işçi hareketine indirilen darbe, Kemalist hükümet tarafından işçi sınıfına Türkiye Cumhuriyetinin ilanının dördüncü yıldönümünde verilen bir çeşit «armağan» dır.

Kemalist partinin işçi sınıfına karşı izlediği gerici siyaset, onun artık geniş halk kitlelerinden, özellikle de işçi kitlelerinden koptuğunu ve emekçi kitleleri ezen ve sömüren malum burjuva siyasetine sıkıca sarıldığını göstermektedir. partinin bu yolda atacağı ikinci adım, emperyalist devletlerle arasındaki iktisadi ve siyasi bağları güçlendirmek ve Türkiye'nin **Sovyetler Birliği** ile ilişkilerinin bozulması olacaktır. Zaten, Kemalist hükümetin her zaman için övündüğü Sovyetler Birliği ile dostluğun artık kendisi için bütün anlamını yitirdiğini görüyoruz.

Türkiye işçi ve köylüleri, Kemalist hükümetin verdiği bu son dersten gereken sonucu çıkarmak zorundadırlar. Kemalist hükümet, kendini onlardan koparmakta ve yüzünü gericilerle emperyalistlere dönmektedir. Türkiye işçi ve köylüleri böyle bir hükümete sırtlarını çevirmeli ve bu hükümete karşı kararlılıkla mücadeleye başlamalıdırlar. Kemalist hükümete karşı mücadele, aym zamanda barış için, ülkenin bağımsızlığı için mücadele olacaktır. Bu mücadeleden vazgeçmek ise, Türkiye emekçileri için vahim sonuçlar doğurur. Bütün ülkelerin işçileri, genç Türkiye'nin işçi hareketini boğmak amacıyla karanlık işler çeviren Kemalist yöneticilerin bu si-

yasetine karşı seslerini yükselterek onu protesto etmelidirler. Bu ülkenin emperyalist boyunduruktan daha dün bu işçilerin mücadelesiyle kurtulduğu unutulmamalıdır.

Internationale Presse - Korrespondenz, 1927, Sayı 117, s. 2636

Komünist Enternasyonal Yürütme Kurulu Raporu*

ORTA DOĞU - TÜRKİYE

1928

1. İktisadi Durum

Orta Doğu ülkeleri arasında Türkiye, kuşkusuz son yıllar içinde en hızlı sanayileşen ülkedir. Sanayinin kuruluşunda genç Türk burjuvazisi, devlet tarafından cömertçe desteklendi. Ülkedeki fabrika benzeri bin dokuz yüz işyerinden dört yüzüne devlet ödenek ayırdı, diğerleri ise doğrudan doğruya devlete bağlandı. Öte yandan Kemalist hükümet, sıkı bir şekilde demiryolu yapımına çalışmaktadır. Şu anda ülkede beş yüz kilometrelik bir demiryolu ağı örülmüş bulunuyor.

Ne var ki, ülkenin kendi olanaklarıyla sanayileşmesi yetersizdir. Bunun için hükümet,

(* Bu rapor, Komünist Enternasyonal 6. Dünya Kongresine sunulmuştur. —Ç.N.

yabancı sermayeyi çekmek amacıyla son yıllarda şu önlemleri aldı: 1. Yabancılara ayrıcalıklar tanıma 2. Tam işbirlikçi niteliği taşıyan ve o güne kadar mümkün olduğunca tasfiye edilmiş olan İstanbul'un Türk olmayan burjuvazisine belli ödünler verme.

Her yerde olduğu gibi, Türkiye'deki kapitalist gelişme de emekçi yığınların sırtından gerçekleşmektedir. Kemalist devrim zaferini köylü yığınlarının desteğine borçlu olduğu halde, köylülerin durumu hiç değişmedi. Doğu illerinde siyasi ve iktisadi iktidar, eskiden olduğu gibi gene feodallerin, ağaların, şeyhlerin elindedir. Kemalist iktidar, Kürdistan'daki ünlü karşı-devrimi (1925) bile bu bölgede feodal toprak ağalığını tasfiye için kullanamadı. Sadece Kemalist hükümete düşman birkaç feodali cezalandırmakla yetindi.

Kemalistlerin toprak reformu, Anadolunun nispeten daha az geri olan merkezi bölgelerinin küçük bir bölümünde ve Anadolu'nun güneyinde köylülük içindeki sınıf farklılaşmasını geliştirmektedir (bu reformun en önemli maddesi, aşarın, yani ürünün onda birinin vergi olarak alınmasını ortadan kaldırmasıdır). Bu, bir yandan «kulak»lık yaratırken, öte yandan da köylü yığınlarını yoksullaştırıyor. Şehir burjuvazisi, yoksullaşan köylülerin toprağını satın alıp «rasyonel» kapitalist çiftlikler kuruyor. Örneğin Mustafa Kemal, «kendisine minnettar» Meclisten birkaç bin dönüm toprak armağan aldı ve orada «örnek» bir «kuruluş» meydana getirdi. Aşağıdaki sayılar, farklılaşmanın niteliği konusunda bize bir fikir verebilir: beş dönümden az toprağa sa-

hip olan 837 bin köylünün hep birlikte ellerinde bulundurdukları toprak miktarı 1 milyon 715 bin dönümdür, yani tüm toprağın ancak yüzde 7,32' si. Buna karşılık 230 bin zengin köylü 7 milyon 350 bin dönüme, yani tüm toprağın yüzde 30,62' sine; sadece 33 bin toprak ağası ise toplam 8 milyon 650 bin dönüme, yani tüm toprağın yüzde 36'sına sahiptirler. Vakıflara ait olan toprak miktarı 6 milyon 285 bin dönüm, yani tüm toprağın yüzde 26,12'sidir. Topraksız köylüler, büyük bir kır proletaryası ordusu meydana getiriyor. Bunlar, en azından 450 bin ailedir.

2. Siyasi Durum

Güçlü bir burjuva devleti yaratmaya çalışan Kemalistlerin iktisadi siyasetleri de, uyguladıkları iç ve dış siyasete uyuyor. «Halk Partisi», ülkede sınırsız hakimiyet kurmuştur. Sağ ve sol tüm muhalefet partileri ya dağıtılmış ya da gizli çalışmaya mahkum edilmiştir. 1927'de yapılan son milletvekili seçimlerinde halk büyük ölçüde oy kullanmadığı halde, sırf Halk Partisinin adayları seçildi. Gerçi din ve devlet işlerinin ayrılmasında ve hurafe ile mücadelede çok şeyler kazanıldı. Ama dinin ikinci plana düşürülmesi işi bugüne değin tamamlanamamıştır. Gerçi hayat tarzında gerçekleştirilen bazı reformlar (peçenin kaldırılması, birden fazla kadınla evliliğin yasaklanması gibi), kadınlarm özgürlüğe kavuşmasını yansıtıyor. Ama kadınlar bugün bile siyasi eşitliğe sahip değildir. Hükümet milli azınlıklara karşı (Ermeni, Yahudi, Rum, Arap) şoven bir siyaset izlemektedir. Milli azınlıkların siyasi

hakları kısıtlanmakta ve onlar zorla Türkleştirilmektedirler Bütün bunlar Doğu illerinin nüfusunu oluşturan Kürtler için de geçerlidir.

Sanayinin devlet eliyle desteklenmesi, kuvvetli bir ordunun ve büyük bir devlet aygıtının kurulması, büyük kamu girişimleri (demiryolları, Ankara'da yeni hükümet binası yapımı), eski Osmanlı borçlarının ödenmesi, köylülerin, işçilerin ve küçük burjuvaların üstündeki vergi yükünün gitgide ağırlaşmasına yol açmaktadır. 206 milyon liralık 1928 bütçesinin 80 milyonu, yani yüzde 34'ü, kara ve deniz kuvvetleriyle jandarma ve polise, 33 milyonu kamu işlerine, 18 milyonu faiz ödemelerine ayrılmış olup, bunun sadece 6,3 milyonu halk eğitimine, ancak 4 milyonu da tarıma düşmektedir. Devlet vergilerinin kaynakları da son derece karakteristiktir. Dolaylı vergilerden 71,5 milyon, buna karşılık dolaysız vergilerden sadece 47,8 milyon lira vergi, tekellerden (tütün, tuz, içki, şeker, gaz, benzin, kibrit, posta, radyo vb. gibi) 52 milyon, demiryolları, çiftlikler ve çeşitli sanayi işletmelerinden de 6,5 milyon lira vergi gelmektedir.

Kemalist Türkiye'nin dış siyaseti, Sovyetlere dost bir çizgi ile Batıya açık bir çizgi arasında bocalıyor. Fakat son zamanlarda Batıya açık çizgi ağır basmıştır. Türkiye Doğu devletleri ile (Afganistan, İran) anlaşmalar imzaladı. Fakat bu anlaşmalar, İran ile ciddi sınır anlaşmazlıklarına yol açmıştır. Bunlar İngiltere tarafından tezgahlandığından dolayı kaçınılmazdı. Yunanistan ve Irak ile ilişkiler de aynı şekilde gergindir.

3. İşçi Sınıfının Durumu

Şehirli işçilerin sayısı son yıllar içinde önemli ölçüde artmış olup, bugün 300 binin üstündedir. Tarım işçilerinin sayısı ise en az 450 bindir. Pahalılık yüzünden gerçek ücretler düşmüştür. Hatta bazı hallerde nominal ücret de düşmüştür. İşgünü 12 ile 15 saat arasındadır. Özellikle dokuma ve tütün sanayinde uzun işgünü vardır. Gerçek anlamda sendika yoktur. Mevcut işçi örgütleri, daha çok yardımlaşma sandıklarıdır. Bunların çoğu, hem işçilerin hem de patronların üye olduğu ve yönetiminde hemen her zaman Kemalist parti üyeleri bulunan, lonca türünden örgütlerdir. Son zamanlarda işçiler Kemalistler tarafından bu örgütlere girmeye zorlandılar. Bütün işçi örgütleri hükümetin denetimi altında bulunuyor ve sınıf mücadelesi alanındaki her çaba çok sıkı bir şekilde kovuşturmaya uğruyor. Ülke çapında bir örgütün eksikliği duyulmaktadır. İşçi sınıfının ileri kesimlerinin katıldığı ve Komünist Partisinin etkisi altındaki «Amele Teali Cemiyeti» adlı sendika, resmi makamların emriyle kapatılmıştır.

İşçi hareketi için böylesine zor olan bu koşullara rağmen, özellikle ulaşım ve taşıt işçileri (demiryolcular, kayıkçılar, telgrafçılar, liman hamalları, arabacılar, hamallar) ve tütün işçileri arasında 1927 ve 1928 yıllarında büyük ve inatçı grevler patlak verdi. İlgi çekicidir ki, yabancı işyerlerindeki, örneğin bir Fransız şirketine ait olan Adana-Nizip demiryolundaki iş bırakmalar, küçük burjuvazinin sempatisini kazandı ve hükümetin her türlü kovuşturmasına

rağmen destek gördü. Milli işyerlerindeki iş bırakmalar ise, acımasızca cezalandırıldı.

4. Komünist Partisinin Çalışması

Gizli genç Türkiye Komünist Partisi, sıkı bir şekilde kovuşturmaya uğramaktadır. Buna rağmen 1924 yılında Komünist Partisinin işçi sınıfı içinde etkisi büyüktü ve Komünist Partisi grev hareketinin önderliğini elinde tutuyordu. Kemalistler, 1924'deki karşı-devrimci tertipten yararlanarak Komünist Partisine karşı da harekete geçtiler, Partinin tanınmış önder kadrolarını tutukladılar ve mahkemeye verdiler. O zaman on yedi kişi toplam yüz yetmiş yedi yıl hapis cezasına çarptırıldı. Bütün legal basın yasaklandı. Yayınevlerine el kondu. Parti, o sırada legal teorik organ olarak «Aydınlık»ı (baskısı bin beş yüz adet) çıkarıyordu. Bundan başka, aynı isimde bir işçi organı (baskısı 3 bin), haftalık «Orak-Çekiç» dergisi (baskısı 3 bin) ve gizli bir organ, beş legal broşür (toplam baskı 15 bin) ve pek çok gizli broşür de çıkarmaktaydı. Kemalistlerin tanıdığı özgürlükleri abartan ve 1924'de hemen hemen tüm Partiyi legalleştiren Türkiye Komünist Partisi, açılan bu dava sonucunda çok zayıflatıldı ve dağıtıldı.

1926 Mayısında Partinin bir eylem Programının hazırlanması, Partinin yeniden inşası meselesi ve zulüm rejimi altında çalışma yöntemleri meselesini ele alan gizli bir kongre toplandı.

1924'deki mahkemeden sonra da azgınca devam eden zulüm ve kovuşturmalar ve Partinin Merkez Komitesindeki önder grubun zaafları,

birkaç Menşevik-tasfiyeci sapmaya sebep oldu. Bu sapmanın taraftarları, işçileri siyasi mücadeleye çekmek yerine onlara «Marksist eğitim» vermekle yetinmeyi ve olsa olsa ekonomik mücadeleyi savunuyorlardı. Ama bu yoldaşlar, yönetimde bulunmalarına rağmen, ekonomik mücadelede de pasif davrandılar. Büyük grevlerde, örneğin tütün işçilerinin grevinde, Parti hiç bir rol oynamadı. Ayrıca İstanbul kayıkçılarının Kemalist Şirketi Hayriye'ye karşı mücadelesi silahlı çatışmaya kadar vardığı halde, bu Parti yöneticileri, Kemalistlerin desteklenmesinden yana çıktılar. Sebep olarak da, kayıkçıların, proleterleşen küçük burjuvazinin temsilcisi olduğunu, Merkez Komitesinin görevinin ise proleterleşmeyi teşvik etmek olduğunu gösterdiler.

Eski Merkez Komitesi, Komintern'in talimatlarını ve 1926 Kongre kararlarını baltaladı. Gitgide daha açık bir şekilde Menşevik görüşü savundu ve hatta Kominternden bağımsız olmayı talep etti. Komintern başka önlemler almaya zorlandı. Bütün sağlıklı unsurlar, Komintern'in çizgisini doğru kabul ettiler ve birleştiler. Partideki durum böylece düzeldi. Bunun sonucu olarak Parti çalışması, 1927 yılında canlandı: gizli yayınların çıkarılması, güçlü bir sendika çalışması, işçilerin siyasi mücadeleye (milletvekili seçimlerine ve seçim kampanyasına) çekilmesi, daha sonra aidatların mecburi tahsiline karşı kampanya gibi.

Fakat polis, Partinin yükselen etkisi karşısında kaygı duymaktaydı ve bundan dolayı yeni tutuklamalara girişti. 1927 yılı sonunda, Partinin İstanbul'da ve diğer şehirlerde artan etkinliği

yüzünden iki yüz kadar kişi tutuklandı. Bunlardan elli yedisi, aylarca zindanlarda işkence gördükten sonra mahkeme önüne çıkarıldı, yirmi altısı 2-18 ay hapis cezasına çarptırıldı. Bu davada birkaç Merkez Komitesi üyesi, Türkiye'de milli demokrasi iktidarda olduğu için, siyasi mücadele yürütecek gizli bir Partinin geçersiz olduğunu savundular. Eski Merkez Komitesi sekreteri,* Partinin gizli çalışması konusunda polisin baş tanığı olarak çıktı.

Öte yandan birçok yoldaşın dava sırasında aldıkları tavır ise, Partinin işçi sınıfı içindeki etkisinin daha da yükselmesine büyük katkıda bulunmuştur. Davanın görüldüğü mahkeme binasının önünde birçok işçi gösterisi oldu. Fakat polis tarafından dağıtıldı.

Serbest kalan yoldaşlar, zalimce tutuklamalara ve kovuşturmalara rağmen derhal yeni bir yönetici organ örgütlediler. Bir sürü bildiri çıkardılar ve şimdi de Komintern'in ruhuyla çalışmalarını sürdürüyorlar.

1926 Kongresinden sonra Parti, yeniden örgütlendi. Fabrika ve sokak hücreleri, mahalle ve ilçe örgütleri kuruldu. Hücreler şimdi düzenli olarak çalışmaktadır. Toplantılarında devamlı olarak siyasi meseleler tartışılmakta, propaganda çalışması yapılmaktadır.

Komünist Enternasyonal 4. Dünya Kongresi Tutanağı, Almanca.

* Vedat Nedim kastediliyor. —Ç.N.

TÜRKİYE'DE «KOMÜNİST TERTİP»

4 Ocak 1928

Son günlerde Türkiye basını, iri puntolarla ve heyecan verici manşetlerle, ülkede bir «komünist tertibin» açığa çıkarıldığı haberini veriyor duruyor.

Bu «tertip» etrafında Türkiye basını tarafından kopartılan şamata ile tertibin gerçek niteliği hakkında verilen üç beş bilgi kırıntısı, apaçık bir çelişki halindedir. Türkiye'nin tüm gazetelerinde bu «tertip» konusunda çıkan tüm haberleri toplayacak olsak, çıka çıka ortaya şu görüntü çıkar: Bundan bir süre önce Türkiye hükümeti, legal bir işçi dergisi olan «Aydınlık»ın eski başyazarı Dr. Şefik Hüsnü Beyin yurda döndüğü yolunda bir ihbar almıştır. Şefik Hüsnü, 1925 yılında İstiklal Mahkemesi tarafından, komünist etkinliğinden dolayı, gıyaben 15 yıl ağır hapis cezasına çarptırılmıştı. Polisin verdiği bilgiye göre, Şefik Hüsnü'nün yurtdışmdan Türkiye'ye dönmesinin tek nedeni, kendisinin Türkiye'deki komünistlerin çalışmasından hoşnut olmaması ve onları daha enerjik bir çalışmaya sokmak is-

temesidir. Son zamanlarda Türkiye Komünist Partisi, Şefik Hüsnü'nün önderliği altında, bir dizi bildiri yayınlamış ve Partinin hedefleriyle görevlerini açıklamıştır. Ne yazık ki, Türkiye basını bu belgelerde nelerin yazdığını açıklamıyor. Buna karşılık Türkiye gazeteleri polis kaynaklarından aldıkları, Şefik Hüsnü'nün ilk sorgulama sonuçlarını yayınladılar. Bu polis raporlarına göre, Şefik Hüsnü, her türlü tertip faaliyetini reddetmekte, ama yurda dönüş nedeninin işçi hareketinin örgütlenmesini desteklemek olduğunu kabul etmektedir. Peki, o halde «tertip» bunun neresindedir? Hem «Inprekorr» dergisinin hem de «Komünist Enternasyonal» dergisinin pek çok sayısında, Türkiye'de işçi hareketinin ve Türkiye Komünist Partisinin görevleriyle ilgili makaleler yayınlanmıştır. Legal basında, üç ayrı Avrupa dilinde yayınlanan bu makalelerde Türkiye Komünist Partisinin görevleri, açık seçik ortaya konmuştur.

Türkiye Komünist Partisinin 1926 yılındaki Parti Kongresinde onaylanan ve hem Komintern'in, hem de çeşitli Komintern şubeleriyle tek tek işçi önderlerinin elinde bulunan resmi programı, şu temel maddeleri içeriyor:*...)

* «1. Türkiye Komünist Partisi, monarşinin geri getirilmesinin toplumsal temelini oluşturan emperyalizmin ve gericiliğin tüm güçlerinin (feodal ağalar, din adamları, büyük toprak sahipleri, burjuvazi, eski soylular, karşı-devrimin eski subayları vb.) kararlı bir düşmanıdır. Parti, tüm bu güçlere karşı verilen mücadelelerin hepsine katılır.»

«..... Kemalizm, yabancı emperyalizme ve feodal gericiliğe karşı mücadele ettiği sürece, Türkiye Komü-

Bundan başka, eylem Programı için ise şu gibi maddeler sıralanmaktadır: Şehir büyük burjuvazisinin bir yandan Cumhuriyetçi ideallere bağlılık yeminleri ederken, öte yandan da eski rejimi geri getirme çabalarını desteklemesini teşhir etmek; büyük toprak mülkiyetine derhal ve tazminatsız olarak el konması ve toprak ağalarının tüm ayrıcalıklarının kaldırılmasını talep etmek, sabık Sultana, ailesine ve karşı-devrimci ayaklanmaların elebaşılarına ait olan servete ve topraklara aynı şekilde derhal el konmasını talep etmek; milli azınlıklara uygulanan baskı siyasetine derhal son verilmesini talep etmek; söz ve basın özgürlüğü, sendika kurma özgürlüğü vb. gibi (bugün hâlâ Türkiye'de olmayan) demokratik özgürlüklerin halka tanınmasını talep etmek; sekiz saatlik iş günü ve eksiksiz sosyal sigortanın kabulünü talep etmek ve bunun gibi, bütün komünist partiler tarafından işçilerin, köylülerin ve toplumdaki diğer sömürülen tabakaların çıkarlarını savunmak için ileri sürülen daha pek çok başka talep. Türkiye hükümetinin **Inprekorr**'da ve Komünist Enternasyonal dergilerinde çıkan makalelerden ve Türkiye Komünist Partisinin gerçek Programından haberi olmadığını düşünmek safdillik olur. Haydi, polisin alt kademelerinin haberi yoktur diyelim, Türkiye devletinin sorumlu yöneticileri bunları bil-

---

nist Partisi onu destekleyecek ve ilerletmeye çalışacaktır. Ancak, Türkiye Komünist Partisi, Kemalist partinin emperyalizmle tüm uzlaşma eğilimlerine karşı çıkacak ve o, gericilikle emperyalizme karşı mücadeleyi tamamen felce uğratacak bir biçimde 'iş' yaptıkça, ona karşı mücadele edecektir.»

mezlikten gelemezler; hele içlerinden bazıları, zamanında Üçüncü Komünist Enternasyonalin görüşlerine duydukları yakınlığı açıkça ve sık sık dile getirmişken!

Türkiye Komünist Partisi, Kemalist hükümete eylemlerinin hesabını verecek değildir. TKP'nin eylemlerini yöneten tek şey, Türkiye işçilerinin ve milli burjuvaziyle milli emperyalistler tarafından ezilen ve sömürülen diğer toplum tabakalarının çıkarlarıdır. Komünist Enternasyonal şubelerinin hepsi gibi, Türkiye Komünist Partisi de, tüm emekçilerin nihai kurtuluşu için sürdürülen kararlı devrimci mücadelenin Partisidir. Türkiye Komünist Partisi, bu mücadelede uluslararası işçi sınıfının deneylerini ve Komünist Enternasyonalin kurucusu ve önderi olan Lenin'in vasiyetini izliyor. Türkiye Komünist Partisi, hakim sınıflara karşı devrimci şiddet uygulamaksızın, işçi ve köylü proletaryasının devrimci diktatörlüğünü kurmaksızın, işçi sınıfının zaferini güvence altına almanın ve sağlamlaştırmanın mümkün olmadığına, dün olduğu gibi bugün de kesinlikle inanmaktadır. Türkiye Komünist Partisi, bu tayin edici mücadeleler ve gerçek işçi köylü hükümetinin zaferi için hazırlıklarını yapmıştır. Türkiye köylülüğünün ve şehirlerdeki demokratların büyük bir bölümünü harekete geçirerek, başarılı bir milli demokratik devrim sonucu iktidara gelen Kemalist hükümetin karşısında iki ayrı yol ve iki ayrı gelecek vardı. Bunlardan birincisi, milli devrimin bilinen yoludur; yani, ayaklanan halk kitlelerini dizginlemek ve köleleştirmek, işçi örgütlerine ve işçi sınıfının öncüsü Komünist Partisine saldır-

mak, emperyalistlere yaklaşmak ve SSCB'den gitgide daha fazla uzaklaşmaktır. İkinci yol ise uluslararası dünya proletaryasına yaklaşarak, SSCB'nin kurtuluşa kavuşmuş halklarıyla ittifak içinde, emperyalist haydutlara ve ülkedeki toprak ağası ve kapitalist sömürücülere karşı başlatılan mücadeleyi sonuna kadar götürüp zafere ulaştırmaktır. İşte Kemalist hükümet bu yollardan birincisini seçmiştir. Ama tutumu, son zamana kadar, Türkiye Komünist Partisinin emperyalizme ve feodal kalıntılara karşı mücadelede Kemalist hükümeti desteklemesine fırsat veriyordu.

Türkiye Komünist Partisinin Programı, Komünist Partinin, Kemalist hükümet eski rejimin kalıntılarını tasfiyeye devam ettiği sürece onu desteklemeye hazır olduğunu, ama Kemalist hükümetin gericilikle ve emperyalistlerle uzlaşma çabalarına karşı da mücadele edeceğini belirtiyor. TKP Programının bu maddesi, modern Türkiye'nin işçi ve köylülerine eski rejime karşı bir zamanlar Kemalistlerin başarıyla başlattığı ve ülkenin tüm emekçileri tarafından desteklenen amansız mücadeleyi sürdürmeleri için çağrı niteliğindedir. Türkiye Komünist Partisi Programının bu maddesine karşı mücadele etmek demek, eski rejim taraftarlarının karşı-devrimci tertiplerini desteklemek demektir; emperyalistlerin ekmeğine yağ sürmek ve Türkiye halkını yeniden boyunduruk altına sokmak demektir.

Türkiye Komünist Partisinin sekiz saatlik işgünü; ağalarla Sultana ait topraklara el konması; sendika kurmak, söz ve basın özgürlüğü vb. gibi taleplerine karşı çıkmak ise, Kemalist hü-

kümetin eski rejimin güçleri ve onu destekleyen emperyalist soyguncularla arayı bozmak istemediğini bir kez daha kanıtlar. Nitekim Türkiye Komünist Partisinin, varlığını bir yıldan fazla bir zamandır sürdürdüğünü, Türkiye hükümetinin bu Partinin varlığından haberi olduğu gibi, polisin de çeşitli komünist önderleri tanıdığını düşünürsek, Türkiye hükümetinin Komünist Partisine yönelttiği bu son baskılar objektif olarak, Kemalist hükümetin gericilerin safına, emperyalizmin safına doğru bir dönüş yaptığı anlamına gelir.

Türkiye'de komünistlere pervasızca saldırıyor. Yüze yakın kişi tutuklanmıştı. Tutuklanmaların çoğu, alelade ihbarlara dayanarak yapılmıştır. Tutuklulara işkence ediliyor, dayak atılıyor, zincire vurularak eziyet ediliyor. Önde gelen sanıklar, vatana ihanet suçundan asılarak idam cezasıyla karşı karşıyadırlar. Öte yandan ise, gene aynı legal Türkiye basının yazdığına göre, Türkiye Komünist Partisi hâlâ varlığını sürdürmekte, illegal yayınlar vb. çıkarmaktadır.

Günümüz Türkiye'sinin iç hayatındaki bütün bu olaylar, uluslararası proletaryaya şu görevleri yüklüyor:

1. Tutuklanan Türkiyeli komünistlerin serbest bırakılması için bir kampanya açmak.

2. Tutuklanan komünistlere işkence yapan, onları ölüm cezasıyla tehdit eden ve onlara komplocu caniler ve Türk «vatanına» ihanet eden hainler diye iftira atan Kemalist hükümetin işlediği bu suçları açığa çıkarmak.

3. Türkiye işçi ve köylülerinin çıkarlarını

gerçekten savunan tek Parti olan Türkiye Komünist Partisinin gerçek hedeflerini ve görevlerini tanıtmak.

4. Kemalistlerin gericilikle ve emperyalistlerle uzlaşma çabalarına karşı mücadelesinde, Türkiye Komünist Partisini sonuna kadar desteklemek.

5. Kemalistlerin feodal gericilik ve emperyalistlerle uzlaşma çabalarına karşı, bütün ülkelerin işçilerinin devrimci birleşik cephesini çıkarmak.

6. Türkiye Komünist Partisi ve Türkiye işçi sınıfı, Kemalist hükümetle olan ilişkilerini yeniden gözden geçirme zorunluluğuyla karşı karşıyadır. Kemalist hükümetin şu anda Türkiye Komünist Partisine karşı başlattığı azgın saldırı, onun artık kesinlikle gericiliğin ve emperyalistlerin safına çark etmekte olduğunu, hatta çoktan ettiğini göstermektedir.

Türkiye Komünist Partisinin mücadelesi yeni bir döneme giriyor. Bu dönem, eskisine oranla daha ağır sorumluluklar ve güçlüklerle dolu olacaktır. Bugün henüz tutuklanmamış olan Türkiyeli komünistlerin verdiği kahramanlık örneği, Türkiye proletaryasının güvenilir bir öncüye sahip olduğunu ve onunla gurur duyabileceğini kanıtlamaktadır.

Komünist Enternasyonal Dergisi, 1928, Sayı 1, s. 28-31

Fahri

SÖMÜRGELER MESELESİ ÜZERİNE TARTIŞMA*

18 Ağustos 1928

Yoldaşlar! Türkiye heyeti Kuusinen Yoldaşın tezlerine genel olarak, özellikle de kapitalist olmayan yoldan gelişmenin ele alındığı bölümüne katılmaktadır. Tezlerin özel bir bölümünde Türkiye'deki kapitalist gelişme ele alınmakta ve açıklanmaktadır. Bu tezin temel fikrini, Türkiye'nin, yani Anadolu'nun, milli devrim sırasında, Habeşistan, Libya, Arabistan vb. gibi dördüncü tip ülkelere benzer bir gelişme düzeyinde bulunduğu oluşturuyor. Bu ülkelerde sanayinin gelişmesinden asla söz edilemeyeceği açıktır. Bu ülkeler daha feodal gelişme aşamasına bile ulaşamamışlardır. Bu ülkelerde olsa olsa el zanaatlarının ve ilkel, bir ticaretin gelişmesinden söz edilebilir. Buna karşılık Türkiye'de belli bir sınai gelişme gözlenmektedir. Türkiye'de kapitalizm 70-80 yıldır gelişmiştir ve

* Bu tartışma, Komintern'in 6. Dünya Kongresinin otuz yedinci oturumunda yapılmıştır. Konuşmacılar, Fahri, Murphy, Mondok, Lozovski, Heinz Nevmann, Arrot, de Vries, Dutt, Bennett idi. Oturum başkanı Schüller'in oturumu açmasından sonra ilk sözü Fahri almıştır. —Ç.N.

bir proleter sınıf vardır. Zaten ülkede burjuva devrimi olabildiğine göre, sanayi de belli ölçüde gelişmiş demektir. Sınıflaşma ta köylere kadar yayılmıştı. Sanayinin o zamanki gelişmesi ve özellikle şehirlerdeki işçi sayısı hiç bir zaman, her hangi bir Balkan ülkesindekinden daha geri ve daha az değildi. İstanbul'daki proleterlerin sayısı 100 bini, Anadolu'nun diğer bölgelerinde, Adana, İzmir, Zonguldak, Samsun, Eskişehir, Kayseri'de vb. yerleşenlerin sayısı ise 500 bini bulmaktaydı. Demek ki Anadolu o kadar da geri kalmış değildir. Üstelik, Komünist Enternasyonal Yürütme Kurulu'nun (KEYK) ayrıntılı raporundan da anlaşılacağı gibi, Türkiye'deki proletarya kitleleri bazı Balkan ülkelerindekinden bile hem biraz daha gelişmiştir hem de sayıca daha büyüktür.

Türkiye'de milli devrim neden kapitalist bir yol izledi? Bu konuda her şeyden önce nesnel sebepler göz önüne alınmalı fakat bu açıdan son derece önemli olan öznel etkenler de hiç bir zaman unutulmamalıdır. Bu böyle olabildi, çünkü birincisi, proletarya Türkiye'nin çeşitli yerlerinde dağınık bir şekilde bulunuyordu; büyük bir kısmı da emperyalizmin işgali altındaki bölgelerde yaşıyordu. Bu yüzden aralarında bir bağlantı olmadığı gibi, bağlantı kurma olanakları da yoktu. İkinci olarak, ülkenin ve özellikle de proletaryanın geçmişinin yarattığı koşullar sonucunda, işçi sınıfı zamanında örgütlenemedi, zamanında sınıf mücadelesine atılamadı ve milli devrimin milli kurtuluş niteliği yüzünden de kolaylıkla burjuvazinin kurnaz siyasetinden etkilenebildi. Üçüncü olarak; Komünist Partisi henüz örgütlenmenin eşiğindeydi.

Kitlelerle ilk bağları kurmuştu; kitleleri örgütlemeye, etkilemeye ve mücadelelere önderlik etmeye daha yeni başlamıştı. Dördüncü olarak; uluslararası işçi hareketi o sıralarda anti-emperyalist mücadele alanında, sömürgelerdeki kurtuluş mücadeleleri alanında hiç bir esaslı deneye sahip değildi. O sıralarda Komünist Enternasyonal'in en zayıf bağları Türkiye proletaryası ile olan bağlarıydı. Beşinci olarak; köylü kitleleri içinde yeterince güçlü bir hareket olmakla birlikte, örgütlü hareket zayıftı, hatta yer yer hiç bir örgütlenme yoktu. Altıncı olarak; burjuvazi eski rejime karşı uzun süren legal mücadelesi sırasında ve hükümette yer alarak büyük tercübe kazanmıştı. Burjuvazi kendi sınıfının devrimci güçlerini ve Anadolu'nun burjuva sınıfını bünyesinde birleştirebildiği gibi, orduyu da arkasına aldı. Çok iyi örgütlenmişti ve çok güçlüydü. Yedinci olarak; emperyalistler arasındaki çelişmeler, burjuva sınıfına hızla zafer kazanma olanağını verdi. Burjuva sınıfı, emekçi kitleleri geçici olarak etkisi altına alabilmeyi ve böylece kapitalist gelişmenin önündeki bütün engelleri ortadan kaldırabilmeyi başardı. İşte Türkiye'de burjuva devrimini ve kapitalist gelişme olanağını yaratan, bu olgulardır, yoksa tezlerde denildiği gibi feodalizm öncesi ilişkiler değil.

Bu açıklamalardan sonra, Türkiye'nin iç şartlarına biraz değinmek istiyorum. Son zamanlarda Kemalizm bambaşka ilkeler yönünde yüzseksen derecelik bir dönüş yaptığı için, bu özellikle gereklidir. Kemalizm, gelişmesindeki ilk aşamayı, yani yerel güçlere ve olanaklara dayanarak gelişme aşamasını, artık tamamlamıştır. Emperyalistlere karşı kazandıkları zaferden sonra kendi hakimi-

yetlerini kuran Kemalistler, ellerindeki siyasi iktidardan, Türk olmayan unsurların ve emperyalizmin ajanlarının, yani komprador burjuvazinin aleyhine asgari bir iktisadi güç yaratabilmek için yararlandılar. Bu aşamada Kemalistler, eski atölyeleri ve işletmeleri yeniden kurmakla yetinmediler, yeni yeni atölyeler ve işletmeler de kurdular. Onlar, bu aşamada rakiplerini baskı altında tutmuşlardır. Bu dönemde, vergilerin olağanüstü arttığını, bütçe kaynaklarının Kemalistlerin iktisadi gücünü kurma yolunda gitgide daha yoğun olarak sanayinin geliştirilmesi yolunda kullanıldığını görüyoruz. Tekelci yöntemlerin uygulandığını, ülkenin ta içlerindeki sermayenin seferber edildiğini görüyoruz. Birkaç yıl süren bu gelişme, Türkiye burjuvazisini, dünkü rakibi komprador burjuvaziye gitgide daha yaklaştırdı. Bu aşama biteli bir buçuk yıl oluyor. Artık Kemalizm, gelişmesini kendi olanaklarıyla sürdüremeyeceği bir noktaya gelmiştir. Burjuvazi sermaye birikimini güçlendirmek ve hızlandırmak zorundadır. Ne var ki, milli burjuvazinin, kendi olanak ve yöntemleriyle bağımsız gelişme çabaları iflas etmiştir. Milli burjuvazi, kendini daha fazla yabancı sermaye ithal etmek zorunda hissediyor. Kemalizm, işçi kitlelerini beraberce sömürebilmek için emperyalist sermayeye başvurmak zorundadır. Bu zor durumu fırsat bilen emperyalizm, Musul meselesini ve son olarak da dış borçlar meselesini kendi lehine çözmek için Kemalist burjuvaziyi zorladı. Kemalizm, bu iki temel noktada emperyalizme tamamen boyun eğdi. Ama iş bununla da bitmedi. Emperyalizmin iştahını artırabilmek için Kemalizm, yabancı sermayeye başka tavizler de vermek zorun-

dadır. Böylece Kemalizm, ülkenin bağımsızlığına ihanet yoluna sapmak zorunda kaldı. Başka bir sonuç da, özellikle işçi sınıfına en şiddetli bir baskının uygulanmasıdır. Kemalist burjuvazi sadece komünist harekete değil, aynı zamanda devrimci sendikalara ve mücadele etmeye cesaret eden bütün işçi teşkilatlarına da baskı yapmaktadır. Böylece Kemalist burjuvazi tamamen karşı-devrim saflarına geçmiş bulunmaktadır. Bu, sömürge ve yarı-sömürge ülkelerde milli burjuvazinin zafer kazansa da, bir süre sonra karşı-devrim saflarına geçeceğine tipik bir örnektir. Burada ayrıca, kapitalist gelişme yoluna giren bu sömürge ya da yarı-sömürge ülkelerin, kapitalizmi bağımsız olarak geliştirme olanağına sahip olamayacaklarını da görüyoruz. Bu ülkeler, bir süre sonra yabancı sermayenin nüfuzu altına girmek zorundadırlar. Kurtuluş mücadelelerini zaferle sonuçlandıran, ama sosyalist yola girmeyen bu ülkeler, zamanla, adım adım yarı-sömürge ülkelere dönüşürler. Aynı şey Kemalist, kapitalist Türkiye için de geçerlidir: Kemalistler, emperyalist burjuvaziyle, örneğin İtalyan kapitalizmiyle antlaşmalar imzalamaya başladılar bile. Bu antlaşmaların hedefi, Sovyetler Birliğine karşı, uluslararası proletaryanın devrimci cephesine karşı savaştır. İşte bu, Kemalizmin tuttuğu yeni yolun en tipik özelliğidir. Bu ikinci aşamadır; Türkiye'nin emperyalistler tarafından sömürgeleştirilmesi ve boyunduruk altına alınması aşamasıdır; milli burjuvazinin ihanet ederek tamamen karşı-devrim saflarına geçmesi aşamasıdır.

Doğal olarak bu durum bizim saflarımızda da yankı yaptı. Bizzat Parti içinde Kemalizm ve

Partinin izleyeceği yol konusunda görüş ayrılıkları çıktı. Bir kısmının görüşüne göre, Türkiye' de kapitalist gelişme anti-emperyalist bir nitelik taşımaktaydı. Ve bu aşamada burjuvazi, sadece burjuva sınıfını değil, aynı zamanda Türkiye'deki bütün sınıfların çıkarlarını da temsil ediyordu. Bu yüzden Kemalizme karşı siyasi mücadele değil, olsa olsa iktisadi mücadeleler, kısmi talepler için mücadele, emekçi kitlelerin durumunun düzeltilmesi için mücadele verilmeliydi. Kapitalist düzene devrimci bir müdahale söz konusu değildi ve bu yüzden de mücadeleci ve önder nitelikte bir kitle Partisi değil, küçük bir çevre partisi kurulmalıydı.

Bazıları ise, sürekli uygulanan terör karşısında serinkanlıklarını yitirdiler, burjuva sınıfının işçi sınıfına karşı aldığı önlemler yüzünden umitsizliğe kapıldılar ve nihayet provokatörlerin sahneye çıkmasıyla güvenleri sarsılarak başka bir hata işlediler. Bunlar, bireyci kahramanlık eylemlerine giriştiler; Kemalist sendikalarda çalışmayı reddettiler, sendika hareketinin birliği yerine sendikaların bölünmesini savundular, anarşist hata ve eğilimleri görüldü, koyu bir sekterlik gösterdiler. Bütün bunların yanısıra, sadece çok gelişmiş kapitalist ülkelerde atılabilecek şiarlar atarak, başka aşırı sol hatalar da işlediler. Türkiye bir burjuva devriminden geçmiştir. Ne var ki, bu devrim, burjuva demokratik devrimin bütün görevlerini yerine getiremedi. Toprak devrimini, milliyetler meselesini vb. henüz çözemedi. Türkiye'de hâlâ yarı-feodal kalıntılar vardır. Türkiye, örneğin Almanya gibi, çok gelişmiş bir sanayi ülkesi değildir. Nüfu-

sun çoğunluğu, küçük üretici köylülerden oluşmaktadır. İşte bu yüzden, Türkiye proletaryasının önündeki görev, işçi-köylü diktatörlüğünü kurarak, proletarya diktatörlüğüne geçiştir. Türkiye'de bu geçiş dönemi kısa sürecektir, çünkü ülkede asgari bir sanayi, yeterli büyüklükte bir işçi sınıfı ve kitlelerle bağı olan bir Komünist Partisi vardır. Bu işçi-köylü diktatörlüğünün, proletaryanın doğrudan önderliği ve hegemonyası altında gerçekleştirileceğini ayrıca belirtmeye gerek yok. İşte, Türkiye Komünist Partisinin izlemesi gereken doğru çizgi budur Somut şartların tahlilinden çıkan doğru bakış açısı budur.

Komünist Partisinin bu dönemdeki görevleri, Partiyi örgütsel bakımdan güçlendirerek bir kitle Partisi haline getirmek; işçi kitlelerini, özellikle de örgütsüz olanları, sendikalara kazanmak; işçi sınıfı içindeki özellikle sağdan gelen tehlikelere karşı mücadele etmek ve sol hataları titiz bir şekilde eleştirerek düzeltmektir. Biz, Türkiye'nin emekçi kitleleri önünde Kemalistlerin maskesini indirmeli, onların ülkenin bağımsızlığına ve devrime ihanet ettiklerini, karşı-devrimci bir sınıf olduklarını göstermeliyiz. Kemalist burjuvaziye karşı işçi ve köylülerin devrimci mücadele cephesini inşa etmeliyiz. Kemalizme karşı, onun Sovyetler Birliğine yönelen savaş hazırlıklarına karşı, durmaksızın, yorulmaksızın mücadele etmeliyiz. İçinde bulunduğumuz dönemde Türkiye Komünist Partisinin başta gelen görevleri işte bunlardır.

Komünist Enternasyonal 6. Dünya Kongresi Tutanağı, Almanca, 18 Ağustos 1928, Cilt 3, s. 330-333

Omura (Japonya)

SÖMÜRGELERDE DEVRİMCİ HAREKET MESELESİ

(Türkiye Komünist Partisi ile ilgili bölüm)

(.....)

Türkiye ve Kore Komünist Partilerine tasfiyecilik hastalığı bulaşmıştır. Kore'deki komünist hareket, sürekli hizip mücadelelerinden hiç kurtulamadı.

(.....)

Kızıl Sendikalar Enternasyonali Kongresi, sömürge ve yarı-sömürge ülkelerdeki işçi hareketi için kısmi talepler saptamış bulunuyor. Kanımca, bu ülkelerdeki köylü hareketleri için de kısmi talepler oluşturmak gerekmektedir. Bunlar, örneğin toprak ağalarının topraklarına el konması, tüm feodallerin yıkılması, aynı şekilde tüm dini kurumların yıkılması, tefeci sermaye ile mücadele, yüksek vergilere karşı mücadele, hazine topraklarının işletilmesi, rant meselesi, angaryanın kaldırılması vb. olabilir.

(.....)

Komünist Enternasyonal 6. Dünya Kongresi Tutanağı, Almanca, s. 131-141

Fahri*

«SOVYETLER BİRLİĞİ'NDE DURUM VE SBKP'NİN DURUMU VE MESELELERİ» ÜZERİNE

Türkiye, İran, Suriye, Filistin, Mısır ve diğer Arap Partileri, Alman delegasyonunun yaptığı açıklamayla aym görüştedirler. Bu Partiler, Sovyetler Birliği Komünist Partisi ve Komünist Enternasyonal Yürütme Kurulunun çizgisinin, siyasetinin ve taktiğinin doğruluğunu kabul ederler ve küçük burjuva, Menşevik ve Troçkist muhalefet hakkında SBKP'nin 15. Parti Kongresinde ve KEYK'in genişletilmiş oturumunda alman kararları onaylarlar. Adı geçen delegasyonlar, uluslararası proletaryanın biricik ülkesi olan Sovyetler Birliği'nin, uluslararası işçi hareketinin ve sömürge ülkelerdeki kurtuluş hareketlerinin en güçlü ve tek dayanağı olduğunu, kendilerinin bizzat yıllar boyunca edindikleri tecrübeler sonucunda bilmektedirler. Bu delegasyonlar, Al-

* Fahri (Ali Cevdet), bu konuşmayı Komünist Enternasyonal'in 6. Dünya Kongresinde Orta Doğu delegasyonu adına yapmıştır. -Ç.N.

man Komünist Partisinin yaptığı açıklamayla tam anlamıyla aynı görüştedir.

Komünist Enternasyonal 6. Dünya Kongresi Tutanağı, Almanca, s. 587

P. Hasanoğlu

TÜRKİYE'DE DURUM KOMÜNİSTLER ÜZERİNDEKİ TERÖR ARTIYOR

14 Haziran 1929

Türkiye'de komünist işçilere karşı savaş açıldı. Şu anda altmışın üzerinde yoldaşımız, Kemalist «adalet» tarafından yargılanmak üzere tutuklanmış bulunmaktadır. Tutuklu Türkiyeli yoldaşlar insanlık dışı işkencelere uğratıldılar; bayılıncaya kadar dövüldüler, koltukaltlarına kaynar yumurta kondu, bazılarının ise gözleri oyuldu ve kızgın demirle dağlandılar. İşte Türkiye burjuvazisinin ajanlarının yaptığı zulüm budur.

Yoldaşlarımız neyle suçlanmaktadır? Yoldaşlarımız, Türkiyeli işçilere Kemalistlerin burjuva siyasetinin niteliğini anlatan ve onları 1 Mayısın anlamı konusunda aydınlatan bir bildiriyi dağıttıkları için mahkemeye verildiler. İşte, «özgür» Türkiye'de komünistler bu yüzden hapse atılıyor, bu yüzden dayak yiyip işkence görüyor. İktidardaki Kemalist burjuvazi, göz

açıp kapayıncaya kadar geride bıraktığı gençlik döneminin «heyecan»ını artık üstünden attığını Batıya kanıtlama çabasındadır. Kemalistler şimdi, mali sermayeye her bakımdan yaltaklanıyorlar, çünkü istedikleri, yabancılardan ne pahasına olursa olsun kredi almaktır. Bu nedenle Kemalistler, Avrupa ve Amerikan borsalarındaki kurtlara, Türkiye'nin komünistlerle işbirliği yapmak şöyle dursun, her düzenli burjuva devletinde olduğu gibi onları en sert biçimde kovuşturan, «oturmuş» bir burjuva ülkesi olduğunu göstermek için didinmektedirler. Yabancı sermaye, Türkiye'de harcayacağı «çaba»ların boşa gitmeyeceğini görsün. Bu amaçla, Türkiye işçi sınıfının ağzı kapatılmakta, karşı çıkanların işi ise «milli jandarma», polis ve mahkemeler tarafından en acımasız bir şekilde bitirilmektedir. İşte, Kemalist makamların azgınlığının arkasında yatan gerçek budur.

Türkiye şiddetli bir iktisadi ve mali buhran içindedir. Türk parasının değeri baş döndürücü bir hızla düşüyor. 1915 yılında 1 Sterlin 500-600 kuruş değerindeyken, bugün değeri 1000 kuruşun üstündedir. Pahalılık alıp yürümüştür. Fiyatlarda savaş öncesine oranla yüzde 2 binlik bir artış görülüyor! Öte yandan ücretler en asgari düzeyde tutuluyor. Üstelik Türkiye işçi sınıfının omuzlarına son derece ağır bir vergi yükü bindirilmiştir. Ücretler ayrı bir vergiye tabi tutuluyor. İşçi, kelimenin tam anlamıyla açlık çekmektedir. Buna karşılık burjuvazi «zenginleşiniz!» şiarını emekçi kitlelerin sırtından canla başla uygulamaktadır.

Türkiye'nin işçi kitleleri onlar sayesinde ba-

ğımsızlığına kavuşmuş olan milli burjuvazinin artık, işgücünü amansızca sömürerek kendi gücünü ve refahını artırmaktan başka bir şey düşünmediğini biliyorlar. Türkiye parlamentosu şu ana kadar hâlâ bir iş yasası çıkaramamıştır. İşçilerin yararına tek bir reform bile yapılmamıştır. Türkiye'de iktidardaki kliğin tüm faaliyeti, varlıklı sınıfların çıkarlarını korumaya yönelmiştir.

Milli burjuvazi, en üst tabakası dışında köylülüğü de, şehir küçük burjuvazisini de dikkate almamaktadır. Vergi yükünün ağırlığı, özellikle şehir küçük burjuvazisinin ve işçi sınıfının üstünde kendini duyurmaktadır. Köylüler, en önemli talepleri olan toprak ve ucuz kredi talebinin yerine getirildiğini bugüne kadar görmüş değiller. Burjuvazinin, toprak ağalarının ve bürokrasinin en üst kesimlerinin temsil edildiği Meclisin de kulakları, Anadolu köylüsünün taleplerine tıkalıdır.

Kemalistlerin yapı programı, vergilerin sonuna kadar zorlanmasıyla, uygulanabilmektedir. Burjuvazinin dış krediye ihtiyacı vardır. Türkiye'deki siyasi ayrıcalıkları elinden alınmış olan yabancı sermaye ise, Kemalistlerin teslim olmasını istiyor. Kemalistler, daha şimdiden Avrupa ve Amerikan borsalarına karşı teslim bayrağını çekmeye başlamışlardır. Saltanat zamanından kalan borçları taksitle ödemeye bu yıl başlayacaklar. 220 milyon Türk lirası tutan devlet bütçesinin 32 milyonu yıkılan Saltanat hükümetinin borçlarını ödemeye ayrılmaktadır. Bu bütçenin yüzde kırkı savunmaya ayrılmıştır. Kemalist hükümet, açığı kapatabilmek için yok-

sul sınıfların ellerindeki son kuruşa bile el atmaktadır.

İşçiler grev yaparak durumlarını düzeltmeye çalıştıklarında, Kemalist hükümet devlet gücünün, polis aygıtının tüm şiddetiyle üstlerine saldırmakta, grevleri yasaklamakta, işçi önderlerini tutuklatıp işkence ettirmektedir.

Ama Türkiye işçileri milli burjuvazinin kendilerine düşman olduğunu görmektedirler. Onlar, her geçen gün daha fazla sola kayıyorlar. Komünistlere gittikçe daha fazla kulak vermekte ve gizli komünist yayınları adeta kapışmakta, genç ve cesur Türkiye Komünist Partisinin üstüne proletaryanın koruyucu sevgi ve dayanışma kanatlarını germektedirler.

Son bir buçuk yıl içinde Türkiye Komünist Partisinin otoritesi artmıştır. İstanbul'un, İzmir'in, Eskişehir'in ve öteki büyük şehirlerin ileri işçileri, Komünist Partisini kendi kurtarıcıları olarak görmekte ve tek bir vücut gibi onun safında yer almaktadırlar. Kemalist basın bile, işçilerin komünist çağırıları yaydıklarını kendi ağzıyla itiraf etmek zorunda kalmaktadır. Kesinlikle söylenebilir ki, Türkiye Komünist Partisi başarılar kazanmıştır.

İşte yabancı sermaye önünde diz çöküp sürünmeye başlayan Türk burjuvazisinin hiç hoşuna gitmeyen şey de, budur. Burjuvazi vahşice teröre sarılmakta, ama bir yandan da İstanbul'daki işçi kamuoyundan korktuğu için, komünistlerin mahkemesini İstanbul'un devrimci işçilerinden uzakta bir yerde, İzmir'de, yapmaktadır.

Kemalistler istedikleri kadar saldırsınlar, Türkiye işçi sınıfı uyanmıştır. Saflarından çekip

alınan yüz devrimcinin yerine binlercesi yetişiyor. Kahraman işçilere yapılan işkenceler de, zalim mahkeme kararları da hesap sorma gününün gelmesini engelleyemeyecektir. Türkiye işçi hareketi, komünist bayrak altında ilerliyor. Ve milli devrime her gün yeniden ihanet eden burjuvazisini kesin yenilgiye uğratana kadar da bu bayrağın altmda mücadele edecektir.

Internationale Presse-Korrespondenz, 14 Haziran 1929, Sayı 15, s. 1235-1236

Komünist Enternasyonal Yürütme Kurulu Raporu*

KOMİNTERN'İN GÖREVLERİ VE ULUSLARARASI DURUM

(Türkiye İle İlgili Bölüm)

3 Temmuz - 19 Temmuz 1929

Türkiye Üzerine Birkaç Söz: Türkiye'nin bize vermiş olduğu örnek, halkların burjuvazinin önderliği altında, bağımsız olarak siyasi ve iktisadi yönde ilerlemesinin, tarih açısından imkansız olduğunu gösteriyor. Ayrıca Türkiye örneği bize, büyük devletlere olan iktisadi bağlılığın gittikçe arttığını da gösteriyor. Nihayet Türkiye örneği, Kemalist devrimin o zamanki uluslararası emperyalizmin karşısında yozlaşmasının da tipik bir örneğidir.

Kemalizmin toplumsal temelinin bozukluğu, Kemalistlerin bugünkü siyasetinde çeşitli bakımlardan izlenebilir; Ticaret merkezlerinin burju-

* Bu rapor, Komintern'in 6. Dünya Kongresinin Onuncu Genel Toplantısının on üçüncü oturumunda sunulmuştur. —Ç.N.

vazisiyle uzlaşılmıştır, devletleştirilen topraklar ağalara geri verilmiştir, bizzat Kemalistler büyük topraklara sahip olmuşlardır.

Dışişleri Bakanı Tevfik Rüştü'nün 1929'da Milletler Cemiyetinin Silahsızlanma Komisyonu hazırlıklarındaki tutumu, yani Livinov'un aleyhinde ve İtalya'nm aldığı tutumun lehinde konuşması da tipiktir. Bu dış siyaset, Türkiye'nin iç siyasetine de tam uygun düşüyor. Bir zamanlar köylüler lehine yapılan samimi konuşmalar, «köylüler toprağın efendisidir» gibi teminat verip onları göklere çıkarmalar, işte bunların hepsi Kemalistler tarafından bir kenara itilmiştir. Bugün Kemalistlerin siyaseti, emekçi kitleleri amansızca sömürmek ve vergi baskısını daha da artırmaktır. İşçi ücretleri dahi vergiye tabi tutuluyor. Bir iş kanununun çıkarılması düzenli olarak erteleniyor; proletaryanın sınıf örgütleri ortadan kaldırılıyor.

Aynı zamanda Türkiye'de emekçi kitleler arasında, özellikle de proletaryanın arasında güçlü bir radikalleşme eğilimi almış yürümüştür. Komünist Partisi, kendisini yol arkadaşlarından temizleyip, gerçek bir proletarya örgütü haline gelecektir. Bu çok sevindirici bir gerçektir. Şu anda otuz beş komünistin davasına bakılmaktadır. Sanıkların yüzde sekseni Türkiyeli işçilerdir.

Türkiye'de şimdi cereyan eden olaylar dolayısıyla, Kemalistlere karşı tutumumuzu bir kez daha gözden geçirmek zorundayız.

Komünist Enternasyonal 6. Dünya Kongresi Tutanağı, Almanca.

S. Bedri

TÜRKİYE'DE KADINLARIN UYANIŞI

30 Ağustos 1929

Türkiye kadınının hukuki durumu, son zamanlarda çıkarılan kanunlarla önemli ölçüde düzeltilmiştir. Kadın, bugüne kadar her şart altında kelimenin tam anlamıyla erkeğin kölesi iken, hatta erkek tarafından sebep gösterilmeksizin evden kovulabilirken, bugün hiç olmazsa kağıt üzerinde erkekle tamamen eşit sayılmaktadır. Fakat haklara sahip olmak yetmez, bu hakları kullanmasını da bilmek gerekir. Türkiye kadını, ancak bilinçlendiği, eğitim gördüğü ve özellikle ekonomik bakımdan erkeğe bağlılıktan kurtulacak bir durumda olduğu zaman haklarınıda tam anlamıyla kullanabilecektir.

Bugüne kadar Türkiye kadını esas olarak tarımda çalışıyordu. Fakat örgütlü değildi ve genellikle en ilkel üretim araçlarıyla yaptığı iş karşılığında, aç kalmayacak kadar bir ücret bile almıyordu.

Dünya savaşı sırasında işgücünün azalması üzerine, kadın erkeğin yerini almak için büyük şehirlerde kapalı köşesinden çıktı. Yalnız fabri-

kalarda değil, o güne kadar kadına kapalı olan bürolarda da çalışmaya başladı. Her iki alanda, üretimde ve büro işlerinde çalışan kadınların sayısı yükseldi.

Halen özellikle tütün sanayiinde çalışan kadınların sayısı fazladır. Son istatistik verilere göre bütün sanayide ve bürolarda 25 bin kadar kadın çalışıyor. Bunlar çeşitli dallara şöyle dağılıyorlar: Tütün sanayiinde 10 bin (bu sanayi dalındaki toplam işçi sayısının 25 bin olduğu sanılıyor) kadın çalışıyor. Tekstil sanayiinde ve halıcılıkta çalışanlarla birlikte küçük memurlar ve kadın öğretmenler de dahil olmak üzere telefon dairelerinde ve büro işlerinde çalışan kadınların toplamı 15 bindir.

Sendikalarda, özellikle Tütün İşçileri Sendikasındaki kadınların sayısı da artmaktadır. Hatta devletin Tütün Rejisine ait fabrikalarda çalışan işçileri birleştiren sendika içinde kadınların sayısı erkeklerden yüksektir (yarısı veya yarıdan biraz çoğu). Özel işletmelerde tütün işçilerinin sendikasında bu sayı yüzde 10'a düşmektedir.

Kadınların çalışma koşulları son derece kötüdür. Kadın emeğini koruyan bir kanun yoktur. Zaten Türkiye'de işçilerin çıkarlarını koruyan hiç bir kanun mevcut değildir. İşçiler, patronun keyfine terkedilmiştir. Hatta çalışma süresini patronlar tespit etmektedir. Kadınlar özellikle daha fazla sömürülmektedir.

İşçi kadının ücreti, 80 para ile 1 TL* arasında değişmektedir. Kadınların büyük çoğunluğu

* Bir Türk altın lirası 1916'dan bu yana 50 paradır.

30 para kadar veya ancak ekmek ve yol parasını karşılayacak kadar ücret alırlar. Kadınlar arasında 2-3 liraya kadar ücret alanlar da vardır. Bunlar ustabaşılardır. Ne var ki aynı işi yapan erkekler kadınların iki katı ücret alırlar.

Bu yüzden kadın çalıştırmak, patronlara büyük kâr sağlamaktadır. Özellikle tütün işleyen sanayide erkeklerin yerine gittikçe daha fazla kadın, hatta çocuk işçi alınmasının nedeni budur.

Komünist propogandanın etkisiyle kadının sınıf bilinci gelişmektedir. Son zamanda Türkiye' de kadın işçiler, 1 Mayıs hazırlıkları dışında bildiri dağıtımına aktif olarak katıldılar. İçlerinden bir çoğu tutuklandı ve kısa bir polis sorgusundan sonra tekrar serbest bırakıldı. Hükümet, kadınlara karşı en şiddetli tedbirler uygulamaktan bugün için çekiniyor. Hükümet, kadınların bilgisizliğinden yararlanmayı ve kadınları kendi safına çekmeyi ummaktadır.

TKP Geçici Merkez Komitesi

Internationale Presse-Korrespondenz. 30 Ağustos 1929, Sayı 85, s 1978

TÜRKİYE'DEKİ KOMÜNİST MAHKUMLARIN AÇLIK GREVİ

28 Aralık 1932

28 Şubat 1932'de yapılan kitle halindeki tutuklamalar sırasında, aralarında iki de kadın bulunan otuz beş yoldaşımız tutuklandı ve Kemalistlerin zindanlarında en ağır işkenceleri gördü. Yoldaşlarımızın protestolarına ve birkaç duruşma boyunca sürdürdükleri susma grevine rağmen, mahkeme kapalı kapılar arkasında yürütüldü. Kendi gölgelerinden bile ürken Kemalistler, kitlelerin sevgi gösterileri yapmasından korkuyorlardı ve son duruşmada mahkeme salonu nerdeyse bir askeri karargaha döndü.

Ne var ki, titizlikle alman bu önlemlerin hiç biri, on sekiz yoldaşımızın kendilerini 80 yıl hapse mahkum eden kararı güçlü bir öfke ve protesto gösterisiyle kınamalarını engelleyememiştir. Yoldaşlarımız, adaleti, mahkemeleri ve kokuşmuş yönetimi şiddetle mahkum ettiler, «Enternasyonal»i söylediler ve «Yaşasın Dünya Devrimi!» ve «Yaşasın Proletarya Diktatörlüğü!» diye haykırdılar.

Bir türlü sessizliği sağlayamayan hakimler, böylesine güçlü bir meydan okuma ve coşku

karşısında dehşete kapılarak, jandarmalara zor kullanmalarını ve yoldaşlarımızı susturmalarını emrettiler. Komünistlerle jandarmalar arasında mahkeme salonunun ortasında tam anlamıyla bir boğuşma oldu. Bir çok yoldaşımız ağır şekilde yaralandı. Beraat etmiş olan dört yoldaşımız da, derhal yeniden tutuklandı.

Pek doğaldır ki, bu gösteri cezasız kalmadı. Hapishanedeki işkenceler ağırlaştırıldı. On yoldaşımız, rutubetli ve buz gibi soğuk hücrelerde prangaya vurulma cezasına çarptırıldı. Bu ceza, yoldaşlarımızı ölüme mahkum etmekten beterdi, çünkü bünyesi çok kuvvetli olanlar bile bu cezaya sonuna kadar pek dayanamazdı.

Yoldaşlarımız, işkencelerin artırılmasını protesto için 24 Aralıkta açlık grevine başlamışlar ve hapishane idaresine ve savcılığa aşağıdaki talepleri içeren bir liste göndermişlerdir:

1. Haklarında beraat kararı verilmiş olanların serbest bırakılması.

2. Yoldaşlarımızı yaralayanların mahkûm edilmesi.

3. İşkence ve zorbalıklardan sorumlu olanlar hakkında soruşturma açılması.

Yoldaşlarımızın hayatları tehlikededir. Uluslararası proletaryayı yoldaşlarımızın yardımına koşmaya, bu insanlık dışı yönetimi ve yoldaşlarımıza verilen ağır cezaları protesto ederek dayanışmaya çağırırız.

TKP Geçici Merkez Komitesi.

Internationale Presse-Korrespondenz, 30 Ocak 1933, Sayı 1, s. 21

Süleyman

TÜRKİYE'DEKİ TUTUKLU KOMÜNİSTLERİN YİĞİTÇE SÜRDÜRDÜĞÜ AÇLIK GREVİ

17 Ocak 1933

Kemalist Türkiye güç durumdadır. Son iktisadi buhran, sanayisi az gelişmiş olan ve tarımı da zaten öteden beri bunalım içinde bulunan bu ülkeyi fena halde sarstı.

Milli Kurtuluş Savaşı sırasında Türkiye halkının bağımsızlığı uğruna emperyalistlere karşı, saltanat gericilerine, Fransız, İngiliz ve Yunan işgalcilerine karşı korkusuzca mücadeleye atılan işçiler, bugün ya işsizdirler ya da bir lokma ekmek için en ağır işlerde çalışmakta ve yoksulluk içinde yüzmektedirler. Türkiye'nin bağımsızlığı uğruna canlarını vermek için evlerini barklarım terkeden köylüler açlık çekmekte ve boş tarlalarını bırakıp iş aramak üzere şehirlere akın etmektedirler.

Ülkenin bağımsızlığı, Türkiyeli işçilerin ve köylülerin döktüğü kanla kazanıldı. Ama Türkiyeli yiğit emekçi kitlelerin kazandığı büyük zaferden sonra **Kemal Paşa** taraftarları, ülkedeki

devrimci hareketi bastırdılar ve burjuvazinin zorba diktatörlüğünü kurdular.

Doymak bilmeyen Kemalist burjuvazi, çıkarları uğruna dış politikada manevra üstüne manevra yapıp, dolambaçlı yollardan hedefine ulaşmaya çalışıyor. Kemalist burjuvazi, bir yandan emekçi kitleleri tek başına sömürmek amacıyla emperyalizme karşı direnmekte, öte yandan da emperyalistlerle elele vererek işçi ve köylülerin tüm bağımsız sınıf örgütlerine saldırmaktadır.

1932 yılında Kemalist burjuvazi, teslimiyet yolunda özel bir ilerleme gösterdi. Örneğin, Fransızlarla bir anlaşma imzaladı, Milletler Cemiyetine girdi, vb.

Türkiye'de hiç kimsenin Kemalistlerin izlediği bu ihanet siyasetine karşı çıkmasına izin verilmez. Kemalist diktatörlük, devrimci emekçilere azgınca saldırmaktadır. Sadece **Komünist Partisi**, işçi ve köylülere gerçeği anlatmaya, bu dayanılmaz durumdan kurtuluş yolunu göstermeye cesaret ediyor. Sadece Komünist Partisi, Kemalizme ve emperyalizme karşı mücadele etmeleri için proletaryayı ve köylüleri örgütlüyor, Komünist Partisi, gizli çalışmaya itildiği halde, devrimci sendikalar yokedilerek yerlerine Kemalist hainlerin kurduğu legal sendikalar geçirildiği halde, yüzlerce en iyi komünist savaşçı işçi sınıfının davasını savundukları için zindanlara atıldığı halde, çalışmasını sürdürmektedir.

Devrimci hareket, Kemalist beyaz terörün ortalığı kasıp kavurmasına rağmen gelişiyor ve sınıf düşmanına karşı mücadele içinde güçleniyor. Grev hareketleri şiddetleniyor. İşçiler, grevlerde ve protesto gösterilerinde kapitalistlere ve tüm

Kemalist yönetime karşı talepler ileri sürüyorlar. Bu talepler işçileri mücadelelerinde birleştiriyor ve sınıf bilinçlerinin uyanmasını sağlıyor. Emekçi köylüler borçlarını ve vergilerini ödemeyi reddediyor ve direniyorlar; içlerinden pek çoğu kapitalistlere, toprak ağalarına, tefecilere ve zengin köylülere karşı mücadele etmek için devrimci çetelerde örgütleniyor.

Ülkede cereyan eden son olayların bütün dünya tarafından bilinmesi gerekir. Bütün dünya emekçileri, Kemalist burjuvazinin devrimci işçi hareketini nasıl ezdiğini bilmeli ve Türkiye devriminin kahramanlarını tanımalıdır.

1932 yılında Kemalist burjuvazi, yüzlerce devrimci işçi ve köylüyü hapse attı. **İstanbul'da, İzmir'de, Edirne'de, Samsun'da,** Kırklareli'nde, **Aydın'da, Elazığ'da,** kısacası her yerde tutuklamalara girişti. Pek çok işçi, neredeyse bir yıldan beridir hapiste olmalarına rağmen hâlâ neden tutuklandıklarını bilmemektedirler.

Daha başkaları ise, 1930 ve 1931'den bu yana hapistedirler ve neyle suçlandıklarını, bütün zorlamalarına rağmen, hâlâ öğrenememişlerdir. Çoğu beş-altı yıldır hapiste olup, zalimce muamele görmektedirler. Tutuklulara en ağır zulüm uygulanmaktadır. Yasalar hiçe sayılmakta, kendilerine en vahşice bedeni cezalar verilmektedir. Hücre ve koğuşlar karanlık ve rutubetlidir. Tutuklular yerlerde yatmaktadır. Kendilerine günde sadece 300-400 gram ekmek verilmektedir. Bütün diğer ihtiyaçlarını ise kendi ceplerinden karşılamak zorundadırlar. Ancak iki ayda bir hamama gidebilmektedirler.

3 Ağustosta **İstanbul** Merkezi Cezaevinde bu-

lunan en değerli kırk bir yoldaşımız açlık grevine başladı. Talepleri, cezaevi şartlarının düzeltilmesi ve davalarının hızlandırılmasıydı. Dokuz aydır kendilerine herhangi bir iddianame verilmemişti. Kemalistlerin cellat yamakları grevi zorbalıkla bastırdılar. Yoldaşlarımıza eziyet edildi ve kendileri zorla suni bir şekilde beslendi. Ancak hiç bir şey yoldaşlarımızın cesaretini kıramadı. Onlar, kapalı kapılar ardında yapılan duruşmalarda, gerçek Bolşevik komünistler olduklarını kanıtladılar.

24 Aralıkta karar resmen açıklandı. Daha 2 Kasımda on bir komünist dörder yıl hapse mahkum edilmişti. Karar okunurken bir sokak gösterisinin başlaması üzerine savcı, polise, jandarmalara ve hafiyelere mahkeme binasının çevresinin tamamen kuşatılmasını, mahkeme binası ile hapishane arasındaki yolun polis kordonuyla kesilmesini ve mahkeme binasındaki güvenlik önlemlerinin artırılmasını emretti.

On yedi yoldaşımızı seksen bir yıl hapse mahkum eden kararın okunması sırasında bütün sanıklar, jandarmanın önlemesine fırsat bırakmadan, mahkeme salonunda bir gösteri örgütlediler. Beraat eden on sekiz yoldaş da bu gösteriye katıldı. Bunun üzerine savcı, beraat eden üç yoldaş da dahil olmak üzere komünistlere, daha duruşma salonunun içinde, yeni bir dava açtı. Sanıklar hapishaneye götürülürken kalabalık polis kordonunu yardı. Jandarmalar mahkumları hapishaneye zor bela sokabildiler. Bu arada mahkumların pek çoğu yaralandı, zincire vuruldu ve hücreye atıldı.

Yaralanmış, işkence görmüş ve hücrelere

atılmış olan mahkumlar, yapılanları protesto etmek için 24 Aralıkta yeniden **açlık grevine** başladılar ve şu **talepleri** ileri sürdüler:

1. Beraat edenlerin derhal serbest bırakılması.
2. Derhal hücre cezalarının kaldırılması ve prangaların çözülmesi.
3. Mahkumlara eziyet eden, onları yaralayan jandarmaların derhal mahkemeye verilmesi.
4. Mahkumlara ve beraat etmiş olanlara karşı insanlık dışı vahşice muamele yapan tüm cezaevi yönetiminin derhal mahkemeye verilmesi.

Bu durum Kemalist burjuvaziyi oldukça tedirgin etti. Bu gösteri ve açlık grevinden sonra savcı Kenan Bey, basına üçüncü kez olmak üzere yeni bir açıklama yapmak zorunda kaldı. Savcı, tutukluların taleplerini yerine getiremeyeceğini açıklamış bulunuyor.

İşkenceye uğramış, zincire vurularak hücrelere atılmış olan tutuklular açlık grevlerini sürdürüyorlar. Türkiye'nin tüm emekçileri bunu bilmektedir. Tutukluların talepleri, Türkiye'nin geniş emekçi kitlelerinin talebi haline gelmektedir. Son olaylar, uygarlığın öncüsü olduklarını iddia eden Kemalistlerin yüzündeki maskeyi indirmiş ve bu maskenin altında gizlenenin, işçi sınıfının en iyi unsurlarına işkence eden, onları yok etmeyi amaçlayan vahşi bir öfke olduğunu göstermiştir.

Internationale Presse-Korrespondenz, 17 Ocak 1933, Sayı 5, s. 169-170

SİYASİ TUTUKLULARIN AÇLIK GREVİ

1 Şubat 1933

İstanbul Mahkemesi, 20 Aralıkta on yedi komünisti toplam seksen bir yıl hapse mahkum etti. Kararın okunması sırasında mahkeme salonu fırtınalı bir gösteriye tanık oldu. Sanıkların hapishaneye sevki sırasında da dinleyiciler aradaki polis kordonunu yardılar bu nedenle mahkumları hapishaneye sokmak ancak büyük çabalar sonunda mümkün oldu. Bu arada mahkumların pek çoğu yaralı oldukları halde zincire vurularak tecrit hücresine atıldılar. Bu gösteriye misilleme olarak savcı, beraat etmiş olan sanıkları bile serbest bırakmayı reddetti.

24 Aralıkta işkence görmüş ve tecride atılmış olan mahkumlar, daha önce gözaltına alındıkları sırada da yapmış oldukları gibi açlık grevine gittiler. Talepleri, beraat edenlerin derhal serbest bırakılması, tecrit hapsinin kaldırılması ve zincirlerin çıkartılmasıydı. Ayrıca, mahkumlara eziyet eden jandarmaların ve mahkumlara ve beraat edenlere insanlık dışı davranışlarda bulunan hapishane idaresinin de cezalanmasını istiyorlar-

dı. Açlık grevi, tam dört hafta kahramanca sürdürüldü. Emir üzerine kendilerine uygulanan suni beslenme sırasında da tutuklular, insanlık dışı işkencelere uğratıldı. Ancak hükümetin on beş tutukluyu Anadoluya sürgüne göndermesi üzerine, artık iyice bitkin düşmüş olan tutuklular açlık grevine son verdiler.

Rundschau,
1 Şubat 1933, Sayı 2, s. 35

Fahri

SİYASİ DURUM VE KOMÜNİST PARTİSİNİN GÖREVLERİ

20 Nisan 1933

Bugün Türkiye'de devrimci işçilerin ilgilenmesi gereken temel meseleleri aşağıda tahlil etmeye çalışacağız.

Kemalizmin Sınıf Niteliği

Kemalistler, kendi iktisat sistemlerini hem sosyalizme, hem de kapitalizme karşı çıkarmaktadırlar. Bu sistemi, üçüncü bir şık olarak, **Kemalist devletçilik** olarak öne sürüyorlar. Bunu esaslı bir şekilde teşhir etmeliyiz. Kemalist Türkiye, tam anlamıyla kapitalist bir ülkedir, ancak önemli feodal kalıntıların olduğu henüz geri bir kapitalist ülke.

Kemalizm, Türkiye'de eski Padişahlık rejiminin dünya emperyalizminin de yardımıyla uzun zamandır engellemeye çalıştığı kapitalist gelişmeyi hızlandırdı. Bugün artık tekelci mali sermayenin gelişmeye başladığını tespit etmekteyiz, ama

gene de Türkiye'de kapitalizm henüz çok zayıftır.

Türkiye'de sömürülen sınıfların durumu, ileri kapitalist ülkelerde olduğundan çok daha kötüdür. Örneğin, işçilerle ilgili tek bir yasanın bile bulunmaması bunu kanıtlıyor. Bir iş kazası sonucu çalışamaz duruma gelen derhal işten çıkarılmakta ve kendisine en ufak bir tazminat bile ödenmemektedir. Ama Kemalistler, Türkiye de kapitalist sömürünün olmadığını iddia etmekten gene de geri kalmıyorlar!

Kemalizmin övdüğü devletçilik, bir çeşit devlet kapitalizmidir. Ama bu, hiç bir zaman Sovyetler Birliği'nde devrimin ilk yıllarında ve 1921'de ortaya atılan anlamda bir devlet kapitalizmi değildir. Orada söz konusu olan üretimin kapitalistlerin elinde kalan işletmelerdeki üretim dahil olmak üzere proletarya devleti tarafından düzenlenmesiydi. Türkiye'de istenen şey ise, kapitalist üretimin kapitalist devlet tarafından düzenlenmesidir. Kapitalistlerin propagandasını yaptığı devletçilik, aslında Türkiye burjuvazisinin elindeki geri kapitalist işletmelere halkın sırtından hükümet yardımı yapma siyasetine sahtekarca giydirilen bir kılıftan başka bir şey değildir. Bu yardım, halkın üstündeki sömürüyü daha da ağırlaştırmak suretiyle yapılacaktır.

Kemalistlerin iktisat politikasının sonucu, devlet eliyle düzenleme, «devletçilik» ya da herhangi bir anlamda planlı ekonomi değildir. Tam tersine bu, tekelci sermayeyi devletin sağladığı yapay koltuk değnekleriyle geliştirme yönünde basit bir denemeden ibarettir. Bu, kapitalizmin genel bir buhran içinde bulunduğu ve merkanti-

lizm[1] siyaseti için ön koşulların çoktan ortadan kalkmış olduğu bir ortamda uygulanan bir yirminci yüzyıl merkantilizmi oluyor. Sovyetler Birliği'nin planlı ekonomisini Kemalist ekonomiyle somut örneklere dayanarak karşılaştırırsak, bu sorun bütün işçiler için açıklığa kavuşur.

Kemalistlerin Milliyetçiliği ve Emperyalistlere Karşı İzledikleri Siyaset

Türkiye komünistleri, hazırladıkları bir mektup taslağında şöyle yazıyorlar:

«Hammadde kaynakları ve pazarlar için verilen mücadelenin son derece şiddetlendiği bir dönemde, bugünkü dünya iktisadi buhranının bir sonucu olarak kapitalizmin genel buhranının son derece derinleştiği ve nisbi istikrarın sona erdiği bir dönemde, Türkiye gibi geri ve hem ekonomik hem de mali bakımlardan bağımlı bir ülkenin iktisadi bağımsızlığını kapitalist bir temelde gerçekleştirmesi olanaksızdır.»

Gerçi bu, genel olarak doğrudur, ne var ki, Türkiyeli komünistlerin bu tür soyut gerçekleri tekrarlayıp durmaları halinde, bunun sadece onların emperyalizme karşı mücadelesini zayıflatmasından ve geniş kitlelerle bağ kurmalarını güçleştirmesinden korkarız. Komünistler böyle yapacak yerde, sürekli olarak Kemalistlerin emperyalizme karşı ve Türkiye'nin bağımsızlığı için gerçek bir mücadele vermesini **talep etmelidirler.**

1 Merkantilizm: Sanayi kapitalizmi öncesinde ticaret kapitalizmi çağında, ticaret ve sanayinin, içte ve dışta, himayecilik ve yüksek gümrük duvarıyla korunması uygulamasıdır.

Ama yoldaşlarımız bir yandan bunun «olanaksız» olduğunu tekrarlayıp dururlarsa, komünistlerin böyle bir talep ileri sürmesinin ne değeri kalır ki! Kemalistler kendilerini kitlelere karşı gerçek anti-emperyalist savaşçılar gibi gösteriyorlar. Türkiye Komünist Partisi, haklı olarak buna karşı çıkmaktadır. Ama burada, başka bir aşırı uca giderek Kemalistleri dünya emperyalizminin bir maşasından ibaretmiş gibi göstermek de yanlış olur. Türkiye'de dünya emperyalizminin doğrudan doğruya ajanlığını yapanlar, feodal ağalar ve katıksız burjuva kompradorlardır. Ayrıca, Kemalist parti saflarından da böyle unsurlar belli ölçülerde çıkmaktadır. Ancak Kemalistleri bu gibi unsurlarla aynı sepete atmak yanlış olur. Kemalistler, Türkiye milli burjuvazisinin temsilcisi olarak, emperyalistlere karşı ikili bir siyaset izliyorlar; bir bakıyorsunuz emperyalizme boyun eğmişler, bir bakıyorsunuz ona karşı direniyorlar. Bunu kavramak gerekir. Neden ikili bir siyaset? Çünkü Kemalistler burjuva ve milliyetçidirler. Boyun eğmeyi de, direnmeyi de Türkiye milli burjuvazisinin **sınıf çıkarları** öyle gerektirdiği için hatta çoğunlukla **kâr** uğruna yapıyorlar. Kemalistlerin milliyetçi olduğunu açıkça söylemekten çekinmemeliyiz. Bugün Kemalistler gibi su katılmamış milliyetçi az bulunur.

Türkiye milli burjuvazisinin çıkarları ile emperyalistlerin çıkarları arasında belirli **nesnel zıtlıklar** vardır. Emperyalistler yayılmacılık siyaseti izliyorlar. Onların amacı, Türkiye'yi kendi hegemonyaları altına almaktır. Bugün, birinci derecede Fransız emperyalizmi Türkiye'yi tamamen kendi nüfuzu altına almak için çaba gösteriyor ve

Türkiye burjuvazisini sadece bir komprador, Fransız emperyalizminin basit bir ajanı rolüyle yetinmeye zorluyor.

Türkiye milli burjuvazisi, Türkiye emekçi kitlelerinin bağımsız sömürücüsü olma durumunu savunmakla birlikte, bu sömürüye yabancı sermayenin de katılmasına ses çıkarmamaktadır. Tam tersine Türkiye milli burjuvazisi, çeşitli emperyalist ülkelerle elverişli anlaşma koşulları **aramakta** ve bunu yaparken de bu ülkelerin kendi aralarındaki çelişmelerden ve onlarla Sovyetler Birliği arasındaki zıtlıktan yararlanmaya çalışmaktadır. İşte Kemalist milliyetçiliğin bu burjuva sınıf karakterini doğru bir şekilde açığa çıkarmalıyız.

Mali sermayenin gelişme ölçüsüne göre, özellikle de kârın paylaşılmasından çok zararın paylaşmasının söz konusu olduğu iktisadi buhran koşullarında Kemalist burjuvaziyle emperyalistler arasında, her iki taraf için de elverişli anlaşmalar yapılması büsbütün zorlaşacaktır. Buna bağlı olarak Kemalistlerle emperyalistler arasındaki çelişme daha da keskinleşecektir. Ama bundan, Kemalistlerin dünya emperyalizmine karşı tutarlı bir mücadele yürütebilecekleri ya da en azından buna niyetleri olduğu gibi bir sonucu, asla, çıkartmamalıyız.

Komünistler, Kemalizmi eleştirirken bu meseleyi basitleştirmemelidirler. Şayet komünistler Kemalistleri emperyalizmin satılmış ajanlarıyla aynı kefeye koyar ve aralarındaki çelişmeleri görmezlikten gelirlerse, kitleler onlara güvenmez. Aynı şekilde, Kemalistlerle dünya emperyalizminin Türkiyeli ajanları arasında çıkan çatışmalar-

da, Kemalistlere karşı çıkar ve komünistlerin bu gibi gerici unsurların Kemalistlere karşı mücadelesini objektif olarak ya da dolaylı bir biçimde kolaylaştırdığı ya da desteklediği izlenimini emekçi kitlelerde uyandırırlarsa, halk kitlelerinden tecrit olmaları işten bile değildir.

Komünistlerin görevi, kendileriyle bu gerici unsurlar arasında daima kesin bir çizgi çekmektir. Komünistler bağımsız karakterlerini göstermeli ve Kemalistleri tam da bu unsurlara karşı kararlılıkla mücadele etmedikleri için ve yabancı sermayenin sızmasına karşı koymadıkları için eleştirdiklerini açıklamalıdırlar. Gerici ayaklanmaların temeli bu unsurlar ve yabancı sermayedir. Kemalistler bu mücadeleden kaçmakla, ülkede emperyalistlerin sürekli olarak Türkiye'nin bağımsızlığını tehdit etmelerine elverişli bir ortam yaratıyorlar.

İşte, eğer Türkiye Komünist Partisi, Kemalistleri bu noktada teşhir ederse, Kemalistlere ve gericilere karşı yürüttüğü mücadele geniş kitleler tarafından anlaşılabilir ve o zaman Parti, bu kitleleri emperyalizme karşı mücadeleye seferber edebilir.

Komünistler, Kemalistlere karşı çıkarken, hiç bir zaman sanki tutarlı milliyetçi olan Kemalistler değil de kendileriymiş gibi davranmamalıdırlar. Örneğin Almanya'daki komünistler Versay'ın baskısına karşı tutarsız olduğu ve mücadele etmediği için burjuvaziyi eliştirir ve onu teşhir ederken, milliyetçi olarak değil tutarlı **proleter enternasyonalistleri** olarak davranıyorlardı. Lenin milli meselede bizim görevimizin burjuva inşa faaliyeti için olumlu bir program yapmak ya da

bunu desteklemek değil, esas olarak emperyalist baskıya karşı mücadelede yoğunlaşmak olduğunu vurgulamıştı. Dolayısıyla biz de Kemalistleri, onlar tutarsız ya da yarım yamalak milliyetçiler oldukları için değil (çünkü milliyetçi olarak pekala tutarlıdırlar) tutarsız **anti-emperyalistler** oldukları için eleştiriyoruz.

Kemalistler, Türkiye burjuvazisinin sınıf çıkarlarını tutarlı ve sistemli bir biçimde savunuyorlar. Ne var ki, onların bu sınıf siyaseti için koşullar hiç elverişli olmadığı gibi, gün geçtikçe de çetrefilleşmektedir. Kemalistlerin ayaklarının altındaki zemin iki yönden oyuluyor: Bir yandan emperyalistlerin sızmasıyla, öte yandan da sınıf mücadelesinin ve emekçilerin devrimci hareketinin gelişmesiyle. Yabancı sermaye özellikle de Fransız sermayesi, ülkeye (özellikle karma anonim şirketler kisvesi altında) gittikçe daha derinlemesine sızmakta ve Türkiye'nin bağımsızlığı için büyük bir tehlike haline gelmektedir.

Eğer Sovyetler Birliği olmasaydı ve Türkiye halkının bağımsızlığını desteklemeseydi, Kemalistler dünya emperyalizmine çoktan boyun eğmek zorunda kalmış ve Türkiye'de çoktan büyük emperyalist yırtıcı hayvanların pençesine düşmüş olurdu. O zaman Türkiye'deki devrimci hareketin karşısına baş düşman olarak, Kemalist burjuvaziden çok daha güçlü bir düşman olan dünya emperyalizmi dikilecekti.

Kemalizmin Zorba Diktatörlüğü

Kemalistler eskiyi yıktıktan sonra burjuvazinin hakimiyetini, «barışçı» bir burjuva demokra-

sisi biçiminde değil, açık, çıplak, zorba bir burjuva diktatörlüğü biçiminde kurdular. Komünistler, Kemalist rejimin bu niteliğini şiddetle eleştirmeli ve daima, işçilere, köylülere basın özgürlüğü, seçim, toplantı yapma ve dernek kurma hakkı vb. gibi en temel demokratik hakların tanınmasını talep etmelidirler. Komünistler, Kemalizmin zorba diktatörlüğüne karşı bu mücadeleyi ön plana çıkarmazlarsa, Kemalizmin demokrasi düşmanı karakterini henüz yeterince kavrayamayan geniş emekçi kitleleri devrim için seferber etmede en önemli ve etkili bir silahı yitirmiş olurlar.

Bununla birlikte komünistlerin bir burjuva demokrasisinin kurulması gibi bir programları da olamaz. Komünistler, Kemalistlerin anti-demokratik rejimine karşı burjuva demokrasisi açısından değil, işçi ve köylülerin demokrasisi açısından mücadele etmelidirler. Ancak hemen belirtelim ki, burada söz konusu olan emekçilerin sadece biçimsel hakları değil, geniş emekçi yığınların, yani halkın çoğunluğunun bu hakları gerçekten kullanma olanağına sahip olmasıdır. Bu kitlelere, **Sovyet iktidarı** biçiminde proletarya diktatörlüğü koşullarında, gerçek bir proletarya demokrasisinin ne anlama geldiği somut örneklerle gösterilmelidir.

Kemalistlerin Toprak Politikası ve Türkiye Komünist Partisinin Köylü Hareketi İçinde Görevleri

Demokrasi ve milli bağımsızlık meseleleri daima toprak meselesiyle birleştirilmelidir.

Kemalizm, sınıf hakimiyetini hangi güce da-

yandırıyor? Kemalistlerin elinde faşist örgüt yoktur. Kemalistlerin partisi, polise ve orduya dayanmaktadır. Ordunun büyük çoğunluğu ise köylüdür. Büyük toprak sahiplerine dayandıkları köylük bölgelerde ise Kemalistler, kapitalist birikimin zorba yöntemlerini uygulamakta, küçük ve orta köylü tabakalarını acımasızca mülksüzleştirmektedirler. Bunun sonucu olarak, köylük bölgelerde güçlü bir sınıfsal farklılaşma ortaya çıkmakta ve bu, ister istemez, askerleri etkilemektedir. İşte köylü meselesi, tam da bu yüzden, Kemalizmin en zayıf noktasıdır.

Türkiye'nin pek çok bölgesinde kitlesel köylü hareketlerine tanık oluyoruz. Çeşitli yerlerde köylüler vergi vermeyi reddediyorlar ve bu yüzden toprakları ve malları zorla satışa çıkarılıyor. İşte komünistler bu nedenle, çalışmalarında Türkiye Komünist Partisinin toprak meselesiyle ilgili sloganlarını ve tüm borçların iptali talebini ön plana çıkarmalıdırlar. Genel olarak «vergileri boykot» sloganı için zaman erkendir. Bunun yerine her bölgede vergi meselesiyle ilgili talepleri, köylü kitlelerinin ruh halini de hesaba katmak suretiyle bir bir somutlaştırmaya çalışmak daha doğru olur. Bunu yaparken, her somut vergi alma ya da zorla satışa çıkarma olayından, orada vergi toplayanlara ya da resmi makamların köylük bölgelerdeki temsilcilerine karşı yerel köylü eylemleri düzenlenmede yararlanmak gerekir.

Şu anda mevcut ayaklanmaları dikkate almak ve Kemalistler bu devrimci hareketi «eşkıyalık» diye damgalamaya kalkışırlarsa, onları sert bir dille eleştirmek gerekir. Çünkü burada söz konusu olan, henüz öndersiz bir devrim ha-

reketi olmakla birlikte, köylülüğün devrimci hareketidir ve bunun doğru yola sokulması ve kentlerdeki işçi hareketiyle birleştirilmesi gerekir. Komünistler, Kemalistlerin köylü politikasını teşhir etmeli ve devrimci köylü hareketinin üzerine asker ve jandarma gönderilmesine şiddetle karşı çıkmalıdırlar.

Türkiye Komünist Partisinin İşçi Hareketi İçindeki Kitle Çalışması

Türkiye Komünist Partisinin kitle çalışması içindeki esas görevi, **kısmi talepler** etrafında doğru bir mücadele yürütmektir. Doğru, kısmi talepler aracılığıyla **kitlelerle canlı bağlar** kurulur. Burada emekçi kitleleri öfkelendiren **güncel olaylar** karşısında zamanında tepki göstermek ve Türkiye Komünist Partisinin sloganlarını ve taleplerini her işyerinde ve her yerde bu olaylarla en sıkı bir şekilde birleştirmek tayin edici önem taşır. Komünistler kendi öz grev taktiklerini geliştirmelidirler. **Grev** hareketi, **işsizler** hareketi ve köylü hareketi, Türkiye'deki kitle hareketinin başlıca biçimleridir. Kısmi sloganların yanı sıra, şimdi **merkezi eylem sloganları** meselesini de ele almak gerekir.

Tüm işçilerin Kemalist sendikalara girmesi sloganını atmak iyi olmaz. Çünkü bu yoldan pek çok işçinin sınıf düşmanının etkisi altına girmesi tehlikesi doğabilir. Bununla birlikte biz, bu sendikaların gerçek **devrimci sendikalara** dönüştürülmesi için mücadeleyi elden bırakmamalıyız. Bunun için de bu sendikalarda, sendika içi demokrasi, çoğunluğun kazanılması ve Kemalist yöne-

timin devrilmesi için mücadele eden muhalefet grupları oluşturmalıyız. Ama öte yandan şu ya da bu yerel örgütte yeterince güçlü bir muhalefet grubu yaratılmışsa ve söz konusu örgütü işçi kitlelerinin yardımıyla ele geçirme olasılığı gerçekten varsa, işçilere bu sendikaya girmeleri için genel bir çağrıda bulunmak yerinde olur.

Ama şimdi komünistler işçilere, genellikle bağımsız devrimci kitle sendikaları kurmaları için çağrıda bulunmalıdırlar.

Ne var ki, legal kitle sendikaları için mücadele ederken, **legalizm hayallerine** kapılmamak gerekir. Kemalistler, işçilerin kitle örgütlerinden ve sendikalarının özgür sınıf örgütlerine dönüşmesinden korkuyorlar. Baskı yeterince güçlü olursa, büyük bir olasılıkla Kemalistler bu konuda bazı tavizler vermek zorunda kalacaklardır. Bununla birlikte, komünistler her önemli fabrikada kendi **illegal sendikalarını** ya da illegal sendika gruplarını kurma görevini ihmal edemezler. Elbette bu illegal örgütler geniş kitleleri biraraya toplamaya elverişli değildir Ama en önemlisi, bunların işçi kitlesiyle gerçekten birleşmesi ve kitleler içinde sürekli faaliyet göstermesidir.

Parti İnşası İle İlgili Meseleler

Türkiye Komünist Partisi ülkenin belli başlı yerlerindeki **yerel örgütlerini** ve yerel **Parti** yönetimlerini sağlamlaştırmalıdır. Mevcut Parti kadroları bu yönetimlere gönderilmelidir. Yerel Parti yönetimleri, kendi inisiyatiflerini geliştirmeyi ve Merkez Komitesi ile bağları koptuğu takdirde kendi başlarına çalışmasını öğrenmelidirler.

İşte o zaman düşman, Türkiye Komünist Partisi'nin örgütünü parçalayamaz.

Provokasyon ve casuslukla mücadeleye özel önem verilmelidir. En sıkı gizlilik uygulanmalıdır.

Komünistler, hiç bir zaman legalist hayallere kapılmazlar.

Toplum sistemi ve sınıf karakterlerine ilişkin ilke meseleleleri, Türkiye'de, başka hiç bir ülkede olmadığı kadar guncel önem taşıyor. Ayrıca, Türkiye'nin Sovyetler Birliği ile sınır komşusu olması ve halk kitlelerinin Sovyetler Birliğindeki sosyalist inşa meselelerine duyduğu muazzam ilgi de, Türkiye komünistlerinin, geniş emekçi kitlelerine komünist programın ana meselelerini anlatma işini kolaylaştırmaktadır.

Ne var ki, bunu yaparken, Türkiyeli işçi ve köylülerin acil günlük taleplerinden hareket etmesini bilmek ve onların kitle eylemlerindeki kısmi taleplerini iktidar ve sosyalizm meseleleriyle doğru bir şekilde birleştirebilmek zorunludur. Hele Türkiye'de devrimci dalganın yükselmeye başladığını pek çok kitle eylemlerinde, devrimci köylü hareketlerinde gördüğümüz şu günlerde, bu, özellikle önem taşıyor. Türkiye Komünist Partisinin esas görevi tam da şimdi, kitle mücadeleleri içinde emekçileri büyük devrimci mücadelelere hazırlamaktır.

ROMANYA, YUGOSLAVYA, BULGARİSTAN, YUNANİSTAN ve TÜRKİYE KOMÜNİST PARTİLERİ MERKEZ KOMİTELERİNİN BALKAN PAKTI ÜZERİNE AÇIKLAMALARI

3 Mayıs 1934

Son zamanlardaki olaylar; faşist Almanya'nın saldırganlığının artması, Avusturya proletaryasının yiğit silahlı direnişinin bastırılması ve İtalya-Macaristan-Avusturya Blokunun da kurulmasıyla Güney Doğu Avrupa'da savaş tehlikesinin had safhaya varması karşısında Balkan ülkelerinin komünist partilerine düşen görev, emperyalistlerin Balkanlarda çevirdiği bütün dolapları, özellikle de sözümona «Balkan Paktı»nın gerçek niteliğini, en geniş işçi ve köylü yığınlarının, ezilen halkların önünde açığa çıkarmaktır.

Romanya, Yugoslavya, Yunanistan ve Türkiye, hükümetleri arasında imzalanan «Balkan Paktı»nı bu hükümetler ve onları destekleyen partiler, demagojik bir biçimde, güya «barışın güvencesi» olduğunu ileri sürerek göklere çıkarıyor. Gerçekte ise bu Pakt, kapitalist dünyanın

her yerinde görülen, emperyalist güçler arası hummalı bir yeniden saflaşmanın minicik bir parçasından başka bir şey değildir. **Bu yeniden saflaşma, askeri çatışma hazırlıklarının hızlandığını gösteriyor.**

Bütün kapitalist ülkelerde **faşizmin** güç toplaması, özellikle de **Hitler'in iktidara gelmesi**, şoven ve emperyalist kışkırtmaları son haddine vardırmış ve adeta bir savaş arifesini andıran bir ortam yaratmıştır. Dünya çapında savaş kışkırtıcısı olarak şu devletleri görüyoruz: iki yıldan beri Çin'e karşı savaşan, Mançurya'yı ve Kuzey Çin'i işgal etmiş olan ve Sovyetler Birliği'ne saldırmak üzere silahlanan **Japonya**; sömürgeci devletler arâsında en açgözlüsü olan, «kalın kafalı» muhafazakarların ülkesi **İngiltere** ve birinci emperyalist dünya savaşında uğradığı yenilginin intikamı ile Sovyetler Birliğine karşı silahlı bir haçlı seferiyle birleştirmek isteyen **faşist Almanya.**

Avrupa'da ise daha başından ölü doğmuş olan Dörtlü İttifakın üyesi Almanya, Fransa, İtalya ve İngiltere'nin her biri, öteki devletlerin bir kısmını kendi saflarına çekmeye çalışmaktadır. Nitekim bu devletlerin bazısı şimdiden şu ya da bu büyük devletin tarafını tutmuştur, pek çoğu da yalpalamakta, «kimin daha fazla vereceği», kimin olgunlaşmakta olan savaşta daha fazla başarı şansına sahip olduğu konusunda spekülasyon yapmaktadır. Karşılıklı teminatlar alınıp verilmektedir.

Bazı devletlerde, burjuvazinin çeşitli grupları arasında kendi kaderini hangi emperyalist saflaşmaya bağlamak gerektiği konusunda içten içe bir

mücadele sürmektedir. Aslında Fransa'nın himayesi altındaki Polonya, Hitler Almanyası ile böyle bir teminat (saldırmazlık anlaşması) imzalamıştır. Bazı devletler ise, kendilerine özgü bir «tarafsızlık» izliyorlar ve savaş sırasında rakip devletlerle gruplara nasıl mal satacaklarının hesabını yapıyorlar. Savaş için silahlanan emperyalist devletlerin hepsi, savaş hazırlıklarını, ülkelerinde olgunlaşmakta olan devrime karşı mücadele ile birleştiriyorlar.

Önüne geçilmez bir biçimde savaşa sürüklenen ve iç ve dış çelişmeler sonucunda bölük pörçük duruma düşmüş olan emperyalist devletler kargaşasının karşısında ise Sovyetler Birliği dikilmektedir. Sovyetler Birliği, soygun seferlerinin ve savaşların amansız düşmanı olan tek ülkedir. Sovyetler Birliği, milyonlarca işçinin ve kollektif köylülüğün emeğiyle, büyük bir coşku içinde, sınıfsız sosyalist toplumu inşa ediyor. Sovyet ülkesi, topraklarına saldırmaya cüret edecek her emperyalist maceracıyı yenilgiye uğratarak yok etmeye her an hazırdır. Sovyetler Birliği, barış yolunda sarsılmaz bir çizgi izlemektedir ve en saldırgan ve gözü dönmüş savaş kışkırtıcılarına karşı direnen herkesi her gün daha fazla kendi safına çekmektedir.

Sözümona Balkan Paktı, tıpkı kapitalist devletlerin daha önceki ya da son zamanlarda oluşan bütün gruplaşmaları gibi, barışın güvencesi değil, tam tersine savaşın bir aracıdır.

Balkan Paktı, Fransız siyasetinin Balkanlarda İtalya'ya, Almanya'ya, İngiltere'ye ve bu devletlerin herbiri tarafından kullanılan Bulgaristan'ın emperyalist emellerine karşı kazandığı

geçici bir başarıdır. Balkan Paktını doğuran, işte bu emperyalist çıkar çelişmeleridir. Balkan Paktı, bu çelişmeleri zayıflatmak şöyle dursun, son derece keskinleştirmiştir. Nitekim bu Paktın imzalanması sonucunda, Pakta katılması bütün çabalara rağmen sağlanamayan Bulgaristan'la ilişkiler aniden gerginleşmiş; ayrıca burjuvazinin kendi içinde, çeşitli emperyalist devletlere bağlı gruplar arasında, iç çekişmeler alevlenmiştir. Balkan Paktı, Bulgaristan'da burjuvazi içinde Zankov'un çevresinde kümelenen ve Hitler Almanyasının peşinden giden açık faşist unsurların durumunu sağlamlaştırdı ve Yugoslavya ile uzlaşma eğilimindeki grupların durumunu zayıflattı. Yunanistan'da Venizelosçular, İtalyan-İngiliz takipçisi olarak ortaya çıktılar ve iktidarda bulunan Tsaldaristleri, Pakta Yugoslavya'nın çıkarlarını önemli ölçüde zedeleyen bir anlam kazandırmaya zorladılar. Romanya'da ise bu Paktın imzalanmasıyla birlikte Alman ajanları faaliyetlerine hız verdiler. Bu ajanlar, siyasetlerini sadece faşist partiler ve Hitlerci örgütler aracılığıyla değil, aynı zamanda kral ve vezir vüzera aracılığıyla da yürütüyorlardı.

Yugoslavya'da da bu Paktın imzalanması, hem İtalyan hem de özellikle Alman ajanlarının saldırıya geçmelerine yol açtı. Bunun sonucunda da Bulgaristan'da ve Romanya'da Almanya ile yakınlaşmanın getireceği ekonomik avantajlar ön plana çıkarıldı.

Kemalist Türkiye ise, İtalya'dan alamadığı mali yardımı Fransız sermayesinden sağlamayı hesaplamaktadır. Türkiye, kendi Avrupa sınırını güvence altına alan Balkan Paktının imzalanma-

sında faal aracılık rolünü üstlenmiştir. Ancak Türkiye, bu Paktın kendisini, öteki Balkan devletlerini Sovyetler Birliği'ne karşı bir savaşta desteklemekle yükümlü kılmayacağına dair bir açıklama yapmak zorunda hissetti. Bu açıklama, diğer devletlerin Pakta da yansıyan Sovyet düşmanı eğilimini bir kez daha vurgulamıştır. Öte yandan Avusturya'daki olaylara bağlı olarak ve Küçük Antant ve Balkan Paktına denge sağlamak amacıyla kurulan İtalya-Avusturya-Macaristan Bloku ve bu Blokun Yugoslavya ile Macaristan'ı hedef alan savaşçı-revizyonist programı, **çelişmelerin keskinleştiği bir odak noktası daha** yaratmıştır.

Versay Antlaşmasının Balkanlarda çizdiği sınırları ebedileştirmekten başka bir amacı olmayan Balkan Paktı, bedenleri bu sınırlar yüzünden parça parça bölünmüş, emperyalist Balkan devletlerinin suni sınırları içine zorla hapsedilmiş ve en zalim bir milli baskı ve ağır sömürü rejimine boyun eğmeye zorlanmış olan ve **kurtuluş mücadelesi veren milliyetlere bir hakarettir.** Kendilerini ezenlerin ellerinde kalacak olan Dobruca, Bukovina ve Hırvatistan ve Slovanya, Makedonya ve Trakya, işte bu Balkan Paktının şatafatlı sözlerle korumaya söz verdiği sahte barışın kurbanı olmaya mahkum edilmiştir.

Yeni savaş maceralarına hazırlanmanın bir aracı olan Balkan Paktı, Balkanlardaki burjuva-toprak sahibi hükümetlerin elinde, **tüm Balkan ülkelerinde olgunlaşmakta olan işçilerle köylülerin halk devrimine karşı bir mücadele aracı niteliğini kazanmıştır.** Devrimci mücadelenin hem Bulgaristan'da, hem de Yunanistan, Romanya ve

Yugoslavya'da muazzam ölçüde yükselmesi, Balkan hükümetlerini böyle bir karşılıklı güvence antlaşması imzalamaya iten belirleyici nedenlerden biridir.

Soyguncu Japonya'nın müttefiki Hitler de, Sovyetler Birliği'ne karşı açık savaş hazırlıkları yaparak ve Balkanlarda Hohenzollern emperyalizminin fetih siyasetini sürdürerek barış çığlıkları atıyor. Macaristan ile Avusturya'yı İtalyanların Tuna ve Balkan devletlerini bir savaşla yeniden paylaşma planlarına destek yapan Danışma Paktı Roma'da imzalanırken, bir yandan da bol keseden şatafatlı barış lafları ediliyordu. Balkan Paktı ile şaşaalı bir biçimde birleşen hükümetler, barışa ne kadar bağlı olduklarını anlatmak için yemin üstüne yemin ediyorlar.

Emperyalistlerin, diplomatların ve militaristlerin bu düzenbazlığı karşısında, amacı savaşa hazırlanmak ve devrimi bastırmak olan bu oyun karşısında, **Romanya'nın, Yugoslavya'nın, Bulgaristan'ın, Yunanistan'ın ve Türkiye'nin komünist partileri, ezilen en geniş halk kitlelerine** şu açıklamayı yaparlar:

Ülkelerin başında kitleleri sömüren ve her biri mümkün olduğu kadar çok toprağa ve halka hükmetmek istediği için birbiriyle savaşan, destek bulmak umuduyla kendilerini büyükbaş soyguncular satan kapitalistler ve toprak sahipleri buldukça halklar arasında sağlam bir barış olamaz ve olmayacaktır.

Sömürülen ve ezilen kitleler mücadeleye atılmadıkça; burjuvazinin ve toprak ağalarının iktidarını devirerek kendi iktidarlarını, işçi ve köylü Sovyetlerinin iktidarını kurmadıkça; ezilen

milletleri kurtarmadıkça; sömürücülerle zalimlerin boyunduruğundan kendini kurtarmış olan diğer halklarla kardeşçe ittifaklar kurmadıkça barış olamaz ve olmayacaktır. Balkan ülkelerinin işçi ve köylüleri, 1917 yılında Çarların, burjuvazinin ve toprak ağalarının boyunduruğunu kıran; yabancı emperyalistlerin saldırılarını geri püskürten ve ezenlerin ve ezilenlerin artık hiç bir şekilde kalmadığı kurtarılmış topraklarında, kardeşçe bir işbirliği içinde sosyalizmin güçlü çatısını inşa eden Rus işçi ve köylülerinin yolunu izlemedikçe, Balkanlarda sağlam bir barış olamaz ve olmayacaktır.

Bu yolun dışında ise yalan dolandan, zulüm ve sömürüden, bitmez tükenmez yeni kanlı savaşlardan başka bir şey yoktur.

Balkanlar bundan önce de soyguncu dünya savaşının tutuştuğu ocak olmuştu. Balkanların iki Balkan savaşıyla kana bulanmış dağlarından ve vadilerinden, dört yıllık dünya savaşı boyunca da oluk oluk kan aktı.

Bunun tekrarlanmasını önlemek sizlerin, siz işçilerin, köylülerin ve ezilen milletlerin davasıdır. Sadece sizin devriminizin zaferi, yaklaşan yeni savaşı engelleyebilir. Ama savaş kundakçılarının tezgahladığı savaş, siz onların işini daha bitiremeden önce çıkarsa, bu kez de silahlarınızı doğrudan doğruya o savaş kundakçılarına çeviriniz; emperyalist savaşı iç savaşa, devrime dönüştürünüz!

Kahrolsun bütün ikiyüzlü emperyalist paktlar!

Kahrolsun faşizm! Kahrolsun savaş!

Yaşasın devrim! Yaşasın ezilen milletlerin

emperyalist boyunduruktan tam kurtuluşu! Yaşasın milletlerin ayrılma özgürlüğü de içinde olmak üzere, kendi kaderlerini tayin hakkı!

Yaşasın işçilerin ve köylülerin zaferi! Yaşasın sovyetler!

Yaşasın kardeşçe barış! Yaşasın kapitalizmden ve emperyalizmden kurtulan halkların birliği!

Yaşasın bize emekçilerin devrimini zafere ulaştırmayı öğreten, halkları kurtarmayı öğreten, gerçek barış için mücadele etmeyi öğreten Sovyetler Birliği!

Romanya, Yugoslavya, Bulgaristan, Yunanistan ve Türkiye Komünist Partileri Merkez Komiteleri

Rundschau,
3 Mayıs 1934, Sayı 28, s. 1044-1045

İSTANBUL'DA AÇILAN DAVA

17 Ocak 1935

Geçtiğimiz yılın Aralık ayında İstanbul'daki özel mahkemede birçok aydına karşı «Komünist Tertip» iddiasıyla açılan davanın görülmesine başlanmıştır. Sanıklar arasmda eczacı **Vasıf** ile **Hikmet** ve **Selahi** adlı doktorlar da bulunmaktadır.

Burada özellikle şunu belirtelim ki, Doktor Hikmet aynı suç isnadıyla yedi yıl hapis yatmış ve henüz tahliye edilmiştir.

Bu davaya aynı mahkeme tarafmdan Kasım sonlarında bir kez daha bakılmıştı. Duruşmalar halka kapalı olarak yapıldığı halde, sanıkların gözaltında kaldıkları bir ay boyunca korkunç işkence gördükleri yolundaki haberler dışarı sızabilmişti. Gerçi tanık olarak ifadelerine başvurulan polisler bunu inkara çalışmışlarsa da, sanıkların gösterdikleri doktor raporları ve henüz kapanmamış olan yaraları karşısında işledikleri suçu itiraf etmek zorunda kalmışlardı.

Bu sayede polis cellatların, sanıkların sadece ifadelerini değil, aynı zamanda imzalarını da tahrif etmiş oldukları anlaşılmıştı.

Bu dava, ilerici aydınlara karşı genel olarak yürütülen kovuşturmanın sadece bir parçasıdır.

Bu davanın Türkiye'nin aydın ve emekçi kesimlerinde nasıl bir yankı yaptığını, en az altı avukatın davaya parasız olarak bakmaya hazır olduklarını bildirmeleri çok güzel gösteriyor.

İşte mahkemeyi, Kasım sonundaki ilk duruşmadan sonra davayı aniden keserek Aralık ayına ertelemeye zorlayan da, bu genel sempati olmuştur. Ne var ki, mahkemenin bundan sonra da aynı dalavera siyasetini izleyeceğini şimdiden söyleyebiliriz.

Türkiye'nin emekçi kitleleri ve dürüst aydınları, tarifsiz baskı altında ve ilericilik maskesi takındığı ölçüde iğrençleşen bir rejim altında yaşamaktadırlar. Onlar, dünyanın tüm emekçi kitlelerine ve dürüst aydınlarına sesleniyorlar. Ancak böylesi boyutlara varan bir kampanya, Türkiye hükümetini kurbanlarının yakasını bırakmaya zorlayacaktır.

Duyduğunuz öfkeyi Ankara hükümetine bildirin! Bu amaçla doğrudan doğruya hükümete ya da dış ülkelerdeki elçilik ve konsolosluklarına başvurun.

İstanbul'daki özel mahkeme tarafından yargılanan sanıkların derhal serbest bırakılmasını talep edin.

Rundschau,
17 Ocak 1935, Sayı 3, s. 164

KOMÜNİST ENTERNASYONAL BELGELERİNDE TÜRKİYE DİZİSİ – 4

Birinci Kitap
BOĞAZLAR MESELESİ
LOZAN VE MONTRÖ

İkinci Kitap
KÜRT MİLLÎ MESELESİ

Üçüncü Kitap
ŞEFİK HÜSNÜ
KOMİNTERN ORGANLARINDAKİ
YAZI VE KONUŞMALAR

Dördüncü Kitap
TÜRKİYE
KOMÜNİST VE İŞÇİ HAREKETİ

Beşinci Kitap
MİLLÎ KURTULUŞ SAVAŞI

Altıncı Kitap
KEMALİST İKTİDAR
(1923 - 1938)

45 Lira